

tv-15 naš TOVARIS

Št. 6

11. februarja 1988

Leto XXVI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Ob prazničnem dnevu
slovenske kulture

Od mrtvih k živim, od živih k prihajajočim

Iz zapisa, objavljenega v knjižni monografiji Janeza Boljke, v jesenskih dneh 1987.

Staro pravilo pravi: ne sili tja, kjer nisi doma! In tudi: ne kiti se s tujim perjem! Čemu torej po maniri današnjega sveta stresati s Hamletom besede, besede, besede, ki so se spridile ali je splahnelo zaupanje vanje, in jih pritikati, šumne in mimo-bežne, k stvarnim, obstojnim, celostnim stvarim, kot so podobe, slike, kipi? Čemu ponovno stati, nebogljen in gol, kot pred vsem novim, nerojenim, pred neprijazno nalogo odgonetiti na gmotah brona zven, ga ujeti med šumno parado glasov, ki plovejo mimo iz večnosti v večnost, ali nemočno dvigati roke, ki ne morejo zajeti svetlobe luči, ki lije od mrtvih k živim in od živih k prihajajočim – zakleniti umetnost v besedo?

Ali res potrebuje umetnost Janeza Boljke pritlikave bergle besed za spremnico med ljudi?

Zadelo me je kakor preblisk resnice. Večna človekova muka in ne manj večno njegovo iskanje lepote okamnita bodisi v besede, v pesem, ali v bron, ali v kamen, in barvo, strdita se v kri ali v krik, ki ju potem zagledaš v knjigi ali na platnu. Skupen je isti delež, skupna nejasna vloga, ki jo je

treba odigrati, napolniti svoj prostor in se dopolniti, le izraz je drug. Če torej segam po nepotrebnem ali celo po nemarnem, kdo bi vedel, na tuja področja, to potemtaka ni čisto tujstvo, je morda le druga pisava, druga govorica, drugo pričevanje istega hotelja izraziti, kako bivamo in se bijemo za svoj kratkovečni biti.

A je še drug, pomembnejši razlog za to početje. Poleg tega občutenja istega, ne ravno prijaznega duha časa, ki nas vse kar naprej sili z vso silo vedno znova osmisliti svoje početje in grebsti k nikoli za zmeraj odkriti resnici, je zavezanost isti zgodovinski usojenosti in tudi skušnji vsekakor na prvem mestu. Kaj mislim s tem? Preprosto in na kratko: rodili smo se kot Slovenci in s tem sprejeli nase in zase breme in dolžnost biti Slovenec z vsem, kar je od nekdaj to pomenilo za naše prednike, kar je za nas danes in bo prav tako temeljna opredelitev jutri za naše zanamce. V razpoznavanju te usojenosti pa nam je vsem, najsi se že pehamo s peresom ali dletom, plugom ali kladivom, zanesljiv kašipot, vodnik in spremljevalec Ivan Cankar. Ta, ki mu je že desetletje in več Janez Boljka iskal mero za njegovo

veličino, podobo za njegovo poduhovljeno veličino, obraz za njegov pogled po človeštvu in slovenstvu nekdaj in v prihodnje. Pokazalo se je znova in do kraja določno: mimo dveh postav slovenske zgodovine, mimo Prešerna in Cankarja, ne more nihče, noben domačin in noben tujec, ki nas hoče poznati: z njima se je mogoče razbrati po straneh neba in na kašipotjih zgodovine orientirati se v svetu in v slovenstvu. Z njima oborožen, s ponosom na velikega pevca evropske romantike in s silno bridkostjo pa tudi ostro modrostjo vidca Cankarja, je slovenski človek manj ogrožen in tudi manj zgrožen pred nasiljem zgodovine in vsemogočnostjo velikih sistemov.

Življenje Slovencev je, kot vemo, dolgo približno trinajst stoletij in nikoli ni bilo ne lahko ne veselo. Vsa naša zgodovina, razen zadnjih nekaj desetletij, ki jih z neizbrisnim zgodovinskim pogumom zaznamujeta upor okupatorjem in revolucija, je zapisana v enem samem kvartetnem delu Prešernovega soneta:

**Viharjev jezni mrzle domačije
bile pokrajne naše so, kar Samo,**

**tvoj duh je izginil, kar nad tvojo jamo
pozabljeno od vnukov, veter brije.
Obložile očetov razprtije
s Pipinovim so jarmom sužno ramo;
od tod samo krvavi punt poznamo,
boj Vitovca in ropanje Turčije.**

Ni kaj, res malo vsega! Premalo, da bi se lahko prsili s preteklostjo. Toda ta preteklost, teh trinajst stoletij govori samo zase – obdržali smo se, kdo ve kako in čemu, a res bo, da smo bili (in smo) trdoživi.

Pri tem je bila slovenska umetnost, predvsem književnost ta mladenka polpostarana, od začetka do včeraj, domala edina sila in moč, ki nas je zadržala in obdržala na teh tleh, nas osmislila in omogočila. Bila je ne le umetnost, ne le književnost, bila je program, lahko rečemo politika. Bila je vest in samozavest. Tako je postala dediščina in izročilo, v katerem smo zakoreninjani, da smo lahko nekdo, da nismo kot človek brez posebnosti, brez obraza. Zato duh tega izročila ni vračanje v preteklost, na uhojena pota; je samoizpraševanje o trdnosti in moči za danes in jutri.

Tone Pavček

Ustava ni karkoli, zato tudi razprava o njej in njenih spremembah ne more biti kratka ali celo pospešena

Borci se bodo tvorno vključili v razpravo

Pred dnevi je bil na Republiškem odboru ZZB NOV Slovenije sestanek, na katerem se je skupina delegatov za spremembo in dopolnitev ustave z vabljenimi gosti opredeljevala za načine in pota razprave, kakor naj bi potekala znotraj borčevske organizacije Slovenije.

Uvodoma je na najpomembnejše točke v »predrazpravi« opozoril Milan Gaspari. Predvsem je posvetil pozornost nekaterim spornim glediščem, kot je, na primer, razumevanje vprašanja o družbeni lastnini (za katero nekateri pravijo, da je »nelastnina«). Opozoril je na upravičeni občutek, da imamo vse preveč tipsko urejeno upravljanje z družbenimi sredstvi, in razmišljal tudi o očitkih, češ da se družbena sredstva ne vrednotijo kot kapital. Nanizal je še celo vrsto vprašanj, ki se porajajo v zvezi z družbeno lastnino, in menil, da bodo borci v svojih razpravah na to in takšna vprašanja zagotovo prispevali svoj tehtni delež.

Omenil je še dileme okrog takoimenovanega izjemnega dohodka, nekatera vprašanja s področja svobodne menjave dela ter s področja varstva okolja (ki so v ustavi komaj bežno omenjena), in vprašanja v zvezi z organiziranostjo organizacij združenega dela (ob predvidenih spremembah, ki po mnenju nekaterih vnašajo v sistem centralizacijo, hkrati pa sprožajo zahtevo po njenih spremembah v mehanizmih socialne varnosti delavcev).

Če se vsi zavzemamo za tržno gospodarjenje in tržna pravila, potem mora biti tudi ustava naravnana tako, da bo svobodna menjava dela potekala zares samo na tistih področjih, kjer tržno delovanje ni možno, je dejal Milan Gaspari.

Tako uvodničar kot udeleženci v razpravi so opozarjali na strnjene sklope vprašanj, s katerimi se bo treba najresneje soočiti v debati o ustavnih spremembah. Takšna področja so, med drugim: poslovno bančništvo, vlaganje tuje

ga kapitala, planiranje, združeno in osebno delo...

Nekatera temeljna vprašanja političnega sistema zadirajo v odločanje v združenem delu, kjer bo treba nadvse skrbno premisliti, kaj (in kako) bomo zapisali o delegatskem sistemu in njegovem odločanju, o referendumu (kdaj in kako ga organizirati) o volilnem sistemu (kdaj naj bi bile volitve neposredne, oziroma kakšna naj bi bila kombinacija med sedanjo volilno prakso in neposrednimi volitvami)...

Federacija in opredeljevanje njenih pristojnosti sta spet poseben sklop vprašanj. V zvezi s tem bo najbrž kazalo razčistiti nekatera vprašanja o samoodločbi narodov, predvsem pa se bo treba odločiti, ali bomo »zastavili« federacijo kot skupno stvar vseh, ki tvorijo Jugoslavijo, ali kot nekaj, kar je »nad«... Dosedanje razprave so vprašanja o federaciji razdelile v troje osnovnih sklopov: prvi zajema vsa tista vprašanja, kjer ni nič spornega; v drugi

sklop sodijo nekatere formacije, ki so vprašljive, če že ne nesprejemljive; in tretji sklop so vprašanja v zvezi z vzgojo in izobraževanjem, glede česar imamo v Sloveniji, sodeč vsaj po dosedanjih odmevih, tudi največ kategorično odklonilnih stališč.

Nič manj obrobno ni vprašanje financiranja Jugoslovanske ljudske armade, saj so sedanji predlogi takšni, da armada na neki način izločajo iz sicer celovitega samoupravnega življenja in odločanja.

Eno izmed vprašanj, ki je očitno še vedno »v ognju« in bo tudi poslej predmet ustavne razprave, je predlog za oblikovanje zveznega zbora združenega dela. Nič manj pereče ni vprašanje, ki zadeva večinsko (preglasovalno) odločanje namesto soglašanja, podlupa pa je tudi pravosodje, saj gre za vprašanje republiških in zveznih kompetenc.

Na vse to so udeleženci posveta odločno opozarjali in poudarjali, da ne kaže skopariti s časom, ki bo na-

menjen razpravi, kajti gre za tako pomembna vprašanja, da ne smemo dopustiti izislenih, polovičnih in neprehtanih rešitev.

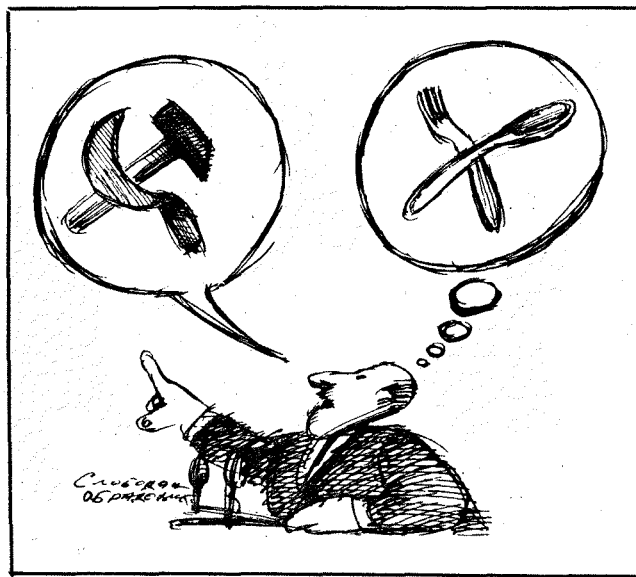
Zaenkrat, je opozorila Ela Ulrih Atena, še ni razrešena nobena od dilem. Tone Bole je dodal, da borci ne morejo razpravljati kar o vsem poprek, pač, pa predvsem o vprašanjih, ki zadevajo avnojska načela, za katera so se bojevali v NOB.

Božidar Gorjan je menil, da borci, ki bodo razpravljali o ustavnih spremembah v borčevskih organizacijah, ne bodo mogli mimo

vprašanj o učinkovitosti naše družbe, o sklepanju našega življenja v normativu, o odgovornosti, kar vse izhaja iz že sprejetih slovenskih borčevskih stališč, da že obstoječih temeljnih ustavnih določil ne bodo načenjali.

Na sestanku so se dogovorili za sprotno spremljanje razprave med borci, za vrsto sestankov s strokovnjaki s posameznih področij, ob koncu pa so znova zatrdili, da bodo zahtevali, naj razprava traja tako dolgo, da bodo usklajena vsa sporna vprašanja.

B. Ž. J.

Po poti Štirinajste

Po kolovozih in stezah v – premislek

V povsem pomladanskem dnevu, ki se je zgrnil nad mlade pohodnike, je bilo kaj malo podobnosti s tistim izpred štirinajstiridesetih let, ko se je zima z vso ostrino

etape nadaljevali prihodnja leta. Neglede na število udeležencev pa je že sedaj jasno, da pravzaprav ni lahko zbrati dovolj mladih, to pa poraja vrsto vprašanj. V takšno raz-

darle sodi v domeno zgodovinarja.

V Sedlarjevem, vasici ob Sotli, kjer je 6. februarja 1944 Štirinajsta divizija prišla na Štajersko, smo se ob hrumeju partizanskih melodij pogovarjali s komandantom pohoda, Konradom Zemljičem.

»letos so druge etape pohoda odpadle predvsem zaradi pomanjkanja sredstev, upamo pa, da nam bo pri-

hodnje leto uspelo izpeljati pohod od Gračnice naprej in da bomo tako le ohranili že tradicionalno srečanje mladih, s tem pa tudi spomin na eno največjih dejanj v zgodovini našega narodnoosvobodilnega boja, od katerega bi se seveda lahko marsikaj naučili.«

Sredi mladostnega žuborenja je bil tudi udeleženec »pravega« pohoda, Anton Gregorič-Jakec, takrat borec prve čete tretjega bataljona Tomšičeve brigade in poznejši komandnat bataljona v isti enoti.

»Za skrajšanje pohoda smo se odločili pravzaprav vsi, tako mladina kot borci. Gre pač za prilagajanje položaju, vendar menim, da bodo prišli boljši časi, sem optimist. Sem pa vendarle vesel, da se je zbralo toliko ljudi, tudi borcev in da so nas domačini tako lepo sprejeli. Sicer pa – tega na Kozjanskem ni nikoli manjkalo.«

Igor Stojnšek iz Rogaške Slatine, učenec Srednje ko-

Sedlarjevo – začetek pohoda

vinarske šole v Štorah, je bil na pohodu prvič in mu je bil všeč že sam začetek. Za dolgo »rajžo« se je odločil predvsem zaradi izkušenj prijateljev, ki so povedali, da je na pohodu pestro in zanimivo.

O zgodovini ve bolj malo, le toliko kolikor so jim povedali v šoli, upa pač, da se bo z njo seznanil med potjo, vendar ga bolj mikajo doživljaji, za katere upa, da jih ne bo manjkalo.

»Preteklost smo veliko-

krat obravnavali stereotipno in ortodoksno,« je v krajšem govoru dejal predstavnik šmarske mladine, pospremjlajoč pohodnike na dolgo pot, »čas je, da se tega lotimo drugače. Moramo razvijati zgodovinski duh. Ne smemo počivati na doseženem, treba je iti naprej in biti hvaležen prednikom za doseženo. Skušajmo biti čimmanj obremenjeni s preteklostjo, pa bolj zazrti v prihodnost!«

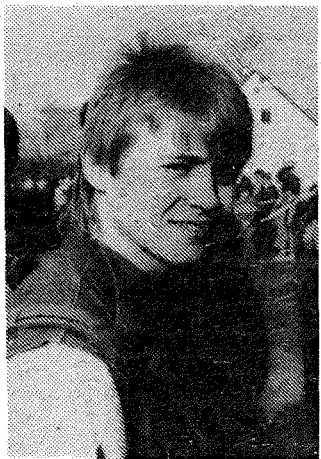
Milenko Strašek

Konrad Zemljič

Anton Gregorič-Jakec

Igor Stojnšek

zažrla v kosti borcev Štirinajste divizije. Sedlarjevo je mlade pohodnike – pa tudi nekadnje udeležence pohoda – okoli sto mladincev in pripadnikov JLA ter TO iz Šmarske, šentjurske ter laške občine, sprejelo kot ponavadi: pristržno, gostoljubno in seveda navdušeno. Mladim je bilo treba dati zagon: čakala jih je dolga pot preko osrednjega Kozjanskega in Bohorja do Gračnice, kjer se je prva etapa – in za letos hkrati tudi zadnja – končala. Tako so se mladi omenjenih občin dogovorili, spoštuječ razmere (beri: pomanjkanje sredstev!).

Pohod, začel se je v soboto in končal v ponedeljek z mitingom na Planini, kjer so pohodniki kot običajno tudi prespali (in potem še enkrat na Henini), je bil letos torej nekoliko »krnji«, predvidevajo pa, da bodo naslednje

mišljanje silijo tudi odgovori slučajno izbranih pohodnikov, ki zgodovine skorajda ne poznajo, niti jih ne priteguje, kot je bilo moč slišati v nekaj intervjujih na koncu pohoda, v Gračnici. Pohod jih je pritegnil predvsem zaradi spoznavanja novih tovarišev, krajev in vznemirljivosti dogajanja, nekateri pa so bili celo mnjenja, da bi morali pohodu vtisniti drugačno obliko, ki bi se manj ukvarjala z zgodovinskimi dejstvi. To pa je zaradi narave pohoda kajpak nemogoče.

O vsem tem bodo morali premišljevati organizatorji pohoda naslednje leto, ki bo kot nalašč tudi petinštiridesletnica tega, danes že legendarnega pohoda, in odgovoriti na vprašanje, oziroma na ugotovitev enega izmed mladih udeležencev pohoda, češ da sicer slavna zgodovina po tolikih letih ven-

Izhod iz krize ni v papirjih

V ljubljanskem Domu JLA je minulo soboto izvenlo že petindvajseto srečanje borcev in bork Štirinajste divizije, ki so tako obudili spomin na 6. februar pred 44 leti, ko je iz Bele krajine prek Hrvaške na Štajersko divizija krenila na legendarni pohod. Udeležili so se ga tudi predstavniki domaćinih občin in Jugoslovanske ljudske armade, ki nadaljuje tradicije 14. divizije, zbranim pa je govoril Ivan Dolničar, borec te enote in član CK ZK Slovenije:

»... Kar zadeva družbene razmere, v katerih bodo delovali in živeli ne bodo tudi v tem letu kaj dosti prijazne. O teh razmerah se govori veliko, na vseh ravneh in vseppek z dobrimi in slabimi nameni, tako da stvari že utrujajo in celo vodijo v obup. Utrujena in obupana vojska pa ni sposobna za velike bitke in zmage. Tudi to vpliva, da je veliko pre-

malo resnične zavzetosti, volje in poguma za premagovanje teh razmer in za – preboj in raznovrstnih blokad, ali pa, kot bi mi rekli, iz tega obroča, v katerem smo in ki nas vse bolj stiska.

Nič kaj dosti nimamo od tega, če hudiča slikamo še bolj črno kot v resnici je. Edino razumno in koristno je, da vso energijo, voljo, znanje in sposobnosti, pa tudi pogum, kar ga še imamo, uporabimo za to, da tega satana likvidiramo, oziroma izženemo in našega življenja. Tega pa kdo drug, namesto nas, kolikor nas je in kakršni pač smo v tej Jugoslaviji, ne bo storil. To spoznanje se le počasi krepi, utrjuje in prebija. Seveda pa zaradi različnih okoliščin in odnosa sil nekeje hitreje, druge počasneje. Povsod pa še veliko prepočasni.

Ovira temu je tudi popačena podoba, ki jo imamo Slovenci o drugih Jugoslovanih in oni

o nas, o idejah, pobudah in konceptih, ki nastajajo v Sloveniji. Lep primer je obisk borcev Prve proletarske divizije v Sloveniji. Prišli so strahoma vendar se je ta strah kaj kmalu razblinil v resničnosti, so med drugim bile besede govornika. Srečanje borcev 14. divizije

se je nadaljevalo v tovariškem vzdušju, ki so ga popestrili harmonikarji iz Raven nad Šoštanjem. Istega dne se je pričel tudi letošnji pohod mladih, pripadnikov JLA in TO. O tem pa v reportažnem zapisu na ... strani.

Jože Čurin

Politkomisar Sime zbira in komentira

Osvežujoča novost

Proti koncu januarja so Idrijo, najstarejše slovensko rudarsko mesto, preplavili veliki plakati (70X50 cm) »Volitve mladinskega sekretarja«. Na plakatih so bile fotografije obeh kandidatov in naslednji podatki:

Aleksander Paglavac, rojen 12. 8. 1964, stanuje v Idriji, končal Srednjo vzgojiteljsko šolo v Idriji, zaposlen na delovnem mestu receptorja v hotelu Eta v Cerknem.

Njegov program: »Skrbel bom, da bo skupina Zelenih nadaljevala svoje delo in bo v pripravljenosti v primeru HE Trebuša in pri zapiranju Rudnika živega srebra. Organiziral bom propagandno akcijo za popularizacijo in uvedbo kabselske TV v našo občino, ki bo dajala mladim možnost za kreacijo lastnih programov. Vsem, ki so pogumno zakorakali v boj za boljše turistično ponudbo naše občine bom stopil ob bok. Že danes moramo začeti z zbiranjem idej, ki bodo kar najbolj popestrile praznovanje 500-letnice Idrije. Zavzemal se bom za razreševanje stanovanjske problematike, zaposlovanja, štendiranja in bom pri tem terjal največjo mero odgovornosti in preudarnosti. Preverjal bom možnosti dodatnega izobraževanja in zahteval nove profile večernih šol. Nasvidenje na volitvah!«

Dušan Moravec, rojen 6. 1. 1964, stanuje v Idriji, končal Srednjo vzgojiteljsko šolo v Idriji, zaposlen na delovnem mestu vzgojitelja v VVZ Oton Župančič v Ljubljani.

Njegov program: »Uveljavil bom interese mladih skozi javne tribune, prostovoljno delo in delovne akcije ter oživil raziskovalno dejavnost mladih. Zavzemal se bom za boljše sodelovanje med mladinskimi organizacijami. Aktualnopolitična, ekonomska, ekološka vprašanja in zaposlovanje bi mladim prikazal na političnem mitingu, kjer bi imeli pomembno vlogo družbenopolitični delavci občine. Zavzemal se bom za sodelovanje mladih v pripravah na praznovanje 500-letnice Idrije.

Razvili in dodelali bomo počitniško delo preko Mladinskega servisa. V sodelovanju z DO in ZPM se bom boril za nove, sveže oblike preživljanja poletnih in zimskih počitnic. Za popestritev zabavnega življenja bom organiziral prosti trg po vzoru boljšega trga v Ljubljani. Geslo moje kandidature je: Ponujati veliko – narediti vsaj nekaj!«

Izgleda, da počasi le minevajo časi, ko smo na volitvah lahko demokratično izbirali le enega samega, že vnaprej izvoljenega kandidata... Naš nogomet

Naš nogomet

Lanske jeseni sta Prištino, prestolnico hudo nerazvitega Kosova, skoraj istočasno pretresli dve stavki: stavkali so delavci gradbenega podjetja Ramiz Sadiku in nogometaši prištinskega prvoligaša. Gradbinci so bili v svojih zahtevah zelo ostri in so nepopustljivo zahtevali kar stoo odstotno povečanje plač.

Na drugi strani pa so prištinski poklicni žogobrcarji pokazali posluš za velike težave, ki tarejo pokrajino in še zlasti njeno gospodarstvo. Nogometaši namreč niso zahtevali višjih plač, temveč samo zagotovilo, da jih bodo v bodoče prejeli redno!

Pred stavko so delavci podjetja Ramiz Sadiku dobivali po 4 (štiri) stare milijone dinarjev mesečno, prištinski nogometaši pa po 200 (dvesto!) Obe stavki sta uspeli... Spričo navedenega ne preseneča, da je nogometni klub Priština zaključil lanske poslovanje kar s 600 milijoni dinarjev izgube, kar je največ v jugoslovanskem nogometu. Sledijo Rijeka (535 milijonov), Osijek (450 milijonov), splitski Hajduk z okoli 400 milijoni dinarjev. S tako imenovano »pozitivno ničlo« sta poslovala zagrebški Dinamo in mostarški Velež. Pozitivno so poslovali nogometni klubi Rad (Beograd), Vojvodina (Novi Sad) in skopski Vardar. Slednji me zlasti preseneča, ker je makedonsko gospodarstvo povsem na tleh, SR Makedonija pa na robu bankrota. Kaj hočem, čudeži se še dogajajo...

Odlično sta zaključila lansko leto beograjska kluba Partizan in še zlasti Crvena zvezda. Zelo zanimiv je postopek titograjske Budućnosti, ki je večji del svojega dolga enostavno odpisala na račun družbenopolitične skupnosti, zaradi česar izkazuje samo 158 milijonov dinarjev izgube. Ni mi jasno, kako so pronicljivi Titograjčani izpeljali ta izredno domiselni postopek, kako se znebiti dolga...

Ob vsem tem pa imajo nogometni klubi prve lige vedno na voljo dovolj denarja (dinarjev in deviz) za nakup dobrih nogometašev. Zato me prav nič ne čudi, da komaj 21-letni poklicni nogometaš, ki se zna komaj podpisati, zahteva ob prestopu tudi do 300.000 mark, avto in štirisobno stanovanje!

Družbene sile so že nekajkrat zamen poskušale narediti red v jugoslovanskem nogometu. Zadnji tak, vsaj na videz resen poskus je bil

se ni zgodilo prav nič... Edini inšpektorji SDK Jugoslavije so opravili kontrolo materialno-finančnega poslovanja nogometnih klubov. Ugotovili so številne nepravilnosti in kriminalna dejanja, zaradi česar sta šla v zapor samo blagajnika OFK Beograd in beograjske Crvene zvezde, medtem ko so njuni nadrejeni ostali zunaj! Akcijo so kmalu prekinili, ugotovitve SDK so srečno ostale v predalih.

Kako je to mogoče, se boste zgroženo vprašali? To so dosegli ugledni družbenopolitični delavci, gospodarstveniki, upokojenci in aktivni generali, bančniki, univerzitetni profesorji, pripadniki organov za notranje zadeve in druge ugledne osebe, ki delajo in vedrijo v upravnih odborih klubov. Oni odobravajo in podpisujejo vse nogometne odločbe in vse nogometne račune. Stil dela je povsod enak, pa najsi gre za klube razvitih ali

vanih članov upravnega odbora. V tej ambulanti ni čakanja...

Na drugi strani pa je zlasti strašujoč podatek o velikem porastu deformacij solarjev in neprestani rasti števila mladincev, nesposobnih služiti vojaški rok, kar ugotavljajo naborne komisije JLA!

Dober poznavalec našega nogometa dr. Aca Obradović je javno izjavil: »V zadnjem času se mnogo govori o zgrednih investicijah, vselej omenjajo Fenije in Obrovce, jaz pa trdim, da je profesionalni nogomet porabil več denarja kot vsi Feniji in Obrovci!« Dr. Obradovića še ni nihče prijel za besedo...

V prvi zvezni ligi igra 18 klubov, od tega jih je točno devet (polovica) iz nerazvitih republik in pokrajine Kosovo.

Zaradi slabih športnih dosežkov in pogostih afer ugled jugoslovanskega nogometa po svetu stalno pada, kar je povsem razumljivo. Nerazumljivo pa je, da ta nogomet porabi vedno več de-

Gospodarstvo je namenilo več kot polovico te fantastične vsote – okoli 9.200 milijard dinarjev. Negospodarske dejavnosti so prispevale nekaj manj kot 2.000 milijard, prebivalstvo pa približno 1.750 milijard. Z davki in taksami so nabrali nekaj več kot 3.000 milijard.

Za splošne, skupne in druge potrebe je Bosna in Hercegovina namenila 1.600, Črna gora 194, Hrvaška 3.600, Makedonija 730, Slovenija 3.000, ožja Srbija, 3.200, Kosovo 280, Vojvodina 1.400 in federacija 2.740 milijard dinarjev.

Iz gornjih uradnih podatkov je razvidno, da je Slovenija prispevala kar 196 milijard dinarjev (novih seveda), več kot Bosna in Hercegovina, Makedonija, Črna gora in Kosovo skupaj. Za primerjavo naj navedem, da ima Slovenija le 8,9 odstotka prebivalcev Jugoslavije!

Bralce naj takoj potolažim, da časopisi onstran Sotle te vesti tokrat niso opremili z že precej oguljenim naslovom »Opet ovi Slovenci...«

»Pozabljeni« izposojevalci

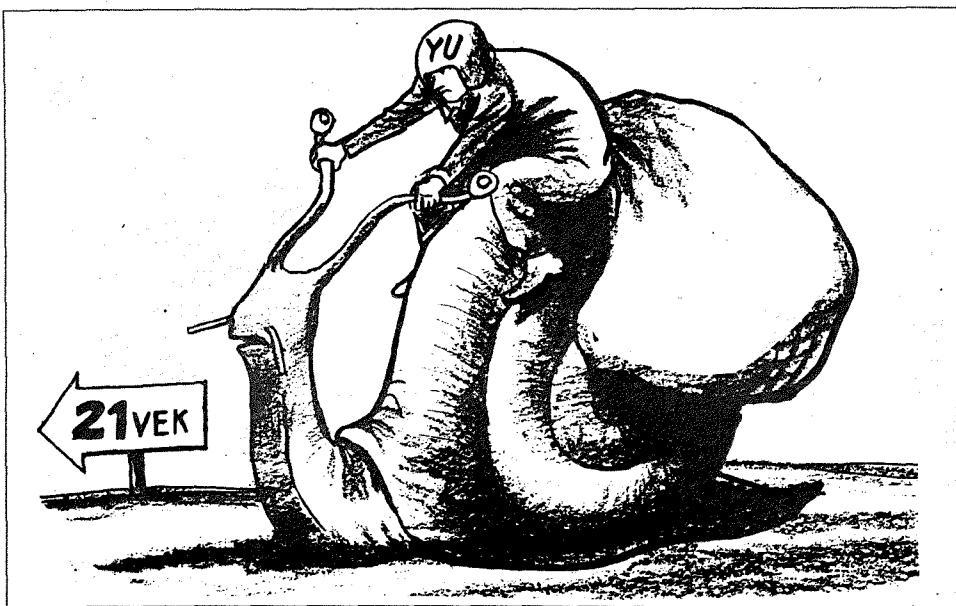
Kmalu po osvoboditvi so ugledni tovariši na reverz odnesli na »začasno uporabo« iz muzeja bivšega dvora zadnjega črnogorskega kralja Nikole okoli tisoč dragocenih zgodovinskih predmetov. V štiridesetih letih pa ni nikomur od uglednih izposojevalcev uspelo vrniti dragocenih predmetov, ki si jih je »izposodil«. Nekaj reverzov se je ohranilo, nekateri pa so izginili brez sledu...

Zdaj pa SR Črna gora vneto išče svoje nacionalno bogastvo, ki je preživelo vse vihere druge svetovne vojne. Nekaj izposojevalcev je že našla, ostalim pa je javno zagrozila, da bo njihova imena in priimke objavila v časopisih, če ne bodo takoj vrnilili dragocenosti.

Pri vsem tem pa mi ni jasno, zakaj so vrli Črnogorci čakali s to »zgodovinsko akcijo« kar štirideset let...

Nekaj podobnega se je zgodilo tudi znanemu zbiralcu umetnin Antetu Topiću – Mimari, samo da je on ostal brez reverzov...

Vaš Sime

leta 1980, ko sta se v zvezni skupščini zbrali na skupni seji predsedstvi Zvezne konference SZDL Jugoslavije in Zveze telesno-kulturnih organizacij Jugoslavije. Sprejeti so bili sila obetavni in tudi doneči sklepi o samoupravnem preoblikovanju telesne kulture, o takojšnji energični odpravi negativnosti v športu, zlasti v nogometu.

Po pričakovanju realistov

nerazvitih republik in pokrajin, povsod namen posvečujo sredstva...

Stvar je prišla tako daleč, da ima Crvena zvezda celo svojega – ginekologa! To nalogo z zadovoljstvom uspešno opravlja ugledni profesor beograjske ginekološke klinike, ki seveda ne pregleduje in zdravi »neposrednih proizvajalcev« nogometašev, temveč njihove žene, zarotke in seveda žene spošto-

narja, ki ga je do zdaj – kljub težki gospodarski krizi – še vedno dobil na tak ali drugačen način...

Opet ovi Slovenci...

Beograd, 29. januarja: Za splošne, skupne in druge potrebe smo lani v naši državi namenili 17 tisoč milijard dinarjev. Po podatkih SDK Jugoslavije je to 110 odstotkov več kot predlani.

Premišljanje o komentarjih politkomisarja Simeta

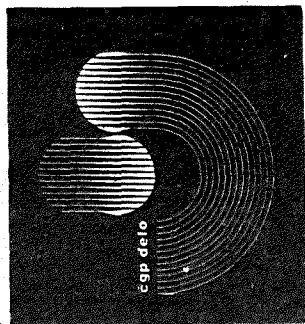
Že precej časa, iz številke v številko tednika TV-15 Naš tovariš redno berem komentarje našega politkomisarja Simeta. Pri tem sprašujem, zakaj ta vrli politkomisar nima nobene »šarže«, oziroma določenega položaja. Namreč moti me, ker ne vem kakšen in čigav politkomisar je. Komisar čete, bataljona ali brigade gotovo ni, po vsej verjetnosti bi moral biti višjega ranga.

in ko tako berem njegove komentarje vidim, da se v njih v glavnem ukvarja s problematiko in dogodki na jugu naše Jugoslavije. Naš Sime, se mi zdi, nekako pokrovi teljsko in s piedestala zre v »južne kraje« (enkrat proti Zagrebu, drugič v vrhove BiH in tako naprej) in pri tem »južnim bratom« nesebično (kot iz rokava) stresa, oziroma deli različne nasvete in drobtinice. Včasih jih zna tudi pokazati kar precej ostro, kot se spodobi za politkomisarja. Zaradi teh njegovih zaslug predlagam, da v bodoče v naslovu njegovih komentarjev stoji: »Sime, politkomisar za južne kraje, zbira in komentira dogodke in probleme južnih bratov.«

Verjetno nekaterim moj predlog ne bo všeč in mi bodo odgovorili, da to ni mogoče, ker je TV-15 Naš tovariš glasilo zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije in da zaradi te-

ga tovariš Sime lahko predstavlja edino politkomisarja Slovenije. To drži in res je tudi, da objavlja svoje komentarje v glasilu, ki ga berejo Slovenci in je njim namenjeno. Vendar opozarjam in prosim vse tovariše in tovariše, ki se ne strinjajo z menoj, naj si bolj natančno in podrobno ogledajo njegove dosedanje komentarje v TV-15. Prepričan sem, da bodo opazili, da v njih tako malo (skoraj da ni vredno omembe) zbira in komentira dogodke iz Slovenije, da res ne zasluži naziva politkomisarja za Slovenijo. Za pozornost in skrb, ki jo posveča »južnim krajem« in »južnim bratom«, zasluži, da postane politkomisar za te kraje. Na koncu bi bil najboljši sklep, da politkomisarjev ne bi postavljali več. Pustimo, naj se z njimi in njihovih vlogah ukvarjajo zgodovinarji. Če mene vprašate, kaj mislim o politkomisarjih, moram reči, da so to večinoma bili dobri in pametni fantje in možje, čeprav so bili med njimi tudi taki, ki so v revoluciji napravili več škode kot korist. Tovariš politkomisar Sime, zazri se malo v vrh našega visokega in ponosnega Triglava. Pod tem vrhom so tvoji bralci in prav bi bilo, da jih malo bolj seznanjaš z dogodki in problemi pod Triglavom.

Tovariški pozdrav vsem bralcem TV-15. Ante Jukić-Mato

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35

p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:

Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD

- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revialni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)

Kalejdoskop

Reaganov poraz v kongresu

Predstavniki dom ameriškega kongresa je z 219 glasovi proti in z 211 glasovi za zavrnil predlog ameriškega predsednika Reagana, po katerem naj bi v naslednjih štirih mesecih odobrili okrog 40 milijonov dolarjev pomoči nikaragovskim protirevolucionarjem. Po letu in pol je Reaganova srednjeameriška politika klavirno doživela prvi test, hkrati pa se je sočila z resnim merjenjem moči v kongresu v zadnjem letu predsednikovanja.

Kljub temu, da je ameriški predsednik na vso moč poskusil prepričati kongresnike, da je pomoč »kontrašem« nujno potrebna kot pritisk na vlado v Managvi pri uresničevanju mirovnega načrta za Srednjo Ameriko, pa je večina kongresnikov vztrajala pri nasprotnem stališču. Namreč, da bi nova vojaška pomoč resno ogrozila mirovni načrt in prizadevanja za rešitev srednjeameriške krize.

Kot vemo, so predsedniki petih srednjeameriških držav sedmega avgusta lani v gvatemalskem mestu Esquipulas podpisali mirovni sporazum, ki je pomenil prelomnico v odnosih med državami v tem delu sveta. Kostariški predsednik

Oscar Arias je za svoja mirovna prizadevanja in za sluge pri podpisu sporazuma prejel tudi Nobelovo nagrado za mir. Nikaragovska vlada pa je zatem med drugim imenovala odbor za narodno spravo, dovolila ponovno izhajanje 15 mesecev prepovedanega opozicijskega glasila »La Prensa«, dovolila ponovno oddajanje radijske postaje katoliške cerkve »Radio Catolica«, dovolila vrnitev nekaterih pred časom izgnanih katoliških duhovnikov itd.

Glavni argument večine v predstavniki domu ameriškega kongresa, ki je bila proti izglasovanju nove pomoči »kontrašem«, je na kratko moč povzeti nekako takole: Vzdrževanje »kontra« bi bilo očitno usmerjeno proti Ariasovemu načrtu za mir v Srednji Ameriki, ki med drugim prepoveduje vsakršno financiranje gverilskih skupin na tem območju. Kot vemo, se je Reaganova administracija doslej izkazala kot vztrajna zagovornica usmeritve miniranja sandinistične vlade z vsemi sredstvi in na vsak način. To je od političnih pritiskov do izolacije, od gospodarske blokade do tajnih akcij in sodelovanja s protirevolucij-

onarji, ki niso nič drugega kot varovane CIA, ne pa avtentično in avtohtono odporiško gibanje.

Šestletna Reaganova podpora nikaragovski »kontri« se je tako izkazala kot zgrešena politika, čeprav je pričakovati, da bo sedanja administracija do konca mandata finančno in drugo pomoč poskusila izvrtati od zasebnikov, oziroma simpatizerjev Reaganove srednjeameriške politike, po kateri naj bi bila Srednja Amerika preddverje ZDA, ki ogroža ameriške vitalne interese, dolžnost administracije pa, da takšno ravnanje onemogoči. Izid glasovanja v senatu, kjer so z 51 za in 48 glasovi proti »ublažili« poraz v predstavniki domu kongresa, utegne pomeniti politično podporo posku-

som desnice, da bi z ustanovitvijo zasebnih skladov omilila posledice odprave uradne pomoči.

Z zagriženim poudarjanjem »antikomunizma« pa Reaganova administracija pozablja, da šestletna podpora »kontri«, ki je znesla več sto milijonov dolarjev, ni dosegla nobenega cilja. Nasprotno, le nove žrtve in gospodarsko razdejavanje Nikaragve. Takšna obtožba pa seveda še ne pomeni, da je politika Daniela Ortege brezmadežna. Glasovanje v kongresu proti novi pomoči pomeni hud udarec Reaganovi zunanji politiki, hkrati pa morda odpira možnost, da se bo v prihodnje o srednjeameriški krizi več odločalo za pogajalsko mizo in manj na bojnem polju.

Mini vojna Tajske in Laosa

Spopadi na tajsko-laoški meji, ki trajajo že od lanskega decembra, so v minulih dneh s svojo silovitostjo opozorili na nerešena ozemeljska vprašanja med državama. Posnetke s fronte je prikazala tudi tajska televizija, za zdaj pa še ni videti diplomatskih pobud za odpravo spopadov.

Laoško-tajski spopad se navzven morda kaže kot nepomembna praska dveh oddaljenih azijskih držav, v bistvu pa nosi v sebi nevarno seme potencialnega spopada večjih razsežnosti. Zavlavljanje spopadov in težke iz-

gube na obeh straneh pomenijo najhujše rožljanje z orožjem dveh držav po zamenjavi oblasti v Laosu leta 1975. Formalni izgovor za spopad naj bi bilo 80 kvadratnih kilometrov spornega obmejnega ozemlja, obe strani pa se sklicujeta na različne vire, ki naj bi dokazovali njuni pristojnosti.

Laoška vlada v Vientianu prisega na siamsko-francoski sporazum iz leta 1907, po katerem naj bi sporno ozemlje spadalo k nekdanji francoski koloniji, Tajci pa so svto prepričani, da je ozemlje njihovo, pri tem pa se

sklicujejo na enega izmed sovjetskih zemljevidov. V vzdušju, ko granate velikega kalibra pretresajo tišino vsakih dvajset sekund, kot je bilo pred dnevi rečeno v poročilu tajske televizije, obe strani javno sicer navajata pripravljenost na pogajanje, druga drugo pa pred začetkom pogajanj pozivata na umik s spornega ozemlja.

Laos in Tajska, državi, ki ju sicer družijo več skupnih značilnosti na področju kulture, običajev in jezika, sta pred dvema letoma poskusili obnoviti dobrososedske odnose, zato je na mestu vprašanje, zakaj sta prav zdaj, ko so v teku nekatere pobude za izhod iz krize v sednji Kampučiji, izkopali bojne sekire. Politična in strateška kombinatorika dopušča različne razlage, ne verjetna pa so ugibanja, da laoske akcije niso stekle brez tihega dogovora s Hanojem.

Vietnamci naj bi s tem posredno dali vedeti, da so razmere na Indokitajskem še zelo daleč od zadovoljive rešitve, čeprav so sočasno namignili, da utegnejo svoje čete iz Kampučije umakniti še pred skrajnim rokom leta 1990.

Če k temu dodamo vesti, da naj bi laoske akcije koordinirali vietnamski svetovalci, da so tajski bombniki F-5, sicer ameriške proizvodnje, Laožani sestrelili z raketo SAM-7, sovjetske izdelave, da naj bi poprejšnji »pantajski« ekspanzionizem na skrivaj spodbujali v Pekingu, potem razmere na laosko-tajski meji še zdaleč niso nedolžne. Tudi tokrat se ni moglo izogniti vtisu, da gre še za eno izmed polj na šahovnici, kjer veliki za svoje interese cinično žrtvujejo majhne.

Pripravil: Miha Lamprecht

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

Washington: Ameriški državni podsekretariat je pozdravil izjavo generalnega sekretarja KP Sovjetske zveze Mihaila Gorbačova o pripravi na umik sovjetske vojske iz Afganistana. To naj bi po mnenju ameriške administracije prispevalo tudi k napredovanju afganistansko-pakistanskih pogajanj v Ženevi.

Kot je sporočila moskovska televizija, naj bi se omejeni sovjetski kontingent iz Afganistana začel umikati 15. maja letos.

Riad: Saudski kralj Fahud se je sešel s pomočnikom ameriškega državnega sekretarja za Bližnji vzhod Murphym. Ameriški diplomat, kot je znano, na Bližnjem vzhodu išče podporo za ameriški načrt o prehodni palestinski avtonomiji na zasedenih arabskih ozemljih.

Dunaj: Avstrijski predsednik Kurt Waldheim je potem, ko je izvedel za vsebino poročila mednarodne komisije zgodovinarjev o medvojni preteklosti poročnika Waldheima, izjavil, da ni razlogov za odstop.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

Fašizem: protifašizem

Enoten odgovor italijanskih zgodovinarjev na teze zgodovinarja De Feliceja o fašizmu

V zvezi s predlogom zgodovinarja Renza de Feliceja, sicer priznanega preučevalca fašizma in njegovih zablod, naj bi parlament le ukinitel zakon, ki prepoveduje ustanavljanje fašistične stranke, se oglašajo vse večje število italijanskih filozofov, sociologov in zgodovinarjev. Posebno glasni so zgodovinarji, ki domala brez izjeme ugotavljajo, da je bilo v Italiji od konca druge svetovne vojne žal premalo celovitih in globljih študij o fašizmu in da je De Felice, resnici na ljubo, eden redkih, ki so se »globalno« lotili te materije.

Žal pa je s predlogom o ukinitvi zakonov proti fašizmu objektivno zašel. Bržčas se mu je to zgodilo, ker se drugi zgodovinarji niso nikoli dovolj življenjsko lotili te tematike in so v glavnem mirne duše dovolili, da je De Felice koval teze, ki jih je zdaj obelodanil; zdaj pa so se naenkrat prebudili iz sna in pričeli utemeljeno rušiti De Felicejeve sklepe. Ti so v bistvu odkrili, da so posebno zgodovinarji dosedaj v glavnem obravnavali le stranske pojave fašizma in so se premalo spuščali v njegovo bo-

leče bistvo.

Zgodovinar De Felice je v svojih tezah med drugim očital, da je v Italiji včasih še preveč prisotna antifašistična retorika, v bistvu pa trdi, da so ljudje, 40 let in več po padcu fašizma že ravnodušni do alternative fašizem - antifašizem. Pisec namreč navaja, da tudi izraz antifašizem ni več utemeljen, ker da fašizma ni več in tudi nevarnost, da bi se spet pojavil, je že davno minila. Zgodovinarjeva teza je tudi, da ne kaže enačiti antifašizma z demokracijo, češ, tudi pri anti-

fašističnih silah so bile take, ki so jih spodbujala diktatorska hotenja.

Nastop proti stališčem in predlogom De Feliceja je zdaj v glavnem enoten. Spet so prvi intelektualci leve, vendar tudi iz sredinskih vrst jih ni malo. Nekateri med drugim omenjajo, da na primer v Združenih državah že stoletja ni več kolonialistične nevarnosti, pa vendar vsako leto, od leta 1776, slovesno slavijo »Deklaracijo o neodvisnosti«. Antifašizem, naglašajo, pa je v Italiji pomenil ne le rojstvo, marveč je tudi bistvo zdajšnje demokracije. Ta ni nastala sama od sebe.

Italijanska demokracija, sodijo zgodovinarji, je nastala kot najbolj veren izraz antifašizma, ki je uresničeval svoj program, izhajajoč iz težen po enotnosti in neodvisnosti, svobodi in socialnih reformah, kar vse skupaj pomeni sodobno demokratično življenje. Antifašizem in demokratični razvoj sta zategadelj še danes, bosta pa tudi v prihodnje, determinanta italijanskega napredka. Res je sicer, da demokracija v Italiji ni dosegla nivoja, ki si ga je zastavljal antifašizem, ni pa seveda antifašizem kriv, če je pri tem prišlo do zastoja. Nekateri zgodovinarji, tudi iz levčarskih vrst (med njimi Rosario Villari), ob tej priložnosti navajajo dva primera, ki bržčas zavirata demokratično rast: na eni strani so krščanski demokrati, ki že od konca vojne domala nasilno igravo vodilno vlogo v italijanski politiki, na drugi pa so, denimo, komunisti, ki pa ne znajo zapustiti opozicijskih okopov in se uveljaviti kot vladna sila.

Zgodovinarji, nasprotno od De Feliceja, ki mu sicer priznavajo, da je resnično eden redkih globljih preučevalcev

fašističnega obdobja, soglasno sklepajo, da je antifašizem ne le pomembna, marveč »prva družbena vrednota italijanske demokracije« (Leo Valiani). Antifašizem in demokracija imata isto identiteto.

Med živahnimi odgovori na De Felicejeve teze je opaziti tudi svariilo pred teorijo, da bi bilo treba o fašizmu in antifašizmu razpravljati ločeno. To bi bilo nevarno. Tako teza bi omogočila, da bi začela voda teči na mlin tistih, ki zagovarjajo stališče, da fašizem konec koncev ni bil tako slab, da je storil napako, ko se je lotil zgrešene zunanje politike, ter da je bila njegova glavna slabost nemara v tem, ker ni bil dovolj »liberalen«. Fašizem pa je bil veliko več, se pravi, storil je dosti več družbenega zla kot samo tisto, kar je zgoraj navedeno.

In res je na primer tudi, da fašizem ni nastal samo kot protikomunistična sila, kot še zmerom trdijo nekateri zgodovinarji, marveč kot globoka protidemokratična sila, ki je spravila v nevarnost vrsto vrednot mlade italijanske demokracije.

Zgodovinarji levece te dni samokritično ocenjujejo svoje delo ter ugotavljajo, da je pomanjkanje »globoke in celovite študije o fašizmu« huda praznina. Roko na srce, tudi doberšen del odgovorov na De Felicejeve predloge kaže na pomanjkanje resnično temeljitega znanja o tem pojavu. List »Rinascita« piše, da gre za pravicavo »luknjo v italijanski antifašistični kulturi.« O fašizmu je bilo napisanega mnogo, bilo je na tisoče in tisoče člankov, uvodnikov, esejev itd., ni pa bilo na primer intelektualca, ki bi se lotil te snovi dovolj izčrpno, kot je na primer napravil De Felice, čeprav je ta zdaj skrenil s poti objektivne

zgodovinske resnice. Izraz te zaskrbljujoče praznine v italijanski kulturi je tudi v tem, da so še nedavno na šolah sila površno, pa tudi pristansko obravnavali fašistično obdobje.

Zgodovinar Rosario Villari pojasnjuje, da so se po vojni sicer z vseh zornih kotov lotili fašistične problematike, z vidika filozofije, mestoma sociologije, mikrozdgovine in podobno, celovite študije o notranji in zunanji politiki fašizma pa ni napravil nihče. Še danes v Italiji bržčas nimajo »zgodovinske ocene o fašizmu«.

Tega seveda ni moč pozdraviti. Ta pomanjkljivost bode tembolj v oči, sodi te dni vrsta zgodovinarjev, ker italijanska kultura pred fašizmom konec koncev ni bila skromna. Trditev, da fašizmu ni uspelo uničiti bogastva italijanske kulture in njenih potencialov, je prejkoslej točna. Fašizem je v bistvu »odstranil« doberšen del italijanske intelektualne garniture, vendar uničil je ni. Tudi zato je Italija po končani vojni razmeroma hitro dosegla spodobno demokratično raven, seveda neglede na praznine, ki so domala značilne za vsakršno demokratično rast.

In prav zato je še bolj boleče pomanjkanje globoke in izčrpne študije o fašizmu. Antifašizem v tem žal ni položil izpita. Odveč je spomniti, da bo od konca druge svetovne vojne kmalu 45 let ter da prav letos v Italiji slavijo 40. obletnico prve italijanske republikanske ustave v zgodovini (sprejeli so jo pravzaprav konec leta 1947, začela pa je veljati prve dni naslednjega leta).

Zgodovinar Leo Valiani, ki je bržčas še danes najbolj eminentna osebnost s tega področja v Italiji (bil je, med drugim, član ožjega vodstva

gibanja odpora), očita dejavnikom levece tudi to, da so dosedaj v bistvu dokaj površno obdelali, recimo, prispevek delavskega gibanja v boju proti fašizmu. Tudi tu, navaja, je veliko stranskih obravnav in ugotovitev, žal brez preglednega in učinkovitega zgodovinskega prereza.

Čas potemtakem ni dosegel, da bi antifašizem zamrl, zato pa je tudi prav, menijo zgodovinarji, ki odgovarjajo De Feliceju in njegovim tezam, če se čimprej resnično lotimo zgodovinske in sklepne študije o fašizmu. To je tudi mnenje zgodovinarjev, ki spadajo v socialistični krog in ki jih je pred dnevi spravil nekoliko v zadrego obisk novega vodje MSI Gianfranca Finija pri Craxiju. Le-ta je sicer brž pojasnil, da se je itak sestal s predstavniki vseh strank in se z njimi pogovarjal o ustavnih reformah, novega predstavnika MSI pa da je sprejel, ker gre za mladega politika, ki odkrito naglašajo, da se ne bo več oziral na »simbole preteklosti«.

Pogoji za zgodovinsko delo o fašizmu so navsezadnje kar zrel in ugodni. Zanimivo je, med drugim, da ima večina Italijanov o tem jasne pojme. Revija »L'Espresso« je pred dnevi organizirala anketo z raznimi vprašanji tudi o De Felicejevih tezah. Odgovori so bili nedvoumni. Primer: šele vsaki osmi Italijan danes meni, da je bil fašizem »pozitiven pojav« in šele vsak deseti trdi, da je bila fašistična oblast boljša od sedanjega. Pa še: domala 85 odstotkov anketirancev (anketo so priobčili in komentirali tudi drugi listi) odkrito pravi, da je antifašizem sinonim demokracije in da je zato prav, če ga še naprej poudarjajo.

Miro Kocjan

Spominsko obeležje na mestu, kjer je padel Mirko Bračić

Kočevje

Vzdrževanje spominskih obeležij vse bolj breme

Medvojno preseljevanje kočevskih Nemcev in po vojno vse pogostejše izseljevanje domačega, kočevskega, življa nasploh, predvsem z obrobja Roga, je vneslo v življenje občine vrsto težav, ki se pravzaprav še stopnjujejo. Izseljena območja so ostala prazna, nove prebivalce je bilo namreč zelo težko pritegniti, saj v zameno za priselitev niso dobili kaj prida – za vojno viro so ostali le prazni, večidel požgani domovi in zapuščen posesti. Torej so se ljudje preseljevali v Kočevje in v druge večje zaselke.

Od tod tudi izvirajo – še danes – prenekaletni problemi, ki jih zlasti čuti starejša generacija, zlasti borčevska. Med 1400 borci, kolikor jih premore borčevska organizacija, jih večina živi v občinskem središču, ki se tudi sicer otepa s stanovanjsko problematiko. Razumljivo je, da tudi borci niso izjema: ta hip občinski odbor ZZB NOV skupaj z ustreznimi občinskimi službami išče rešitev za šest borcev, ki so podnajemniki, kar sicer ne bi bilo tako hudo, če ne bi bili stari in bolni, kot je povedal član predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Anton Štimac.

Stanovajski vozli seveda niso edina težava. 144 borcem daje priznavalne občine, ker so njihove pokojne preskromne (v glavnem fizični delavci), da bi lahko dostojno živeli. Kljub temu imajo v kočevski občini med borci opraviti s socialnimi problemi.

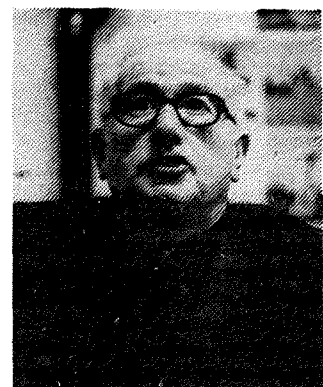
»Znova bi rad opozoril na neljubo dejstvo,« je dejal Štimac, »da imamo v Kočevju občutek, da smo nekako odrinjeni. Po vojni je bilo Kočevsko prava zlata jama za izkoriščanje lesa, od česar pa smo mi dobili bore malo. Samo v letu 1950 so posekali v pogorju Roga za tudi takrat nepojmljivih 12 milijard dinarjev lesa.«

Pomanjkanje sredstev se vleče kot dolgočasen dan in prehaja domala na vsa področja življenja v občini, kajpak tudi na zdravstveno varstvo kočevskih borcev. Občina nikakor ni sposobna za-

gotoviti dovolj denarja, zato je republiški komite za borce zagotovil vsaj toliko, da je lani decembra odšlo na zdraviliško zdravljenje deset borcev, pred tem pa še petdeset, prošnji pa je bilo vsaj dvesto. Zdravstvena skupnost denarja nima, pač pa izgube. Problematična je oddaljenost bolnišnice (ljubljski klinični center), prevozi so dragi.

Precej borcev je v domu ostarelih občanov, večina njih pa ni sposobna poravnati obveznosti iz svojega žepa, kar je spet breme za občino.

»Le primer: udeleženec zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju, Janko Kurtalji živi z ženo v domu, vendar oskrbovalnine ne zmore plačevati. Nedolgo tega smo dobili njegovo pismo. Občina je sprejela družbeni dogovor, da lahko plačuje samo 20% od najvišje priznavalne v občini za stroške bivanja v domu, preostalo mora poravnati občinska zdravstvena skupnost, tukaj pa se krog sklene. Cene niso skromne: za stano-

Anton Štimac: »Zakaj je nenadoma prišlo tako daleč, da nismo zmožni kupiti vena, če nam umre vojni tovariš?«

valce, ki se lahko gibljejo sami, je treba odšteti 22 starih milijonov, za ostale pa dvainštirideset. Gospodarstvo denarja nima, obrt je skromno, preskromno razvita, ne glede na možnosti, turizma ni, hkrati pa smo nekakšen rezervat – območje posebnega družbenega pomena, ki vnaša v naše življenje določene omejitve, ki se odražajo tudi na gospodarskem področju – od katerega nimamo nič, kvečjemu škodo,« pravi Šti-

mac, ki meni, da njegovo govorjenje nikakor ni neodgovorno kritiziranje, pač pa le opozarjanje na (pozabljene ?!) kočevske težave.

Kočevsko premore več kot sedemdeset spominskih obeležij, katerih vzdrževanje je vse prej kot poceni in zdi se, da se nam megalomansko postavljanje obeležij počasi že mašuje (neustreznost, odnosno odsotnost selekcije!). Štimac odkrito pojasnjuje, da je to vzdrževanje precejšnje breme, ki mu občina že sedaj ni kos, vendar bi prevzeti načrtovalci obeleževanja zgodovine morali za to vedeti že prej.

Nenadno streznenje odpira seveda vrsto vprašanj, ki jih je Štimac strnil na kratko in ki se vselej pojavljajo na borčevskih sestankih, na večino pa odgovora preprosto ni.

»Zakaj,« vprašuje, »je nenadoma prišlo tako daleč, da nismo zmožni kupiti vena, če nam umre vojni tovariš?«

Kako je mogoče, da se tako nenadzorovano (in nekanonovano) kraje družbeno imovina? Nismo še namreč pozabili na čase po vojni, ko se je gospodarski kriminal izredno strogo kaznoval.

Kdo je odgovoren za to, da se vse bolj omalovažuje NOB? Preprosti borci gotovo ne.

Dravograd

Dovolj »ločevalske« politike

»Borčevskih skrbi nikakor ne bi ločeval od vsesplošne krize,« je dejal Franc Blatnik, predsednik dravogradske borčevske organizacije. V njo smo, preprosto, zagazili vsi in sedaj nam ne preostane nič drugega, kot da se iz nje tudi potegnemo – vsi skupaj. Žal pa zadnje čase izgleda, da smo deželo v to krizo porinili prav mi, borci, zato morda nekaterim ni prav, da smo glasni, ko zahtevamo odgovornost. Če so se nekateri tovariši na vrhu, seveda tudi borci, to je treba priznati, obnašali neodgovorno, oblastniško, ne meneč se za kakršne koli pomsleke in opozorila, potem to nikakor ne pomeni, da smo krivi vsi. Dejstva, da smo krivi vsi, smo že do grla siti in zahtevamo, da se enkrat za vselej v tej državi razmeji, kdo je za kaj odgovoren in da se to tudi zelo jasno vnese v ustavo, pa četudi bi morala imeti še deset listov več.«

Blatnika, med drugim, moti, da se obseg zdraviliškega zdravljenja zožuje, četudi razume težavnost časa in razmer, ki neusmiljeno rezljajo sklade. Generacija, ki je pustila svojo mladost in zdravje v slovenskih gozdovih in se izčrpavala v povojni graditvi domovine, je obremenjena z neljubo dediščino, s katero največkrat ne vemo kaj početi. Domov za ostarele je premalo, še manj je denarja. Le redki, pove, zmorejo oskrbovalnine, kaj šele zdravljenje v zdraviliščih. Osamljenih borcev je vse več. Preostane le – politika drobnih korakov.

Če so problemi borcev problemi družbe nasploh, je seveda razumljivo, da se »vtikajo« (vse popularnejši izraz?) tudi v izrazito neborčevske zadeve, ta pa je ta hip libeliška gramoznica.

Zadeve z odgovornostjo postajajo že kar cinično groteskne. Največ govore o njej tisti, ki si ji tudi najbolj spretno izogibajo.

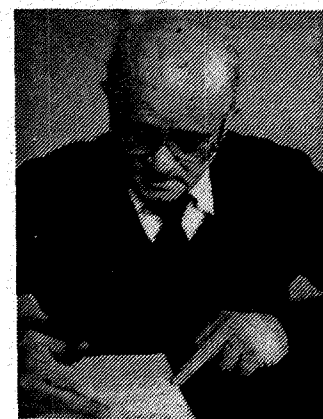
Zakaj se po hitrem postopku (v večini primerov) sprejemajo zakoni, ki tudi najmočnejše prizadenejo (pokojninska zmešnjava, ali bolje rečeno, kraja!). Delegatsko odločanje v tej deželi se kajkrat izrodi v povsem navadno farso in blebetanje.

Ogorčeni smo nad obljubami (neuresničeni) kmetom, ki so bili med vojno temelj našega boja, pa smo na to kaj kmalu (zelo nesramno) pozabili. Koliko zemlje smo jim pobrali, danes pa tam raste trava in trnje.

Demokracije je vse več in hkrati vse manj. Predlogi ustavnih sprememb, vsaj nekateri, se zelo trudijo, da bi nas speljali na stara pota, ki jih borci še kako poznamo. To nameravamo v javni razpravi tudi natančneje razložiti.

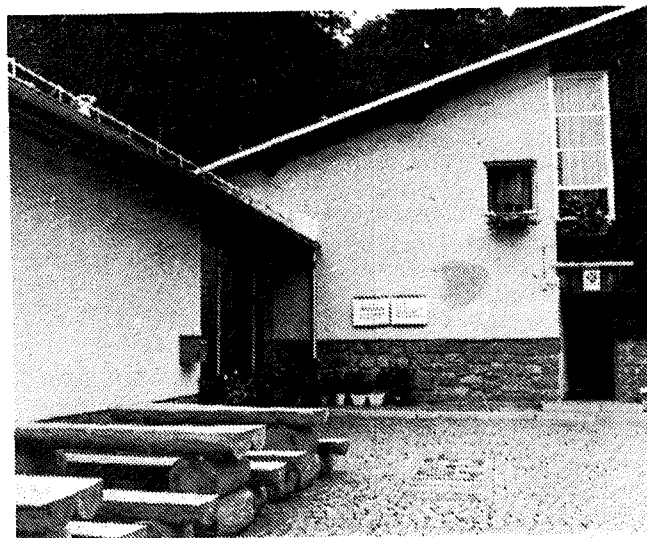
Stiki vodilnih z »bazo« so vse redkejši. Ne vem, če je povsod tako, vendar mi to čutimo.

O vsem tem se veliko govori, človek je že naveličan, počasi dojamem, da ni prave volje za spremembe in da je nekaterim krogom, praviloma zelo ozkim, kar prav tako.«

Franc Blatnik: »... zahtevamo, da se enkrat za vselej v tej državi razmeji, kdo je za kaj odgovoren...«

»So ljudje, ki menijo, da bi se borci morali držati svojih plotov, ker da smo menda že tako ali tako preveč zavozili to državo. S takšnimi in podobnimi mnenji ne kaže obračunavati. Vsekakor je treba priznati, da so bili v preteklosti narejene precejšnje napake v tej »ločevalski« politiki, da smo se preštevali na borce in neborce, na komuniste in nekomuniste itd. Tega pa ne kaže nenehno pogrevati. Zaradi tega je libeliški zaplet tudi naša stvar. Menimo, da nihče nima pravice nikogar siliti v nekaj, kar mu ni po volji. Libeliški primer je kajpak zavozlan, ne pa neresljiv in če je volja ljudstva v Avstriji dosegla, da nuklearka ne dela, postane razumljivo, da tudi Libeličanov ni moč prisiliti v nekaj, kar nočejo, če se že gremo demokracijo. Ta naj se izkaže v praksi, na papirju je je bilo že dovolj,« soglašajo z Libeličani Blatnik, ki mu tudi težave občine niso neznane, za katere pa meni, da bi vsekakor bile manjše, če bi znali prisluhniti ljudem.

Skromen spomin padlim v osrčju Libelič

Slovenska Bistrica

Osankarica v turističnem vrvežu?

Zadnjih nekaj mesecev je vasice na obronkih zreškega in opoltniškega Pohorja močno razgibala novica o ustanovitvi nove, zreške občine, po kateri naj bi pod okrilje Zreč prišle nekatere krajevne skupnosti iz konjske občine in dve iz bistriške, opoltniška in Kebelej. V zadnji je tudi poslednje bojišče 1. pohorskega bataljona in Osankarica, 8. januar pa je hkrati bistriški občinski praznik. Po novem naj bi torej Trje žebli in Osankarica pripadli zreški občini, to pa Bistričanom ni pogodu, zato so na razširjeni seji v decembru lani sprejeli sklep, da se s tem ne strinjajo in da sklep pošljejo tudi predsedstvu SRS in ZZB NOV Slovenije kot pretestno pismo.

Podobnega mnenja je tudi občinska frontna organizacija, ki skupaj z borci meni, da družbenopolitične razmere za kaj takšnega niso zrele, da pa bi bilo ustrezneje natančno analizirati vzroke za takšne pomisle in jih tudi odpraviti. Zagotovo, mislijo v Slovenski Bistrici, razvoj zreškega turizma, ki bi z novo upravno razdelitvijo posegel tudi na območje Treh žeblov in Osankarice, s sedanjim stanjem ne bi bila prizadet, gre le za ustrezno dogovarjanje obeh občin.

»Nas borce seveda najbolj teži misel, da bi turistični vrvež preveč posegel v prizorišče tragedije 1. pohorskega bataljona, čeprav smo v načelu za vsestranski razvoj turizma, ki vse bolj obeta zreškemu Pohorju prepotrebne denarce,« zagovarja Milan Ivanuša, predsednik bistriških borcev protestno pismo.

Razvoj turizma, tudi ob nameravni upravni spremembi, najbrž ne bi smel biti kakšen večji problem, morda celo nasprotno: eno najbolj tragičnih pa tudi najsvetlejših dejanj naše polpretekle zgodovine bi se se približalo človeku, to približevanje pa bi vsekakor imelo značaj nevsiljivosti in spontanosti. Navsezadnje: takšna in podobna prizorišča naše zgodovine, približana komunikacijam, so hkrati tudi najbolj obiskana, to pa je naposled tudi edini namen! Če pri razburjenju bistriških borcev pa tudi občinskih mož nasploh ne gre še za kaj drugega, bi kazalo o tem vsaj dodobra premisliti!

Razhajanja okoli Osanka-

rice in Treh žeblov so najbrž stvar različnih meril in pogledov, za njimi pa tiče težave, ki so tudi sicer težave slovenskih borcev nasploh, v slovenjebistriški občini menda res nekoliko manjše kot drugje. Lahko mirne duše zapišemo, poudarja Ivanuša, da gre zgolj za težavice, ki pa prerasejo v težave predvsem na makolskem in laporskem območju, v okolju torej, kjer so značilnosti višinske kmetije, z njimi pa tudi osamljenost, oddaljenost, zapuščenost itd. Večino težav so odpravili s patronažno službo, največje z domom ostarelih v Poljčanah. Zadreaga številka ena pa je vsekakor zdravstvena problematika borcev. Dejstva so znana: izčrpanost, starost... najpogostejša obolenja bolezn srca in ožilja, revmatizem! Denarja za zdravilišča ni dovolj. Dispanzer za borce je vzorno organiziran.

»Vzdrževanje spomenikov?,« se za hip zaustavi Ivanuša. »Zaenkrat brez težav, se pa bodo vsak čas pojavile. Kulturna skupnost občine je sklenila zaposliti človeka, ki bo prevzel skrb za vse spomenike v občini, hkrati pa bo tudi kustus na Osankarici (v poletni sezoni, ko je tamkaj največ obiskov).

Na našem območju je tudi partizanska bolnišnica Jesen (na Tinju), nad katero ima patronat OŠ Tinje. Objekt je dobro vzdrževan, za kar je zaslužen predvsem mariborski univerzitetni profesor, dr. Lujo Poljanec, zgodovinar. Bolnišnica je relativno dobro obiskana.«

Približevanje zgodovine mlademu rodu, navržem vprašanje Ivanuši.

»Stareotipi pač,« izvem. »Ob 45. letnici ustanovitve 1. pohorskega odreda (2. novembra 1943 v bližini Peska) in 45. letnici ustanovitve prvega OF odbora na Keblu bomo organizirali manjše slavlje, prav tako na Keblu, v nedeljo, 3. julija.

Še najbolj je v veljavi obiskovanje šol in predavanja o partizanskem življenju. Odnos mladih se je skorajda neopazno spremenil. Če so jih včasih zanimali boji (navajenost na črnbelo odslakavo stanja?!), jih danes predvsem način življenja v partizanskih vrstah, medsebojni odnosi, organiziranost raznih služb, obveščevalna dejavnost in podobno!«

Milenko Strašek

Igra bogati otroštvo

O igrah in igranju smo že kramljali, če se še spomnite. Takrat smo tudi predlagali, da bi občasno na naši strani predstavili kako igro vaših dedkov in babic, ki morda že tone v pozabo, pa bi bilo škoda, da popolnoma zatone. Če je razveseljevala njihove otroške dni, zakaj ne bi še vaših? Zanimivo pa je tudi vedeti, kaj kdo misli o igranju. Iz osnovne šole Boris Kidrič iz Ajdovščine smo prejeli cel sklop sestavkov, ki osvetlujejo to vprašanje. Pa pogledjmo, kaj pišejo ajdovski osnovnošolci:

Čas za igro si včasih ukradem

Leta človeškega življenja spremlja neka značilnost. Za otroštvo je to igra. Z njo si otroci krajšajo čas, pridobivajo razne veščine, spretnosti, znanje, izkušnje, zaupanje vase in si ustvarijo podobo o sebi.

Tudi meni je najljubši tisti čas, ki si ga odmerim za igro. Seveda ga včasih tudi podaljšam. Včasih s prijatelji igram nogomet pred blokom, najraje pa med prostim časom hodim v naravo, kjer vedno kaj raziskujem. Navadno v naravi preizkušam veščine, ki se jih učimo pri tabornikih. Nikoli pa nisem rad sam, čeprav mi starši pravijo, da sem samotar.

Zelo rad prisluhnem, ko se tata in mama pogovarjata o njunih igrah iz otroštva. Tata je imel le malo prijateljev, ker je bilo v njegovi vasi malo otrok. Večkrat pripoveduje, kako so pasli kokoši, se kopali v reki in čuvali živino na paši na Vremščici. Seveda so jih veliko »ušpičili«. Najbolj mi je všeč, ko pripoveduje, kako je padel v koprive. Čeprav je bil ves opečen, se mu je ta dogodek vtisnil v spomin.

V okolici, kjer je živel mama, je bilo veliko fantov. Zato so se morale s prijateljicami vedno boriti za igralni prostor. Plezale so na drevesa, se skrivale in se igrale razne druge igre. Vedno toži, da je imela manj časa za igranje kot njene vrstnice, ker ji je mama vedno našla kakšno delo. Ravno tako sedaj ona ravna z nami.

Mislim, da so otroci, ki živijo v bloku, zelo omejeni pri igri. Ne smejo se igrati z žogo, da slučajno ne razbijajo šipe, umažejo zidove, uničijo zelenice, če je slučajno pred blokom, da ne zbudijo sosedov, če je zaspal. Vedno zavadam otrokom, ki živijo na vasi, tesno povezani z naravo, zelenjem in čistim zrakom.

Z odraščanjem se tudi igre spremenijo. Starejši pravijo, da postajajo nevarnejše. Zlasti se moramo izogibati iger na srečo, oziroma hazardnih iger.

Brez otroške igre bi bilo človekovo življenje zelo pušto. Prikrasjen bi bil za otroštvo in vsa lepa doživetja ter spomine, povezane z njo.

ALEKSANDER DOLGAN, 6. č

Tudi moja babica se je igrala

»Babica, si se tudi ti igrala,« radovedno vprašam. Babica malo pomisli, me pogleda in začne svojo zgodbo:

»Doma nas je bilo veliko. Za igro nismo imeli časa. Morali smo pomagati staršem na polju ali pa paziti na mlajše sestre in bratce. Če pa nam je kdaj ostal čas za igro, smo se skrivali ali pa se lovili po travnikih. Naše igrače so bili kamenčki in palice, s katerimi smo klatili slive z dreves na sosedovem vrtu. Nikoli pa ne bom pozabila svoje prve prave igrače, ki mi jo je prinesel stric iz Trsta. Takrat mi je bilo pet let. To čudo je bil lesen gugač, ki se konjiček. Bil je rjave barve s črnimi lisami.

Na nogah je imel pritrdjena dva polkrožna podstavka, da se je lahko gugal. Ko sem ga zajahala, se mi je zdelo, da

v njej kaj skrito, so ga s sekuro razsekali in kmalu so od konjička ostale samo lesene trske, ki smo jih potem vrgli v ogenj. Še dolgo let potem, ko sem se utrujena vračala v sobo, me je vedno stisnilo pri srcu ob pogledu na prazen kot ob oknu.

Babica umolkne. Pogledam jo s koticom očesa in vidim, kako zamišljeno gleda skozi okno. Pustim jo pri njenih spominih in se čisto potihoma umaknem iz sobe.

SONJA KODRIČ, 6. č

Intervju z mamo in tatam

Kaj misliš o igri kot odraščel človek? Se ti zdi koristna?

mama: Zdi se mi koristna, vendar je velikokrat tudi nadležna.

tata: Koristna je, če ni pretirana.

Kdaj se ti zdi nadležna in zakaj?

mama: Ko se ob slabem vremenu stanovanje spremeni v igrišče in bojišče, takrat ne vem, ali sem v džungli ali v stanovanju.

Kako je bilo z igro v vaje nem otroštvu?

mama: Živela sem na vasi. Ni nas obdajalo toliko betona in nismo bili tako utesnjeni.

sadje in imeli smo velike »dirke«, če nas je zalotil gospodar.

tata: Igrali smo se po poku in med počitnicami, največ zunaj, v naravi. Lovili smo ribe, se kopali... Radi smo delali hišice v gozdu, najraje na drevesih.

Sta imela veliko tovaršev pri igri?

mama: Ponavadi nas je bilo kar precej skupaj.

tata: Ja, tudi nas je bilo veliko.

Sta imela veliko igrač?

mama: Ne, igrač je bilo malo. Prepuščena sem bila svoji iznajdljivosti. Kar vsi smo si izdelovali punčke iz cunj pa orodje in orožje iz lesa. Veliko smo »kuhali« in »pekli« iz zemlje. Lahko si misliš, kakšni smo prihajali domov! Mama nas je najprej poskušala očistiti s kakšno klofuto, ker pa tako ni šlo, nas je okopala in nam oprala obleko.

tata: Igrač ni bilo. Delali smo si jih sami iz lesa. Največ veselja smo imeli z izdelovanjem lokov in pušk.

Kateri letni čas vam je najbolj ugajal za igro?

mama: Najbolj nam je ustrezala pozna pomlad pa poletje in jesen. Veliko veselja pa je bilo tudi pozimi, če je zapadel sneg. Takrat nismo še imeli smuči niti sani. Zato smo se sankali kar na

sem na pravem konju, ki hitro jezdi po cvetočih travnikih, da mimo mene divjajo zelena drevesa, preorane njive in šumeči potok, ki se vije med njimi. Takrat sem pozabila na delo in mlajše otroke, ki so me klicali. Vendar to moje veselje ni trajalo dolgo.

Prišla je vojna in fašisti so prikorakali v našo vas. Tudi v našo hišo so prišli. Preiskali so vsak kotiček. Ustavili so se tudi ob mojem konjičku. Ogledali so si ga in v njem opazili luknjico. Misleč, da je

tata: Veliko sem se igral s svojimi vrstniki, vendar drugačne igre kot danes.

Mama, kaj hočeš reči s tem – utesnjeni?

mama: Ni nas obdajalo toliko betona, ni bilo toliko avtomobilov in tudi v šoli smo bili manj obremenjeni.

Torej ste se največ igrali v naravi in ste imeli več časa. Kdaj ste se igrali in kje?

mama: Največkrat smo se igrali popoldne v gozdu blizu vasi. V potoku smo lovili ribe in rake. »Rabutali« smo

deskah ali pa v lesenih škafih. Slabo se je končalo, če so nas zalotili starši. Kadar pa nismo imeli ničesar, smo počenjali druge vragolije na snegu.

tata: Za našo igro sta bila najprimernejša letna časa poletje in zima; seveda, če je bil sneg. Smuči in sani smo si izdelali kar sami.

Se vama je zdela igra v otroštvu pomembna?

mama: Zelo!

tata: Ja.

SIMONA SEMENIČ, 6. č

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Kar je lepo, hitro mine

Ja, tako pač je – kar je lepo, hitro mine in med te minljive lepote spadajo tudi vaše počitnice, dragi moji prijatelji. Kako sta preživeli teh štirinajsti dni? Snega res ni bilo, vsaj za večino ne. Pa vem, da ste se kljub temu znašli in si naredili počitnice prijetno: eni ste drsali, drugi plavali v zaprtih bazenih, nekateri ste se odzvali »organiziranim počitnicam«, gledali filme, poslušali pravljice, se lotili slikanja, plesa in različnih ročnih spretnosti, ali pa ste se preprosto poglabili v kako knjigo, pozabili na ta naš preganjski čas in se preselili daleč v preteklost, v tuj svet, resničen ali namišljen. Peter in Bojan pišeta, da sta izdelala ptičjo krmilnico, ki sedaj stoji v plotu babičinega vrta. Vsako jutro sta vanjo natrosila zrnje, potem pa skozi okno na skrivnem, da se ptički ne bi preplašili, opazovala, kako zobljejo »kakor na ptičji gostiji.« Le maček Muri jih je včasih preganjal in zato je bil pošteno tepen.

Tudi za druženje in prijateljstvo je bilo sedaj veliko časa. Matej iz Ljubljane je obiskal svojega starega znanca Simona v Izoli, Bojana iz Sežane pa je teden dni prebila pri Josipi iz Bugojne, ki jo je spoznala na zboru tabornikov Jugoslavije. Skratka, bilo je malo prepletanja poti in vezi, pa še kako novo prijateljstvo se je rodilo.

Sedaj, ko so počitnice mimo, so se vsakdanje poti spet vrstile v stare tire. Začelo se je drugo polletje, ki se nam ponavadi zdi bolj pomembno kot prvo, saj v njem poskušamo popraviti tisto, kar je bilo v prvem napačno in hočemo nadoknaditi tam, kjer smo »zabušavali.« Upam, dragi moji mladi prijatelji, da ste v teh počitnicah globoko zajeli sapo, da boste težav »prideli na vrh klanca.« Saj se razumemo, kaj ne? Želim vam veliko uspeha, čim več lepih in čim manj mučnih šolskih dni! In želim, da tudi v drugem polletju ostanemo sodelavci, novinarski kolegi ter prijatelji na naši mladinski strani!

Živa

P. s.: Pred pustom smo, zato: VESELO PUSTOVANJE!

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Srečanje ob spominih

Še pred petinštiridesetimi leti je po naši domovini mr-golelo tujcev z mrkimi obrazi. Že dolgo so se jim cedile sline po naši lepi deželi, na kateri se križajo vse pomembne poti. Končno so se jim izpolnile pohlepne želje. Brez posebnega odpora so naduti lakomniki vkorakali v našo domovino. Že po dveh tednih je bil zlomljen vsak odpor. Zatišje pa je bilo le navidezno. V ljudje je vrelo. V gozdovih so se zbirali ljudje, ki so imeli srčno radi svojo domovino, svojo svobodo in so jo bili pripravljeni braniti z orožjem.

Ena prvih takšnih skupin je bil tudi Belokranjski odred, po katerem se imenuje naša šola.

Ko danes na Suhorju opazujemo, ne gledam pred seboj zgubanih obrazov v jeseni življenja, temveč vidim mladeniče. Spomnim se Kajuhovih verzov:

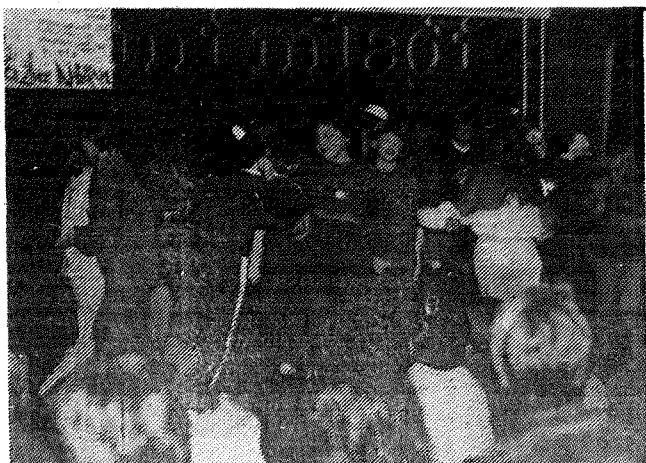
»Oh, če ljudi bi ne bilo pri nas, ljudi, ki ne ubogajo na vsak ukaz, tedaj bi nas že kdaj odnesel plaz!«

Pustili so plug na njivi, se poslovili od mater in deklet ter odšli v gozdove, pripravljeni preliti kri, da bodo poznejše generacije živele svobodno. Spoštujem jih in hvaležen sem jim.

Po mnogih letih so se srečali. Prijatelji med vojno, prijatelji še danes. Na Suhorju so se zbrali vsi pripadniki odredov, ki so se v Beli krajini, Zužemberku in na Gornjih bojevali proti okupatorju. Počastili so 50-letnico prihoda tovariša Tita na čelo KPJ, obletnico ustanovitve Prvega belokranjskega odreda in osvoboditve Suhorja. Udeležence je pozdravil član predsedstva CK ZKJ Franc Setinec. Jaz pa sem opazoval odredovce in kdaj kdaj opazil sijoče iskre v očeh. Ponosen sem bil, da stojim med njimi. Nekateri od njih so že obiskali našo šolo. Pogovarjali smo se z njimi in pogovore posneli na kasete. Spomladi smo pisali spise o srečanjih z njimi. Zelo prijetno pa smo bili presenečeni, ko smo prejeli vabila, naj se z njimi udeležimo zбора. Še bolj nas je presenetilo, ko so nam podelili praktične nagrade. Delegaciji naše šole so izročili venec, ki smo ga po končani slovesnosti odnesli k spomeniku na Gornje Laze.

Vreme jo je borcem zagodilo. Ves čas je deževalo, vendar dež ni izpral njihovih spominov.

DUŠAN KOFALT, 8. a
OŠ Belokranjskega odreda
Semič

Tole fotografijo s podpisom so nam poslali iz Stranice: »Naša straniška šola je bila lansko jesen nagrajena v natečaju Mi mladi. Nagrado so nam prinesli novinarji Pionirskega lista. Mi pa smo pripravili zabavno prireditev TATA-MATA. Ritmični krožek je prispeval svojo ritmično točko, kar vidite tudi na fotografiji.

KATJA KOZJAN in
DARJA CVELFER, 3. r.

Najboljši članek leta 1987

Nagrada gre v Kranj

Na naš razpis za najboljši članek leta 1987 je prišel le en glas, čeprav smo rok za oddajo odložili do konca januarja. Novinarski krožek COŠ Fran Roš iz Celja meni, da pripada nagrada pionirjem zgodovinarjem osnovne šole Stane Žagar iz Kranja, in sicer za sestavek Ustanovitev Kokrške čete v Šenčurju, ki smo ga objavili lani poleti ob praznovanju vstaje slovenskega naroda.

Ker ni drugih predlogov, bomo upoštevali ta edini glas, pionirjem zgodovinarjem iz Kranja pa čestitamo! Nagrado prejmete po pošti.

Živa

Porodni krči KUD France Prešeren

Trnovo, kraj nesrečnega imena ali vremena Kranjcem bodo se zjasnila

Brez pompa ali meteorske publicitete so za trnovsko cerkvijo, krajem za pesnika tako nesrečnega imena, tja od jeseni marljivo delali mladi zagnanci, da bi iz nekdanjega Kulturnega društva France Prešeren spet naredili nekaj, kar bi privabljalo kulture željne Trnovčane in druge Ljubljančane. Kajti to društvo z bogato kulturno zgodovino, ki sega tja v zgodnja trideseta leta in se vleče skozi ves povojni čas, je pred nekaj leti zamrlo. Res je sicer, da so se z desetletji spreminjale razmere v ljubljanskem Trnovem, da bi ga naš slavn dohtar Prešeren ne prepoznal več po drugem kot po cerkvenih stolpih, prav tako pa je tudi res, da se vse od davnega leta 1926, ko je znani arhitekt Valentinčič zasnoval in po svoji zamisli oblikoval podobo prostorov kulturnega društva, zunanja podoba KUD France Prešeren ni spremenila drugače kot le toliko, da je vztrajno in vedno bolj odpadal omet in da je curljalo skozi streho...

Kultura je vedno, tudi tukaj, zadnja pastorka; šele, ko se vsi dobro natelevajo, naplešejo ali nasestankujejo, se pojavi kaj »kulturnega« pod točko razno... Mladi, ki so se spomnili na ta tihoten, nekoč pa nadvse živahen kraj, so menili, da je ravno pravi čas, da se to razmerje spremeni, da KUD zaživi z novo močjo, ki naj jo napajajo ideje in dejavnosti vseh tistih, ki imajo kaj povedati in pokazati.

Mnogi se še spominjajo prvih povojnih let in zagnanega dela v času, ko se je društvo imenovalo po Vitu Kraigherju. Sem ter tja bi se našel še kdo, ki bi vam povedal kaj o delovanju primorskih beguncev po prvi svetovni vojni ali pa tudi o manj slavnem delovanju telovadnega društva Orel. Toda to je res zgodovina. Izpred nekaj desetletij pa ostajajo v spominu

upajmo, da bo kudovcem še naprej, kakor na samem začetku, stala krajevna skupnost Trnovo ob strani. Morda se bodo drobni (ali pa jim recimo lokalni) interesi in želje uklonile širši, zdravi in družbeno koristni pobudi za nadaljnje delo KUD France Prešeren. Kajti zgodba o naši že kar malo kolektivizirani čudi, ko se slejkoprej pikolovsko spra-

samoinicativno in mimo okvirov društev ali drugačnih institucionalnih oblik. Ni torej nikakršno naključje, da srečamo te dni v prostorih KUD France Prešeren gledališko skupino Ane Monro, (ki sicer deluje pri ŠKUC Forumu), da bodo menda že kar kmalu spet začeli v kudovih prostorih vaditi (ob določenih urah in po pogodbi) mladi igralci slovenske igralske akademije, da je to tudi shajališče otrok, ki se bodo ukvarjali s plesom, glasbo, lutkami ali še čim...

Sicer pa so kudovci v svoj okvirni program dela zapisali, da bodo delovali v gledališki in literarni sekciji, v glasbeni in plesni sekciji, v otroški delavnici, ki bo vključevala otroke v aktivno sodelovanje na področju filmske, gledališke, glasbene, plesne in likovne dejavnosti. Ustanovili so še filmsko in video sekcijo, likovno in foto sekcijo, modno ter tisto za področje oblikovanja in arhitekture.

Ker so kudovci v širšem članskem sestavu začeli delovati komaj kratek čas pred novim letom, je njihov prvi predstavni uspeh to, da so nekdanjo garderobo (in do nedavnega ropotnico) s skromnimi sredstvi in veliko lastnega dela spremenili v majhno a prijetno novo galerijo, ki je že tudi doživela tri otvoritve. Na prvi so se z likovnimi deli predstavili novi člani kuda – likovniki, na drugi Igor Omahen s fotografijami, na tretji pa, ki je bila pred nekaj dnevi (v okviru Prešernovih kulturnih dnevov), se je predstavil akademski slikar Andrej Pavlič.

Prešernov teden je v Trnovem sploh zelo živahen. V desetdnevnem sklenjenem programu so kudovci in njihovi novi prijatelji prvič opozorili javnost nase kot na resen subjekt ljubljanskega kulturnega dogajanja. Začelo se je s predstavo Vinski prizori iz zapiskov Janeza Trdine (izvedba Jože Zupan), nadaljevalo pa z že omenjeno razstavo Andreja Pavliča, z dramatisiranim pesniškim večerom na Prešernovo temo, ki so ga pripravile štiri trnovske dedice pod vodstvom Tarcisie Galbiati (in s sodelovanjem Mihe Baloha), z gledališko predstavo teatra Ane Monro, ki je na

Stara trnovska hiša in na »cesto« štrleči del kudove galerije

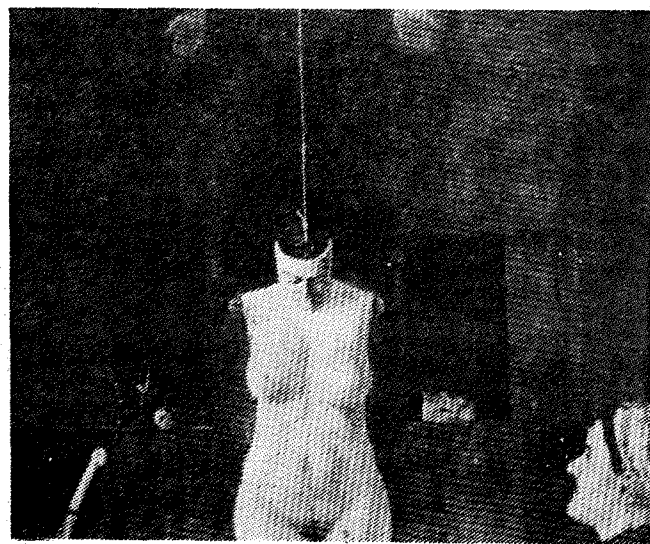
trnovski oder postavila Gerorga Dandina, z video filmom Jim Jarmush, z organiziranim orgelskim koncertom v trnovski cerkvi, občinskim sekcijским lutkarskim tekmovanjem, s filmom Florjana Gorjana Kumbum in z razstavo fotografij Jožeta Suhadolnika. K temu velja dodati, da je arhitekturno-oblikovalska sekcija tudi že stopila v akcijo, tako v zvezi s problemi okrog razstavnega prostora kot tudi s pripravo vidnih komunikacij – zaščitnega znaka – z vabili in plakatom.

V pogovoru se je nanizala cela vrsta imen sodelujočih kudovcev in prijateljev, ki so pripomogli, da je trnovski kraj nesrečnega imena nagnil tehniko bolj k verzu o vremenih, ki bodo Kranjcem se zjasnila. Tako so željam in dobri volji teh mladih prisluhnili tudi na občinski ZSMS, pa na SZDL in v Kulturni skupnosti. Ob vseh teh pa je Alenka Burja še posebej opozorila na starega kudovca, dolgoletnega garderoberja in kasneje tudi predsednika društva Tomaža Zalarja, ki je mladim veliko pomagal z dolgoletno izkušnjo in se je tudi sedaj pridružil njihovim

novim načrtom.

Ker je pa vsem dobrim voljam tega sveta vendarle še vedno denar vladar, moramo na tem mestu zapisati, da se je občinska kulturna skupnost za dober začetek kudovskega dela tudi finančno (v okvirih svojih

poganja novo pomladno zelenje. Nekatere krajane starina moti, raje bi videli kaj novega, novo stavbo, nove prostore... Ni nova misel o novem družabnem centru v Trnovem... seveda pa je to le misel, kajti sredstev (niti idejnih ali

Še pogled na eno do razstavljenih del akademskega slikarja Andreja Pavliča

možnosti seveda) dobro odrezala.

Stara hiša, stari kompleks enonadstropnic, ki kot ptički v načetem gnezdučepijo na dvorišču, lučaj za osnovno šolo Desete SNOUB – Ljubljanske,

kakšnih drugih načrtov) ni, zato mladi menijo, da je treba delati in računati le z realnimi možnostmi – in po načelu, da je to pač vrabec v roki, kajti golobi se spreletavajo še visoko na trnovskem nebu.

Urbanistični načrti za ureditev trnovske Korunove ceste so v svojih (tehničnih in seveda nič socialno prežetih) predvidevanjih že potegnili ravno črto cestnega roba in »podrli« del kudovih razstavnih prostorov, vendar imajo kudovci za optimalno in za vse sprejemljivo rešitev tudi svoje (strokovno pretehtane) predloge. Lahko jim le želimo, da bi jim kultura cvetela, da bi njihove sekcije od prvih začetkov naprej uspešno ustvarjale, potlej pa bo tudi pogovor in reševanje njihovih prostorskih problemov lažje. Če bo dvorana tako polna obiskovalcev vedno, kadar bodo v njej predstave (tako kakor je bilo med dogajanjem ob Prešernovem tednu), potlej bodo imeli kudovci tudi neposredno podporo krajanov, kolikor se le-ti seveda vključujejo v dejansko življenje svojega kraja, če ne živijo tako kot v premnogih novih slovenskih naseljih – spalno. Toda to je že druga zgodba, ki nima s Prešernom in trnovskim društvom neposredne zveze.

Bojana Žokalj-Jesih

Kompleks zgradb, v katerih domuje KUD France Prešeren. V stavbi na dnu fotografije (s pokrpano streho) so novokudovci preuredili prostore v galerijo.

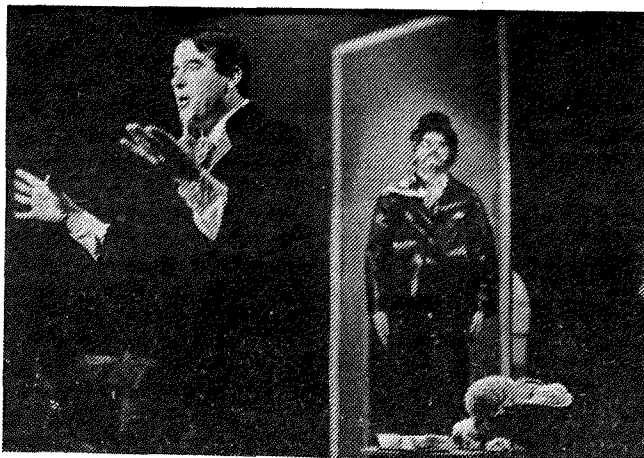
izredno uspešne amaterske gledališke predstave, delovanje folklorne skupine in predvsem ime neumornega dolgoletnega predsednika društva – Tomata.

Kaj bodo pa počeli sedaj?

Na to vprašanje nam je skušala odgovoriti sedanja, novoizvoljena predsednica

vimo na tistega, ki kaj dela in ustvarja, bi se tudi tukaj utegnili ponoviti, če ne bodo vsi, ki imajo kakršnokoli besedo in pravico odločanja, trezno razsojali. Ker – saj vemo – najmanj je problemov, če se nič ne godi...

Naša sogovornica Alenka je ena tistih, ki so v oživanju delovanja KUD

Tole pa je prizor iz gledališke predstave Georges Dandin, teatarske skupine Ane Monro

KUD Alenka Burja. Iz njene uvodnega pripovedovanja smo lahko razbrali, da so opravila v zvezi z vsemi formalnostmi sicer precej zapletena in zamudna (in bi marsikomu že na štartu uplahnila volja za nadaljnje delo), vendar

France Prešeren videli možnosti ne le za amatersko delovanje različnih kulturnih sekcij ampak tudi za sodelovanje in koordinacijo s skupinami, ki se lotevajo resnejših skupinskih kulturnih projektov, pa so to doslej počele bolj

TRNOVO	
PREŠERNOV TEDEN	
3.2.ob 18.00h Jože Zupan VINSKI PRIZORI IZ ZAPISKOV J.TROINE	
ob 19.30h Andrej Pavlič OTVORITEV SLIKARSKE RAZSTAVE	
5.2.ob 11.00h Tarcisia Galbiati TRNOVO, KRAJ NESREČNEGA IMENA zaOS	
ob 21.00h Ana Monro GEORGES DANDIN	
6.2.ob 20.00h Tarcisia Galbiati TRNOVO, KRAJ NESREČNEGA IMENA	
7.2.ob 18.00h Jim Jarmush DOWN BY LAW video film	
ob 21.00h	
DAN: ZALOSTI	
9.2.ob 19.30h Cecilija Kobal ORGELSKI KONCERT+TRNOVSKA CERKVI	
10.2.ob 16.00h OBČINSKO SELEKCIJSKO TEKMOVANJE LUTKOVNIH SKUPIN	
17.00h	
18.00h	
11.2.ob 20.30h Florjan Gorjan KUMBUM (1975-1987) film	
12.2.ob 21.00h Ana Monro GEORGES DANDIN	
13.2.ob 21.00h Jože Suhadolnik OTVORITEV RAZSTAVE FOTOGRAFIJ	
KULTURNO UMETNIŠKO DRUŠTVO FRANCE PREŠEREN	
61000 Ljubljana, Karunova 14 - Trnovo - Telefon YU (061) 332-288	

Plakat – vabilo na predstave in razstave ob Prešernovem tednu

Marjana Lipovšek

Velika Prešernova nagrada za vrhunske dosežke v glasbi

Ne moremo je še prištevati k srednji generaciji, morda k starejši mlajši – vendar so njeni uspehi v svetu koncertnega petja že dosegli mednarodni sloves. Marjana Lipovšek spada namreč danes že v sam vrh interpretk opernega in koncertnega mezzosoprana. Študirala je na graški Visoki šoli za glasbo, potem je bila nekaj časa članica dunajske državne opere, pa hamburške opere, stopila je na oder milanske Scale, sanjskih odskih luči za vse operne pevce sveta in deluje zadnja leta kot svobodna umetnica; gostuje na številnih evropskih opernih in koncertnih odrih in pogosto snema plošče. Iz vse te bogate bere je žirija za Prešernove nagrade opozorila na pevkin lanski ljubljanski nastop s Schubertovimi samospeli, kjer se je domače občinstvo lahko nauživalo ob njeni izčiščeni glasovni lepoti in izraznosti. Nagrada je tudi pohvala pevkinemu ambasadorstvu za slovensko kulturo v svetu, predvsem pa pohvala neumornemu delu in dograjevanju talenta.

Predstavlja

Peter Boštjančič

Letošnjo skladovo nagrado je prejel za igralski stvaritvi v dveh odskih delih: v Treh sestrah A. Pavloviča Čehova in v Prokičevem Metastabilnem graalu. V drugem delu je upodobil dvojno vlogo igralca in literarne osebe z izredno izvednostjo prepleta obeh likov, v Treh sestrah pa je bil Saljoni, kakor so ocenili poznavalci tega klasičnega gledališkega dela, z izjemno sugestivnostjo in sodobno sporočilnostjo, tudi o stiski in tragiki današnje mlajše generacije. Spodnji prizor je iz predstave SNG Maribor Metastabilni graal, kjer je Peter Boštjančič (sicer stalni član ansambla SLG Celje), odigral glavno vlogo.

Andrej Hieng

velika Prešernova nagrada za celotni dramski in prozni opus

»Pripovednik, dramatik in režiser Andrej Hieng je več kot tri desetletja opazno navzoč v slovenski literaturi,« je zapisano v obrazložitvi k Prešernovi nagradi, kjer žirija opozarja na Hiengove novele, romane, drame, radijske in televizijske igre, izhajajoče iz najboljših tradicij psihološkega realizma. Zlasti je natančno in večplastno obdelana erotična problematika, središčna tema Hiengovega opusa.

(Odlomek iz Obnebnja metuljev Andreja Hienga)

Psi iz Caracasa

Kakor se je po propadu Benetk izkazalo naravno, da bodi Trst vodilno pristanišče habsburškega cesarstva – o drugih dejavnikih, ki so vplivali na to odločitev, spričo obsega naših zapiskov ne moremo govoriti – tako se je sto let prej v Generalnem kapitanstvu Caracasu mestu istega imena godilo podobno in je močno vzcvetelo zavoljo premisleka, češ kolonijam brez kupčije ne bo življenja; caracaška vnema je bila prepozna, cvetenje pa resda bujno, toda kratko; primerjava med mestom na dveh koncih katoliškega sveta se utegne zdeti prisiljena, dokler ne pritrdimo misli, da je trgovsko mišljenje in ravnanje isto pod povsem različnimi vetrovi in da se – prav to pa bi radi poudarili, zgodba bo povedala, čemu – v krmni brazdi hitre trgovske ladje zmerom ziblje lena barka državne uprave.

Veliko ali Generalno kapitanstvo Caracas je obstajalo od 1546 do 1811, ko je bila razglašena neodvisnost; v presledku 1819–30 je dežela pripadala Veliki Kolumbiji, nato pa se je osamosvojila pod imenom Venezuela.

Podatki o tem, kako so Venezuelci sredi prve svetovne vojne začeli črpati nafto na področju Maracaibo, ne sodijo v našo pripoved, čeprav se zavedamo njihove tehtnosti in četudi so, še posebej s tržaškega stališča, kar se da poučni. Vezani smo na dobo in prostor; ne moremo prehiteti časa in razrušiti ograje, ki smo jo bili sami postavili. Don Alonso M. je navsezadnje naš tržaški, naš kraški rojak, ker so ga pač sem spihali vetrovi zgodovine; grob je zadnja domovina, iz nje ni mogoče emigrirati.

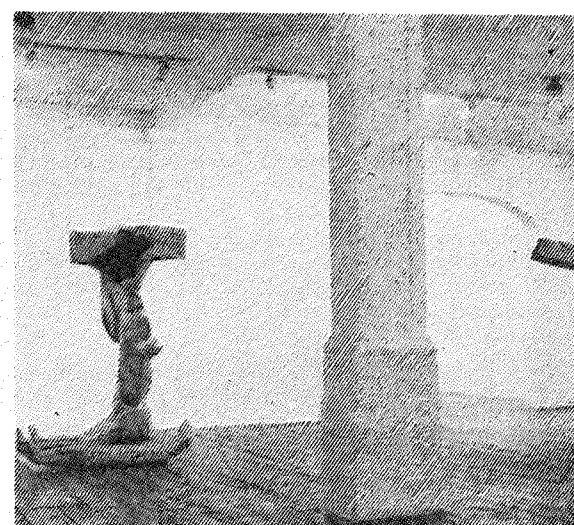
Janez Boljka

velika Prešernova nagrada nova iskanja v slovenskem kiparstvu

Kakor smo zadnjič opozorili na njegovo iskanje v podobi Ivana Cankarja, kaže tokrat seči nazaj v njegova številna iskanja, katerih pomemben obraz je ciklus na temo NOB, ko spregovori moč ubijalskega železja z likovno močjo, mimo Boljke včasih sprofaniran material, preveden na golo materialno predstavo.

Prav tako je treba spomniti na Boljkov tako imenovani živalski ciklus, kjer se spopada z vprašanji gibanja, statike in notranjih napetosti telesnih struktur.

Ker ga vsekozi obsedajo problemi prostora, dimenzije in časa, se Boljka nenehno ustvarjalno podaja od ploskve k plastiki in nazaj. Za svoj slikarski izraz pa najraje seže po grafiki.

Jani Bavčer

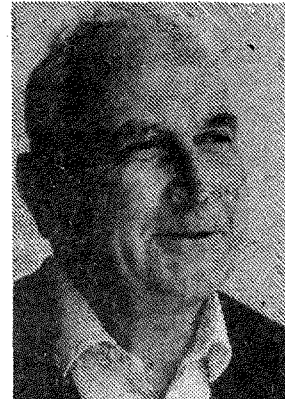

Skladova nagrada temu mlademu slovenskemu oblikovalcu je še eno potrdilo poti, ki jo je ubrala na oblikovalskem področju širša skupina oblikovalcev njegove generacije, s katere oblikovalskimi dosežki smo obkroženi vsak dan. Spomnimo se le na sporočilo akcije Slovenija, moja dežela pa na Muro in Muraliste...

Jani Bavčer je eden od oblikovalcev iz kroga novatorjev večmedijskega pristopa k vizualni komunikaciji – to pa obsega tako film in TV kot tudi radio, plakat in oglase, kar pomeni vsakemu mediju posebej prirejeno likovno in komunikacijsko obdelavo. Spomnimo se njegove uspešne večmedijske serije pod naslovom Rad imam mleko.

Niko Košir

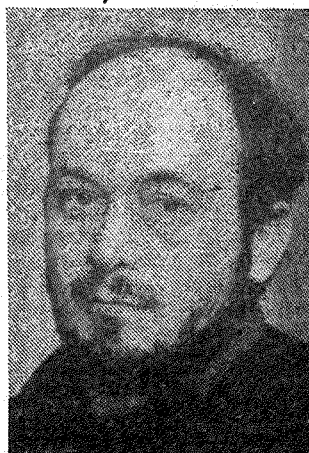

Prevajalsko delo je pogosto tistih opravil, ki ga ko opazimo. Vendar nas do prevodi vsakič znova približajo svetovni umetnosti iz drugih okolij, drugih civilizacij, korenin. Niko Košir je dobil to nagrado Prešernovega sklada za prevod Junaške smi o Cidu iz Španščine; to srednjeveško klasično delo so ga lahko v preteklosti užili le redki, ki so obvladali španščino, sicer pa nam je Cid bližje prek francoskega prevoda.

o vam Prešernove nagrajence

Zdenko Huzjan

Huzjan je slikar mlajše srednje generacije, ki pa je že skoraj dve desetletji nenehno prisoten na slovenski likovni sceni. Njegov likovni razvoj je kontinuiran, vedno daje svoji zarodkasti figuri težo univerzalnosti, brezčasnosti, ki lahko biva kjerkoli, pri čemer pa njegove novjše podobe zabeležijo tudi sočasnost in avtorjevo bivanjsko izkušnjo.

Lujo Vodopivec

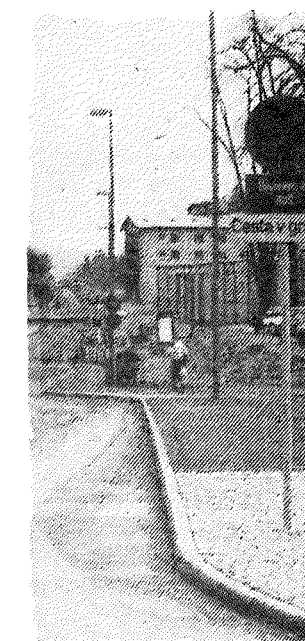
Slovenski kipar Lujo Vodopivec je med najbolj vidnimi kiparji novejšje slovenske kiparske generacije, ki so se razvili že na temeljnih širših svetovnih razgledov, neobremenjeni z dokaj togo in skromno slovensko kiparsko tradicijo.

Nagrado je prejel za kiparska dela, razstavljena v zadnjih dveh letih.

Edi Majaron

Ime tega slovenskega gledališkega človeka je že več kot tri desetletja neločljivo avtorsko, režijsko, dramaturško in glasbeno povezano s slovenskim lutkarstvom. Edi Majaron je bil na področju lutkarstva doslej deležen že številnih priznanj, letos pa je prejel skladovo nagrado še posebej za nekatere prvine pristopov k lutkovnemu gledališču: za brisanje meja med otroškim in odraslim gledalcem, oziroma za univerzalizacijo pristopa k lutkovnim predstavam in za njihov dvig na zahtevnejšo raven, za enakovredno vključevanje glasbenega elementa ob govornih besedi in nenazadnje za dosežke na področju kontaktiranja lutke in gledalca.

Peter Gabrijelčič

Nagrado letošnjega Prešernovega sklada si je prislužil z arhitekturnim oblikovanjem na področju nizkih gradenj, kar je pri nas velika redkost, saj se morajo ceste in mostovi in vse, kar sodi zraven, pri nas največkrat do boleznosti podrežati goli funkcionalnosti in principom brezčutne racionalnosti. Gabrijelčič pa se je lotil oblikovanja dveh mostov čez Ljubljaničo (v ljubljanskih Fužinah) in novega križišča Litijske ter Poljanske ceste s pravo mero senzibilnega vključevanja v okolje) žirija je celo zapisala, s plečnikovskim občutkom za prostor, tako, da je z raznimi drobnimi rešitvami obogatil gradbene posege v naselja in v uravnoteženo kompozicijo nemoteče vdela elemente betona, salonita in jekla. To je pravi primer humanega pristopa poseganja v prostor, sicer pa – presodite sami.

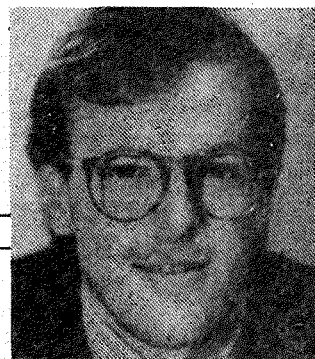
Uroš Rojko

Uroš Rojko je slovenski skladatelj mlajše generacije, ki je prejel skladovo nagrado za svoj glasbeni opus iz zadnjih dveh let: Tongen I, Glasba za dvanajst, Godalni kvartet št. 1, Anatraum in druge. Skladbe so bile izvedene tudi po drugih mestih v Evropi, kjer so doživele zanimanje in odobravanje, pa tudi nagrade (v Bostonu, Amsterdamu, na Dunaju, v Gradcu in drugod). Poznavalci sodijo, da je Uroš Rojko najobetavnejši mladi slovenski ustvarjalec.

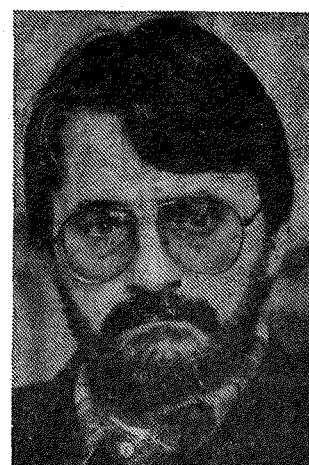
Silva Čušin

Prešernovo skladovo nagrado je prejela za igralsko vlogo Hana iz Dogodka v mestu Gogi Slavka Gruma, za vlogo Tantale v Kalevali Daneta Zajca in za vlogo Ismene v Antigoni Dominika Smoleta. Žirija je izpostavila igralkino moderno senzibilnost in natančno analizo dramskih likov, ki so se ostro izrisali prav v teh izvirnih slovenskih dramskih delih in so igralsko segli od upodobitve bolno plašnega dekleta do personifikacije večno ženskih (grotesknh pa tudi poetičnih) prvin.

Ivo Svetina

Nagrado Prešernovega sklada je prejel za svojo poezijo, kot je zapisano v obrazložitvi žirije, za poezijo, ki je vabilo na zblíževanje in potrjevanje primarnosti družjenja, stikov, ki so hkrati samopotrjevanje in bivanjsko vključevanje. Žirija je z nagrado opozorila na novo Svetinovo pesniško zbirko Peti rokopis, ml pa smo poleg odlomka iz nagrajene knjige izbrali še odlomek iz njegove zbirke Heliks in Tibija, ki še bolj odseva posebno navezanost na »gosto postavljanje besed«, sprehajajočih se po evropskem zgodovinskem prostoru, kjer vedno znova najde stik z erotiko in skozi njo išče tudi esencialne elemente biti, bivanja in bitja.

(Odlomek iz Heliksa in Tibije)

Hudiča miru sem zaklenil vase in splahnel je razgreti porcelan, čajeva postelja in mlado uho že tako željno topotanja romarskih nog na poti v Kompostelje Mitrotrans. Zamislil se je Heliks ob pogledu na jadovske stebriče, Prešernove epske priče. Odprli so se pozlačeni pokrovi tihih okupacijskih ur. Tako je mislil mlad junak moritve. Z zidom zob je trl oklepe temnim vojščakom Valjahunovim. Njegove pesti so bile težka pesa, jantarjev nagrobnik, ki ujame od časa do časa kakšnega mrliča na muho. Zasanjano plavanje plesalkinega krila, ki ga je slekel lovčev petelin. Njene iztegnjene noge so grafitne mince na hektarih mentolovega zemljišča. Leseni ljudje žive med očmi Gore morskikh deklic Odpeljala sta se otroka v temnem Jaguarju.

(Odlomek iz nagrajene zbirke Peti rokopis)

Morje

Nedolžni so izstopili iz barke, ki je že videla srečo, z zrakom prihajajočo v deželo. Najpogumnejši so stopili k vinu in ga vprašali: »Si dovolj močan, da nas vse poneseš do morja?« In vino, močno tako, da mu še govoriti ni bilo potrebno, je zgrabilo tiste, ki so mislili, da so izbrani in jih vrglo na obalo, kamor že dolgo ni hodi lo morje. Kajti, to je bila obala pogubnih. Čudilo se je nebo in dež in kobilice, od kod pogum elementu, ki so mu v vsaki deželi drugače rekli. Celu tem, kjer ga še nikoli niso videli.

(Odlomek iz Cida)

Id skliče svoje vazale; ti gredo z njim v izgnanstvo. Cidovo slovo od Bivarja.

Id iz oči gorjupe solze toči, azaj ozira se in gleda dvorce. Idprte vidi duri, vrata brez zapahov, rogove prazne, brez kožuhov, plašcev, brez sokolov, skobcev, veščih lova. avzdihne Cid, ki stik ga tre nemalo, esedo reče modro in preudarno: Zahvaljen bodi Bog, nebeški Oče! o spletki je sovražnikov hudobnih!«

(Odlomek iz Cida)

namenja na poti v Burgos e vajeti napno, se na pojezd ravnaajo. ran desno letal je, ki so šli iz Bivarja, o v Burgos jezdijo, je bil na levi strani. komigne Cid z rameni, strese glavo: Vse v redu, Fañez moj! Od doma smo pregnani, endar v Kastiljo vrnemo s častjo se obdani.»

Tako se lotevajo izročil o Lendavi

Največ store po šolah

Osnovne šole in OO ZZB NOV, ki so prevzele skrb nad spominskimi obeležji s Samoupravnim sporazumom, ga dosledno izvajajo. Spominska obeležja so vse leto vzdrževana, za praznike posebej očiščena in okrašena. Iz povzetka poročila o varstvu, urejanju in vzdrževanju grobov borcev NOV, spomenikov, spominskih plošč in drugih objektov ter obeležij iz NOB za leto 1987, ki sta ga pripravila Odsek za občo upravo, Občinska kulturna skupnost in Zavod za kulturo občine Lendava, lahko povemo, da so vse osnovne šole svoje programe iz samoupravnega sporazuma dosledno izvedle. Učenci osnovne šole France Prešeren iz Črenšovca so vzdrževali in zasajali rože na grob Alojza

Červiča-Mihca. Organizirali so komemoracijo na pokopališču v Trnju ob grobu Jožeta Kramarja-Juša ter sodelovali s pestrim kulturnim programom ob otvoritvi spominskega obeležja zboru aktivistov OF na Kamnenskih pri Trnju. Učenci osnovne šole Prežihov Voranc iz Srednje Bistrice so skrbeli in urejali grob Jakoba Molka-Mohorja na pokopališču v Gornji Bistrici ter za grob Martina Kolenka v Dolnji Bistrici ter spominsko ploščo na Lebarjevi domačiji v Srednji Bistrici. Ob krajevnem prazniku krajevnosti Bistrica so predstavniki organizacij ZZB občine Lendava položili venec na grob Jakoba Molka-Mohorja.

Učenci osnovne šole Šte-

fan Kovač iz Turnišča skrbijo za spomenik Štefana Kovača pri šoli, za njegov grob v Nedelici in za spominsko ploščo na isti hiši, kjer se je rodil borec Jože Zadravec. Ob spomeniku Štefana Kovača so pripravili komemoracijo, na kateri so bili učenci šole, člani ZB ter delegacija TOZD Planika Turnišče. Učenci pa so se poklonili spomenu Štefana Kovača tudi na spominskem obeležju, kjer je Štefan v NOB padel v Gančanih.

Učenci osnovne šole Draga Lugarič iz Lendave so vzdrževali in urejali spomenike: doprski kip Draga Lugariča pred osnovno šolo, na njegovem grobu in spomenik ŽFN v Dolgi vasi ter spomenik padlim vojakom Rdeče armade na lendavskem pokopališču. Učenci osnovne šole Edvarda Kardelja iz Kobilja so organizirali pohod v Strehovske gorice)

k spominskemu obeležju ter prižgali sveče pri spominski plošči Vinka Puklavca-Srečka. Učenci so tudi obiskali ženo, ki stanuje blizu spominskega obeležja. Pripovedovala jim je dogodke iz NOB. Tudi učenci osnovne šole Joško Talay-Janez iz Dobrovnika so obiskali partizanski grob Vinka Puklavca-Srečka.

Učenci osnovne šole Miško Kranjec iz Velike Polane že vrsto let skrbijo za urejanje in vzdrževanje spomenika v Veliki Polani. Osnovna šola Lajoš Vljaj iz Gentrovega skrbi za spominsko ploščo padlim vojakom v I. svetovni vojni v Turnišču. Učenci jo obiskujejo vsako leto na kolesarskem izletu. Učenci osnovne šole Vinka Megle iz Odranec skrbijo za spominsko ploščo na vaškem domu. Tudi v osnovni šoli Jože Kramar-Juš iz Lendave (s prilagojenim programom) pri svojem delu

redno skrbijo in urejujejo čejo grob Jožeta Kramarja-spomenik Rdeče armade. Juša v Trnju.

Čez leto pa tudi večkrat obi-

Jože Žerdin

Zakaj ne pišemo tudi o enotah padlih?

S posebnim zanimanjem in spoštovanjem spremlja Danilo Pertot, nekdanji borec VOS za tržaško področje (oddaljen od svojega rojstnega kraja) vse slavnosti v spomin padlim partizanom, posebno pa tiste, ki spominjajo na borce VOS in DVD pri Petarosu sredi Boršta. Tam so v neenakem boju padli narodni heroji, komandant združenih enot VOS za Trst Dušan Munih-Darko, radio-telegrafist VOS za tržaško področje Ivan Grzetič-Zitimir, Stanko Gruden-Strela in Danilo Petaros-Lisjak.

Danila Pertota zelo prizadene in ne najde pravega opravičila za to, da poroče-

valci s proslav ne pišejo kaj več o padlih niti v kateri enoti NOV Sloveniji so bili. Napisati samo »partizanski borci«, in kraj, kjer so se borili, je premalo.

Podobno je tudi poročanje o napadu in poboji v bunkerju v Lonjeru (21. marca 1945). Tudi s te spominske slavnosti (ob 20-letnici napada) pisec članka uporablja samo »bivši borci« in ne omenja partizanskih enot, v katerih so se borili.

Res je, da so vsi padli opisani v knjigi Pali – nepobeden, ki je bila izdana ob 20-letnici SUB SFRJ, vendar Danilo meni, da bi bilo prav,

da bi bli mlajši rodovi vselej in pravično obveščeni, ne samo o »bivših borcih«, ampak tudi o vojaških enotah NOV, v katerih so se borili.

Tudi v Zborniku o razvoju in delovanju VOS – OF Slovenije 1941–1945 je (v četrtem poglavju, od strani 137 do 191) zelo natančno opisano organizirano delovanje padlih (z dokumentarnimi fotografijami).

Tem kritičnim ocenam in pripombam pa je Danilo še dodal:

»Prepričan sem, da vsi moji znanci v domačem kraju poznajo, pa tudi vam je znana moja usoda, ki je ne bom

posebno razlagal. Naj omenim le to, da sem bil v znanim tržaškem sodnem procesu leta 1947 v odsotnosti obsojen kot kriminallec za akcije, ki sem jih opravljal v NOV, kot pripadnik VOS! Posledice tega krivičnega procesa so me oddaljile od rojstne vasi, najožjih sorodnikov, pa tudi od prijateljev in soborcev, ki živijo v tem delu tržaške pokrajine. Ne smem jih obiskovati in z njimi, vsaj na takih in podobnih proslavah, obupati spomine na skupne boje proti italijanskemu fašizmu in tistimi, ki so z njim sodelovali.«

Zapisal: Jože Jenič

Na podlagi pravilnika in kriterijev Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije o podeljevanju plaketa ZZB NOV Jugoslavije, ki se podeljujejo ob Dnevu borca, objavlja žirija predsedstva Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije za plakete ZZB NOV

Razpis plaket zveze združenj borcev NOV Jugoslavije

Plakete ZZB NOV Jugoslavije se podeljujejo zaslužnim posameznikom, družbenopolitičnim organizacijam, družbenim organizacijam, društvom, šolam, kulturnim ustanovam, organizacijam združenega dela in drugim samoupravnim organizacijam in skupnostim za njihov izjemen prispevek pri ohranjanju in razvijanju tradicij NOB in socialistične revolucije, pri graditvi socialistične samoupravne družbe in pri delu in razvoju ter uresničevanju ciljev organizacije ZZB NOV.

Predloge oblikujejo organizacije ZZB NOV in druge družbenopolitične organizacije. Predloge lahko oblikujejo tudi organizacije združenega dela in druge samoupravne organizacije in skupnosti, vendar so le te dolžne predloge posredovati v mnenje občinskemu odboru ZZB NOV z območja, s katerega je predlagani. Mnenje občinskega odbora ZZB NOV se priloži k predlogu za dodelitev plakete.

Predloge z obrazložitvijo in utemeljitvijo naj predlagatelji posredujejo najkasneje do 18. marca 1988 na naslov: Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Žirija za plakete ZZB NOVJ, 61000 Ljubljana, Vrtača 11.

Žirija predsedstva RO ZZB NOVJ
za plakete ZZB NOVJ

Brzjavka predsedniku Gorii

ANPI v korist slovenske manjšine v Italiji in italijanske v SFRJ

Zveza partizanov Italije – ANPI za tržaško, goriško in videmsko pokrajino je ob priliki obiska predsednika jugoslovanske vlade Branka Mikulića v Rimu poslala ministrskemu predsedniku Gorii brzjavko s pozivom, naj italijanska vlada po štiridesetih letih končno reši vprašanje zakonske zaščite slovenske manjšine v Italiji ter naj prispeva k reševanju problemov, ki zadevajo italijansko manjšino v Jugoslaviji.

Brzjavko so podpisali pokrajinski predstavniki VZPI-ANPI Calabria, Baciocchi in Vincenti.

Iniciativni odbor za počastitev 45. obletnice formiranja vojaške obveščevalne službe pri skupnosti borcev – obveščevalcev NOV in POS vabi na zbor v sredo, 17. februarja 1988 ob 10. uri v dvorani Doma JLA v Ljubljani.

Sprejeli bodo pravilnik o nalogah skupnosti in program dela za prihodnje obdobje, izvolili odbor skupnosti ter proslavili naš praznik.

Prosimo, da se temu vabilu zanesljivo odzovete. Po zboru vabimo na tovariško srečanje.

Iniciativni odbor

Žarko Žbogar

Tezenski borci proti koroškemu »modelu« šolstva

Borci KO ZB Slava Klavara v mariborski občini Tezno so, zbrani na svoji letni konferenci, obravnavali vrsto nalog za delo v tem letu. Hkrati pa so obravnavali tudi vprašanje slovenske šole na avstrijskem Koroškem, saj živijo tako rekoč v sosedstvu in jim ni vseeno, kako naši zamejci uveljavljajo svoje državljanske pravice v sosednji Avstriji.

»Ogorčeni smo ob sklepu treh avstrijskih političnih strank, da bodo uveljavljali na Koroškem model šolstva koroške deželne vlade. S tem korakom deželna vlada podpira cilje in zahteve skrajne nacionalistične sile. Ločitev šolarjev po narodnosti pomeni uveljavljanje aparthaide in tudi getoiziranje koroških Slovencev.

Mi, borci, smo še posebno zaskrbljeni za uso-

do naših bratov onkraj državne meje zato, ker sicer čutimo vztrajno moralno in vsakršno podporo zamejskim Slovincem s strani družbenopolitičnih organizacij v SRS, medtem ko je v javnosti neopazna dejavnost naših najvišjih organov v federaciji.

Odločno zahtevamo od našega Zveznega izvršnega sveta ter Predsedstva SFRJ, da ubere odločnejše korake v zahtevah pri avstrijski vladi, da se končno udejanji 7. člen avstrijske državne pogodbe. Menimo, da mora tudi zvezni borčevski odbor odločno protestirati pri organih federacije za učinkovit nastop v tej zadevi.

Borci NOV KO ZB
»Slava Klavara«
Maribor

Pirančani dejavni na vseh področjih

V Piranu smo se konec januarja sestali borci NOB na redni letni skupščini. Udeležba je bila dobra, saj je bila polna velika sejna dvorana na občini, kjer se je sestala skupščina.

Iz poročil, ki so jih poleg predsednika združenja podali tudi predstavniki raznih komisij v okviru združenja in predsednik nadzornega odbora, je bilo razvidno, da je odbor dobro izpolnjeval svoje naloge. Omenili pa so tudi nekaj pomanjkljivosti v delu (na primer pri pogrebi umrlih borcev, za kar pa ni krivo le združenje, temveč nosi posamezna krajevna skupnost, ki je dolžna poskrbeti za dostojno slovo od umrlih krajanov – za cerkvene in civilne pogrebe. Žal so v nekaterih primerih krivi tudi svojci umrlih borcev, ko ob smrti ne obvestijo združenja.

Krajevna organizacija ima

sedaj 294 članov, lani jih je umrlo štirinajst, spomin nanje pa so počastili z enominutnim molkom.

Iz poročil in razprave je bilo razvidno, da so borci kot organizacija in posamezniki še vedno zelo aktivni. Sodelujejo v vseh družbenopolitičnih organizacijah in krajevni samoupravi, tesne stike pa imajo tudi z mladinsko organizacijo.

Med razpravo so bili borci tudi zelo kritični, saj se ne morejo sprijazniti s tem kar se danes dogaja v naši družbi. Poleg gospodarske nastare družbena kriza, ki jo še najbolj občutijo mlajše generacije. Seveda so bili kritični tudi do raznih, predvsem zveznih, administrativnih ukrepov, ki so močno prizadeli že tako nizek standard mnogih upokojencev, nekaj pripomb pa je bilo tudi na račun zdravstvene oskrbe. Tudi tisti borci, ki so bili do-

slej oproščeni plačevanja participacije, bodo za zdravljenje in zdravlila morali v prihodnje plačevati določen delež.

Precej hudih besed je bilo namenjeno stanovanjski problematiki in neučinkovitem reševanju sporov. Nekateri borci, ki živijo v neprimernih in celo vlažnih stanovanjih, obenem pa nekateri svojci umrlih borcev nezakonito zasedajo družbena stanovanja. Zgodi se celo, da prazno stanovanje oddajajo turistom. Sodišča so pri šestih prijavljenih primerih počasna in neučinkovita.

V razpravo so posegeli tudi borci italijanske narodnosti, ki so predlagali, da bi poleg plošč, posvečene padlim borcem, dodali še ploščo, na kateri bi poimensko navedli padle. Obenem naj bi zbrali fotografije padlih iz vse občine, ki naj bi s kratkimi podatki bile stalno v mestnem

muzeju. Predlagali so tudi, naj bi članske izkaznice članov ZB na dvojezičnem območju bile dvojezične, pri tem je bilo rečeno, da imajo tudi italijanski partizani – člani ANPI na tržaškem in goriškem območju (v Italiji) dvojezične članske izkaznice. K temu predlogu bi dodal, da bi bilo prav, ko bi sedanji plošči, posvečeni padlim, dodali še ploščo s slovenskim besedilom, kajti sedanja plošča je le v italijanščini.

Čez kakšen mesec bo sklicana občinska volilna skupščina ZZB, zato se je tudi o tem nekaj razpravljalo. Ker med tremi kandidati ni imena dosedanjega predsednika, so delegati z navdušenjem potrdili predlog za ponovno kandidiranje Vlada Logarja.

Sestanek je potekal dvojezično, vendar brez prevodov. Tako je bilo sklenjeno že na samem začetku, saj večina obvlada oba jezika.

Anton Ašič

Novembra lani je umrl Anton Ašič. Rojen je bil 1911. leta v Lokah pri Zagorju. Za NOV je začel organizirano delati leta 1941, septembra 1944 pa se je aktivno vključil v 1. bataljon VDV. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod. Pokopan je na zagorskem pokopališču.

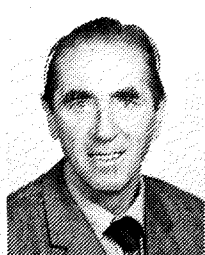
Franc Marzel-Sever

Organizacija ZB Šentjanž pri Dravogradu sporoča, da je umrl njen član Franc Marzel. Rodil se je 1911. leta v Golavabuki. Živel je v Sv. Jerti in je že leta 1942 začel širiti ideje NOB v spodnji Mislinjski dolini. Skrbel je tudi za zveze z zgornjim delom Mislinjske doline, za domala vse vezi, ki so povezovalе partizanske simpatizerje, javke in kurirje na tem območju. Zgodaj spomladi leta 1944 pa je sam odšel med partizane. Po vojni je bil aktiven pri obnovi porušene domovine in prejel številna odlikovanja in priznanja.

Bojan Lipovšek

V dvainšestdesetem letu je oktobra lani umrl Bojan Lipovšek. Rojen je bil na Hrušici pri Jesenicah. Že leta 1941 je družina pomagala NOG. Zaradi tega pa so njega, očeta in starejša brata zaprli v begunjski zapor. Oba njegova starejša brata sta bila ustreljena kot talca na Belem polju. Nato so očeta, mamo, njega in še mlajšega brata odpeljali v internacijo, kjer je oče kmalu umrl. Tik pred koncem vojne sta z mamo pobegnili iz taborišča in se peš napotila domov. Takoj je vstopil v Jeseniško-bohinjski odred, v katerem je bil do konca vojne. Aktivno je sodeloval pri obnovi in v mladinskih delovnih akcijah in na družbenopolitičnem področju. Za zasluge je prejel priznanje in odlikovanje. Od njega smo se poslovili na Blejski Dobravi.

Ivan Mahnič

Aprila lani je umrl Ivan Mahnič, član ZB krajevnih organizacij Savsko naselje iz Ljubljane. Rodil se je leta 1919 v vasi Gorenje pri Divači. V začetku leta 1940 je bilo vpoklican v italijansko vojsko. Še istega leta je bil poslan na otok Rodos, kjer je dočkal kapitulacijo Italije, od koder pa je po srečnem naključju pobegnil pred Nemci v Italijo. Septembra 1943 se je vključil v partizanske vrste VOS za območje Šempetra na Krasu. Ze novembra je bil sprejet v KP. Po vojni je ostal v JLA kot aktivni oficir v finančni stroki. Tudi po upokojitvi je nadaljeval z aktivnim delom v družbenopolitičnih organizacijah krajevnih skupnosti. Za vojne in povojne zasluge je prejel več odlikovanj in priznanj.

Pavla Krhlikar

Na litjskem pokopališču smo se lani poslovili od kurirke Pavle Krhlikar, rojene 1909. leta v Ponovičah pri Litiji. Od marca 1943 pa do konca vojne je bila kurirka in obveščevalka na območju Ponovič, Cirkuš, Širokaseti in okolice Slivne. Po vojni je bila aktivna delavka v AFŽ.

Julka Kanc

Julkino otroštvo je teklo ob Cerkniškem jezeru. Bilo je težko. Pri petnajstih letih ji je umrla mati in morala je poprijeti za gošpodinjstvo. Julka je organizirano delovala za NOB od leta 1942. Zbirala je hrano in material, ki so ga borci potrebovali, vzdrževala zveze in prenašala pošto. Dva njena brata sta bila zaprta, zadnje leto vojne pa je zgubila še očeta. Leta 1942 je bila sprejeta v SKOJ, za zasluge med NOB pa je prejela zlato značko OF. Julka je bila ena tistih neznanih junakov, ki so bili med NOB tako zelo pomembni; mnogi borci bi brez njih marsikdaj ostali lačni, brez varnega in toplega zavetja. Leta 1945 je prišla v Ljubljano in se zaposlila.

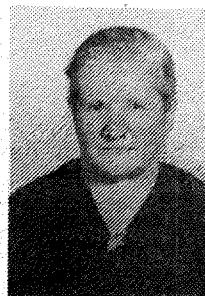
Novica Stanisavič

Oktobra lani je umrl Novica Stanisavič. Rodil se je leta 1910 v kraju Kralje, okraj Ivangrad. V Kraljah je bil sekretar NOO, od 1943. je imel priznano dvojno dobo.

Peter Zavratnik

V Mežici je lani umrl Peter Zavratnik. Rojen je bil v Solčavi 1918. leta. Od avgusta 1943. je bil aktivni bорец Šlandrove brigade, kurir in obveščevalec 4. operativne cone.

Elizabeta Mokina

Od Elizabete Mokine smo se poslovili novembra lani. Rojena je bila v Topli 1908. leta. Za sodelovanje med NOB je imela priznano posebno dvojno dobo od februarja 1943. Bila je nosilka reda zaslug za narod s srebrno zvezdo.

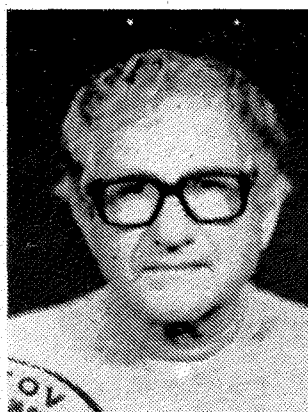

Ivan Klevižar

V Novem mestu je v štirinšestdesetem letu umrl Ivan Klevižar. V Zagrebu se je izučil za peka, kjer ga je zajela vojna. Vključil se je v NOV in leta 1942 odšel v partizane. Bil je večkrat odlikovan.

Ana Debevec

Na borovniškem pokopališču smo se lani poslovili od Ane Debevec, rojene 1904. leta na Rakitni. Mož je bil partizan in je padel kot borec Tomšičeve brigade, Ana pa je bila s petimi otroki odpeljana v taborišče. Po vrnitvi iz taborišča je našla dom požgan. Po osvoboditvi je dom obnovila.

Mimi Artač

Krajani in borci NOV smo se oktobra lani na brezovškem pokopališču poslovili od Mimi Artač, rojene leta 1914 v Notranjih Goricah. Že konec leta 1941 je začela sodelovati z aktivisti OF. Na njenem domu so se sestajali aktivisti in organizatorji upora. Skrbela je in tudi sama nosila pošto, da je varno prišla v Ljubljano na pravo mesto.

Miha Zidanič

Pred nedavnim se je od nas poslovil Miha Zidanič, doma iz vasi Globoko pri Brežicah.

Mladost mu je tekla kot večini njegovih vrstnikov. Doma, na kmetiji, ni bilo za vse dovolj kruha, pa se je kmalu izučil za kovinarja. Kapitulacijo Jugoslavije in razpad vojske, ki jo je ravno tedaj služil, je doživel kot ponižanje in razočaranje. Kot zaveden Slovenec se je odzval klicu domovine: v začetku 1942. leta se je vključil v NOG, leta 1943 pa je po krajšem zaporništvu prešel k borcev na Štajersko, v prvi polovici 1944. pa na Dolensko.

S svojimi vojaškimi izkušnjami je bil dobrodošel med prostovoljci v novoustanovljeni jurišni bataljon 18. divizije. V tej enoti si je zaradi poguma in tovarštva kmalu pridobil zaupanje. Postal je komandir čete, ki jo je uspešno vodil vse do konca vojne. Poklic vojaka pa je po osvoboditvi opustil; vse do upokojitve je delal kot kovinar.

Po ustanovitvi odbora svoje enote-jurišnega bataljona se je ves predal ravno organiziranosti borcev-svojih nekdanih tovarišev. Bil je tajnik odbora, pa tudi vesten in znan praporščak.

V 84. letu starosti je v Ljubljani umrl tovariš Stanko Holy, predvojni komunist in nosilec Partizanske spomenice 1941. Leta 1934 je bil v Franciji sprejet v KPJ. Leta 1940 je postal član OK KPS za Posavje.

Leta 1942 je vstopil v NOB v II. grupo odredov, v kateri so ga konec istega leta Italijani ujeli in obsodili na 27 let ječe. 1944. leta je med transportom pobegnil in se ponovno vključil v NOB, kjer je do osvoboditve deloval kot član Vipavskega okrožja KPS.

Po osvoboditvi je deloval na pravosodnem področju in bil vsestransko družbenopolitično aktiven.

Jakob Lipnik

V bolnišnici v Slovenj Gradcu je lani umrl Jakob Lipnik iz Mežice. Rodil se je leta 1911 v Kotljah. Bil je aktiven borec Šlandrove brigade od aprila 1944. leta.

Jože Žibert

Po dolgi bolezni je umrl Jože Žibert. Rodil se je na Vrhniki 1909. leta. Pridružil se je naprednemu delavskemu gibanju in postal član DKD Vzajemnost. Leta 1941 se je priključil NOG. Na njegovem domu so bili sestanki, zbiral je orožje, hrano in prenašal razno literaturo. Vse to ni bilo sovražniku prikrto. Aretirali so ga in odpeljali v internacijo v Treviso in Padovo. Po vrnitvi iz internacije se je zaposlil pri železnici in se ponovno povezal z NOV. Zaradi razraščanja domobranstva je partijska organizacija na železnici premestila vse aktiviste na Gorenjsko in med njimi tudi Jožeta. Priključil se je Jeseniško-bohinjskem odredu, kasneje je prišel v Vojkovo brigado in bil tudi ranjen. Po vojni se je vrnil domov in bil aktiven družbenopolitični delavec. Za zasluge med NOV je bil dvakrat odlikovan.

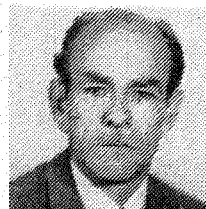
Janez Oražem

Rodil se je v Matejni vasi leta 1903. Bil je predsednik gospodarske komisije v vaškem odboru. Vse zaupne naloge je opravljal vestno in zanesljivo. Vse zbrano blago za partizane je bilo vedno pošteno in pravilno razdeljeno. Tudi ob koncu vojne je bil med prvimi, ki so vpisali ljudsko posojilo. Svoje delo je nadaljeval v krajevnem odboru v Prestranku. Od njega smo se poslovili na štivanskem pokopališču oktobra lani.

Jože Turšič

Umrl je lani oktobra. Jože Turšič se je rodil 1904. leta. Pred vojno je delal v kamnolomih na Verdu in Preserju. Ob prihodu okupatorja se je povezal z NOG. Leta 1941, ob ustanovitvi odbora OF, je postal njen član. Za partizane je zbiral orožje, strelivo, skrbel je za hrano in jih obveščal o gibanju sovražnika.

Adolf Mori

Rodil se je leta 1928 v Črni na Koroškem, živel pa v Mežici. Z NOG je začel sodelovati julija 1943. Bil je obveščevalec in kurir terena Črna, Podpeca in Javorje. V NOV pa se je aktivno vključil julija 1944 in postal borec Koroškega odreda.

Karel Zavolovšek

Rodil se je leta 1924 v Bočni. Od marca 1944 je bil v 1. jugoslovanski brigadi, nato v 3. proletarski brigadi v jurišni četi. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost in z medaljo zaslug za narod. Umrl je novembra lani.

Marjan Smolnikar

Na ljubljanskih Žalah smo se lani poslovili od Marjana Smolnikarja. V NOB je stopil decembra 1943. leta. Bil je kurir in dvakrat ranjen. Za svoje delo je bil odlikovan z ordenom za hrabrost in medaljo zaslug za narod.

Dva petinšestdesetletnika

Franček Bohanec

Nekdanji partizanski vojni dopisnik Franček Bohanec se je rodil 13. februarja 1923 v Miklavžu pri Ormožu. Gimnazijo je obiskoval v Mariboru in v Ljubljani, kamor je pribežal po kapitulaciji Jugoslavije, kjer se je kot mladinski aktivist povezal leta 1943 z Osvobodilno fronto. Pred odhodom v partizane je bil v raznih ilegalnih skupinah v centru Ljubljane, kjer je izvajal odgovorne akcije (tiskanje in razmnoževanje ilegalne literature, zbiranje sanitetnega materiala in občasno obveščanje o zarotah izdajalskih skupin). Julija 1944 je odšel v partizane s skupino skojevcev pod vodstvom Janka Pleterškega.

V partizanih je bil borec Notranjskega odreda. Nekaj časa je prebil v diverzantski skupini, ki je rušila železniško progo Ljubljana-Trst. V tem času je napisal prve reportaže, objavljene v Naši vojski, glasilu Glavnega štaba. Jeseni 1944 je končal podoficirsko šolo Sedmega korpusa v Semiču in postal njen instruktor za propagandno kulturno delo. Odondod so ga premestili v Glavni štab, in sicer v propagandni oddelek, kjer je

postal vojni dopisnik. Nedolgo pred iztekom so ga kot avtorja izbirnega dramskega besedila dodelili partizanskemu gledališču v Črnomlju. Tik pred osvoboditvijo je bil kot vojni dopisnik poslan v Trst, kjer je spremljal zaključne operacije. Njegova reportaža o bojih v Trstu je bila takoj po vojni uvrščena v šolske čitanke.

Po osvoboditvi se je zaposlil kot novinar in politični delavec pri Izvršnem odboru Osvobodilne Fronte. Bil je prvi odgovorni urednik revije Tovariš. Nekaj časa je živel na Dunaju kot sodelavec tamkajšnjih in ljubljanskih listov, nato pa se je vrnil v Ljubljano zaradi dokončanja študija. Po peripetijah politične narave je postal direktor Pionirske knjižnice v Ljubljani ki je postala pod njegovim vodstvom središče na ustanova, v kateri so najboljši pedagogi za etsetsko vzgojo otrok lahko uresničevali svoje novatorske metode. Tako so nastali tudi mladinsko gledališče, center za novo likovno šolo, plesni izrazni tečaj, jezikovni tečaj za otroke itd. Bohanec je napisal Knjižne police za otroke, priročnik, ki je delno izšel tudi v srbohrvaščini in bil

spodbuda za sorodna dela pri drugih jugoslovanskih narodih. Delo v tem okviru mu je ponudilo tudi možnost sodelovanja z Eksperimentalnim gledališčem v Ljubljani.

Posebno področje jubilatovega dela je bilo delo v raznih žirijah: bil je nekaj let zapored predsednik žirije za podelitev Prešernove nagrade, član žirije za podeljeva-

nje Kajuhovih nagrad in nagrad 4. julija v Beogradu. Večkrat je bil tudi utemeljevalec nagrad Kurirčkovega festivala (za Seliškarja, Ingoliča, Potrča, Brenkovo).

Naš jubilar je neverjetno pogosto prisoten v najrazličnejših družbeno političnih in založniških telesih: je član sveta za tradicije NOB pri ZZ bocev NOV Slovenije, predsednik založniškega sve-

ta Partizanske knjige, član uredništva revij Borec in Obzorje ter član programskega sveta TV in Radia. Je tudi član Društva slovenskih književnikov.

Eno njegovih temeljnih področij je uredništvo: urejal je zbirko Naša doba v knjigi, ki jo je izdajala založba Obzorja v petdesetih letih. To je bila kulturna akcija, ki je vplivala na razvoj (razširitev) slovenske pisane umetniške besede in na idejno politično novo orientacijo. Akciji je botroval urednik Jože Košar, Bohanec pa je bil urednik in idejni vodja te pomembne kulturne preorientacije k evropskim (svetovnim) širinam.

Bil je tudi urednik Gubčeve knjižnice, ki je izhajala ob 400 letnici kmečkih uporov, v njej je izšlo v Sloveniji in na Hrvaškem dvajset knjig v obeh jezikih. V tej zbirki s kmečko tematiko je izšla v bratski kulturni navezi dveh sosednih narodov vrsta del s spremnimi esei, ki so povezali slovensko-hrvaško kulturno dediščino.

V zbirki Rdeči atom, ki jo je urejal, so izhajala politična besedila avtorjev iz naprednih gibanj v svetu.

Bohanec ureja tudi zbirko Pričevanja, v kateri izhajajo avtobiografski eseji, s katerimi se izpovedujejo pripadniki najstarejše slovenske pisateljske generacije, pa tudi tiste, ki je nastopila po letu 1986.

Ne smemo pozabiti, da je bil Franček Bohanec tudi urednik revije Beseda, in sicer v njenem prelomnem času.

Kot pisatelj se je preizkušal še v partizanih z literarnimi reportažami. Po vojni se je pridružil Hiengu in Kovarčiču in izdal z njima v skupni knjigi svoje novele. Lani je po dolgem večdesetletnem beletrističnem molku izdal triptih Ilovica, ki je v bistvu roman. V njem je podal sodobne variacije pogostih slovenskih literarnih tem z oblikovnim eksperimentom. O tem njegovem nedvomnem literarnem vrhu je bilo doslej že veliko napisanega (Šifer, Gaborovič, Svajncar, Zabel). Roman je hkrati poetsko filozofska meditacija o zanosu in stiskah slovenskih ljudi v razponu od vojne do danes. Delo se povezuje (zlasti po eksperimentalni obliki) s prvima Bohančevima novelama, objavljenima leta 1954.

Naš jubilar je napisal tudi mnogo literarno zgodovinskih razprav. On sam se s to oznako ne strinja, pravi, da piše eseje. Njegovo pisanje ni literarna zgodovina, teorija ali kritika, pač pa avtorski esej, zapis, doživljaj, refleksija, meditacija, idejna ali ideološka opomba itd. V vsem svojem pisanju si Bohanec prizadeva, da bi jemal iz živostvarnosti in za živo stvarnost. Vedno se je postavljaval med avtorja in bralca kot av-

tor, ki umetniško besedo doživlja, ne kot pisec, ki jo poskuša zgolj analizirati. Sledil je marksističnim temeljem estetike, ki so si v naši tradiciji že priborili svoje mesto (Brnčič, Kreft, Zihlerl, Juš Kozak...).

Še bi se našla književna dela, pri katerih je Bohanec sodeloval kot urednik ali pisec spremnega besedila (Salomonova Visoka pesem, armenski srednjeveški junaški ep Vitez v tigrovi koži, vsekakor pa ne smemo pozabiti Bohančeve mnografije o Ivanu Tavčarju, v kateri je tega našega klasika na novo literarno ocenil.

Ob delu v prosveti (bil je več let ravnatelj gimnazije na Poljanah) so nastajala Bohančeva strokovna dela: Kripta, priročniki in učbeniki: Zgodovina svetovne književnosti (3 zvezki - 1961-1962), Zgodovina svetovne književnosti II (1962), Estetska vzgoja (1963), Estetska vzgoja (1964), Estetska vzgoja (1967), Potujemo v svet lepega (osnove za umevanje umetnosti (1967), Slovenska besedna umetnost (1967) in Biografsko berilo (o književnikih od Trubarja do Kajuha (1974, 1977).

Za dosedanje plodovitost na raznih kulturno umetniških področjih, ki je rodila mnoge zlahtne sadove, jubilantu priskrbo čestitam z željo, da bi svoje pomembno delo nadaljeval z njemu lastno partizansko vztrajnostjo.

Konrad Orožim

Operni baritonist Konrad Orožim je po rodu iz Savinjske doline. Rodil se je 6. februarja 1923 v Braslovčah. Po opravljeni splošni srednji šoli ter srednji glasbeni šoli je študiral solopetje na Glasbeni akademiji v Ljubljani, in sicer pri pevskih pedagogih Zlati Gjungenac, Juliju Bettetu in Adu Darianu. Diplomiral je leta 1953, tretjo stopnjo je dosegel leta 1965.

Ob kapitulaciji Jugoslavije in italijanski zasedbi dela Slovenije ga kmalu srečamo v vrstah mladinskih aktivstov Osvobodilne fronte v Ljubljani. Ilegalec je postal junija 1942, leta 1943 pa je odšel v partizane - v Ljubljansko brigado. Izbira zanj ni bila težka, saj si je pot sodelovanja z osvobodilnim gibanjem izbrala tudi njegova družina, ki je sicer živel na Štajerskem, medtem ko je on bival v Ljubljani kot samorastnik.

V njegovih spominih na doživljanje v partizanih ima posebno mesto Ilova gora s svojimi petdnevnimi strahotami in tragedijami. Še usodnejši je bil zanj 9. november 1943, na Mokrcu: komaj so si Konrad in njegovi tovariši po bitki na Ilovi gori poiskali zasilno zavetje pod krošnjami zasneženih dreves in še preden je kuhar zakuril ogenj pod kotlom, da bi skuhal nezabeljeni koruzni močnik, je že zaropotalo. Bili so obkoljeni. Komandant Ljubljanske brigade Jaka Rojšek ga je potegnil za seboj, a ga je kmalu zatem zadelo. Vsa desna stran telesa mu je v hipu odrevenela. Ko se je pozneje prebudil iz omame, je najprej začutil silovito žejo. Hotel si je osvežiti usta vsaj s kepo snega, toda sneg okrog njega je bil ves rdeč od krvi. »Dohtar« Jože mu je za silo ustavil krvavenje, nakar mu je k ustom prislonil čutarico. Žgalo ga je v grlu, toda

pil je vse dotlej, dokler ni bila čutarica prazna.

Kak teden pozneje nam je dejal komisar Ljubljanske brigade Janko Rudolf: »Fant, takole je: jutri zarana bo krenila na pot kolona naših ranjencev v kamufilirane bolnice. Tudi zate bi bilo najbolje, da kreneš z njimi. Če pa čutiš, da boš zdržal, pojdi z nami, toda pot bo težka!«

Konrad mu je v hipu odgovoril: »Tovariš komisar želim biti z vami!«

Čez dva dni so prestopili pri Osilnici Kolpo in se znašli na ozemlju Gorskega Kotara. Marš, ki je trajal skoraj ves dan, ob neusmiljenem bičanju decembrskega dežja, jih je pripeljal v naselje Črni lug. Naslednjo noč je brigada napadla Vrbovsko.

Konrad se je že v ljubljanski ilegali naučil revolucionarnih pesmi, več slovenskih pa tudi srbohrvaških je znal že od prej. V vseh krajih, kamor so prišli, so prirejali mitinge. Konrad je na njih zanosno prepeval, ljudje pa so ga radi poslušali.

Ob prihodu osemnajste divizije v Gorski Kotar domačin pri slovenskim partizanom sprva niso bili preveč naklonjeni. V Fužinah, dan pred Novim letom, je Konrada poklical komisar in ga vprašal, ali zna zapeti kakšno cerkveno pesem. Konrad ga je debelo pogledal in mu odgovoril, da zna Ave Marijo v latinščini. »Pravi!« je dejal komisar, »pripravi se, jutri bo tukaj novoletna maša, pel boš v cerkvi na koru!«

Konrad ga je začuden in nejeverno pogledal, toda komisarjevo lice je bilo nadvse resno.

Cerkev v Fužinah je bila nabito polna vernikov, ko je vanjo vkorakala sedmerica slovenskih partizanov. Šest partizanov je obstalo pri vzhodu in odložilo puške. Konrad pa se je napotil po

stopnicah na kor. Med množico je završalo in ženske, ki so na koru prepevale, so na mah utihnile. Konrad je stopil k organisti in mu na uho zašepetal: »De mol!«. Presečen je pogledal, nato pa se je iz orgel le oglašil akord v zahtevanem molu. V cerkvi so zadoneli zvoki Schubertove Ave Marije... Mašnik pred oltarjem je prekinil molitev in se obrnil proti koru, prav tako pa tudi množica vernikov. Konrad je pel vse do poslednjega akorda, ki je izzvenel v pianissimo. Grobna tišina je trajal kakšne pol minute, nato je pomignil organistu, naj nadaluje s korom. Mirno, kakor da se ni nič zgodilo, so partizani zapustili cerkev. V naslednjih dneh so se obraz domačinom ob srečanjih s slovenskimi borci razvedrili...

Tri mesece pozneje so Konrada odpustili iz brigade in ga napotili na osvobodeno ozemlje v Glavni štab NOV Slovenije.

Številni partizanski glasbeniki na čelu s Karlom Pahorjem, ki jih je srečal v Beli krajini, so mu začrtali pot, ki jo je nadaljeval po osvoboditvi. Vključili so ga v takrat ustanovljeni Invalidski pevski zbor kot solista. Začelo se je obdobje Konradovega sodelovanja v poslanstvu, ki ga je Invalidski pevski zbor opravljal med borci in ranjenci ter prebivalstvom na osvobojenem ozemlju, v partizanskih bolnicah, doma in v tujini. Tisti čas in delo tega zbora sta opisana v knjigi »Hej, to naši partizani pojo« (tiskani v Ljubljani leta 1984) Konradovo vero, prepričanje in zavest je moč razbrati tudi iz njegovega nikalnega odgovora skupini angloameriških oficirjev, ko so ga vabili v Ameriko na študij solopetja. (opisano v zgoraj omenjeni knjigi na strani 76).

V Konradovem spominu

Konrad Orožim (spredaj kleti) med svojimi soborci v Sengerju

se je zasidral tudi žalostni avgustovski dan 1944, ko je v Čermošnjicah pred koncertom, namenjenim ranjencem, pristopila k njemu neznanca tovarišica z besedami: »Povedati ti moram, da tvoje matere ni več. Pred nekaj dnevi smo jo zakopali v kočevskem Rogu.« Nekaj mesecev kasneje mu je v Vojni vasi rojak-partizan iz Braslovč sporočil: »Stanke, tvoje mlajše sestre ni več. Ubili so jo nekje na Koroškem. Nič pa ne vemo, kaj je s tvoji brati in sestri, ki so jih Nemci odpeljali kot ukrade otroke.« Sama bridka sporočila, ki so se zarezala Konradu z nožem v srce.

Kljub vsem tegobam in udarcem neprijazne usode je dočakal svobodo. Nastopila so leta trdega dela in učenja na glasbeni akademiji - ob pomanjkanju, ki je takrat pestilo opustošeno domovino. Toda z neskončnim optimizmom, z neomajno vero v jutrišnji boljši dan in s trdno voljo, da bo dosegel zastavljeni cilj, je Konrad doživel v opernega pevca, ki so mu pevski strokovnjaki napove-

dovali lepo kariero. Ko je leta 1951 omenil svoji pedagoginji Zlati Gjungenac, da je dobil ponudbo za angažma v reški Operi in jo prisil za nasvet, ali naj ponudbo sprejme, mu je odgovorila: »Razmisli, če ste duševno dovolj trdni za ta poklic, kaj ti veš, gledališče je lepo le tiste čudovite ure, ko sta na odru!«

V reški Operi je prišel v novo okolje, v ansambel, ki je bil stkan iz solistov najrazličnejših narodnosti (Hrvat, Srbi, Italijani, Rusi, Bolgari in Slovenci). Pri delu se je srečeval z mojstri-dirigenti Matačićem, Papandopulom in režiserji: Matačićem, Putnikom, Rojetom, Leskovškom in Strozijem.

Od leta 1962 do 1966 je bil angažiran v mariborski Operi kot dramski baritonist in glavni tajnik mariborskega gledališča.

Kot Grof Luna, Germont, Rodrigo, Posa, Renato, Amonasro, Scarpia, Tonio, Barnaba, Don Juan, Valentin, Escamillo, Nikola Šubić Zrinjski, Onjegin, Jago, Kre-

ont in v drugih številnih odgovornih in nosilnih vlogah je nastopal na opernih odrih v Mariboru, Zagrebu, Novem Sadu, Ljubljani, na Reki in na poletnih opernih festivalih v Senju, Opatiji in Pulju. Koncertiral je v Italiji (Trst, RAI), v Romuniji (Temišvar, Ploesti, Sinaja, Bukarešta in Konstanca). S partizanskimi samospeli je nastopal na številnih prireditvah, ki jih je organizirala mariborska organizacija mariborskega gledališča v mnogih krajih severovzhodne Slovenije.

Seveda pa njegova gledališka pot ni bila vselej posuta z rožicami. Doživel je mnogo duševnih stisk in razdvojenosti. Leta 1966 se je (lahko zapišemo: nasilno) moral posloviti iz gledališča, ker se ni strinjal z razmerami, ki so takrat vladale v njem. Toda za pot, ki jo je prehodil, zlasti na tisto v partizanih, mu ni žal. Spoznal je ves blesk gledališča in življenja, pa tudi sence odrskih in življenjskih luči!

Oba zapisa pripravil
Dušan Mevlja

Zanimalo vas bo

Srečanje za boljši svet

Tudi slovenski taborniki na svetovnem zboru skavtov v Avstraliji

Osemindvajset slovenskih taborniških navdušencev se je udeležilo 16. zleta skavtov iz vseh celin v Avstraliji. Srečanje tabornikov različnih polti in različnih verskih ter političnih pripadnosti je bilo v Cataract Scout parku blizu Wollongonga, približno 80 kilometrov od Sydneya. Skavtski »jamboreeji« so vsaka štiri leta – v času olimpijskih iger, njihov cilj pa je predvsem, da bi se mladi srečevali ter skupaj borili za mir in prijateljstvo med mladimi po vsem svetu.

Jugoslavija je bila med ustanovitelji svetovne skavtske organizacije. Od leta 1950 pa Zveza tabornikov Jugoslavije ni več članica svetovne skavtske organizacije, ki ima sedež v Sviči. Zato so se naši taborniki udeležili zleta kot opazovalci. (Ob tej priložnosti so si omislili posebne enake taborniške kroge s posebno oznako za ta zlet.) Več kot tri tedne so bivali v Avstraliji, saj so potovali od Sydneya prek Wollongonga, Canberre do Melbournea. Na tej dolgi poti, na kateri so naredili kar precej ovinkov, so se srečali s slovenskimi izseljenci v omenjenih krajih in večino časa preživeli v pogovoru z njimi. Z zamejskimi Slovenci se je skupina zelo spoprijateljila in z njihovo pomočjo spoznala zanimiv in za nas povsem nov peti kontinent. V času avstralskega potepanja je skupina prevozila po kopnem okrog 6.000 kilometrov, kar je veliko za nas, za Avstralce pa niti ne.

Težko je na kratko strniti vtise. Veliko jih je, saj smo spoznali Avstralijo, življenje naših ljudi in skavtsko naselje Jamboree.

Avstralija

Je tako velika kot Evropa brez sovjetskega dela, ima pa slabih 16 milijonov prebivalcev, (Evropa pa nekaj manj kot 700 milijonov!) Na km² živi v Evropi 66 prebivalcev, v Avstraliji pa 2! Zato ni čudno, da se vsako leto preseli v Avstralijo menda prek 100.000 novih priseljencev. Med našim bivanjem je bilo avstralsko vroče poletje; ob prihodu nas je pričakalo »le« 38° C, sicer pa je okrog novega leta običajno 42° C; na severu države je bilo tedaj tudi do 56 in več stopinj Celzija...

Široke, ravne ceste, velika razpotegnena naselja, nizke hiše, večina lesenih, voznja po levi strani; dežela kengurjev, koal, vombatov, tasmanijskega hudiča, emujev, kukabur, kljunašev, ehiden, kuščarjev, opusumov, brolg... nas je navdušila že kmalu ob prihodu.

Za to so poskrbeli prijazni Slovenci iz Sydneya, ki jih je organiziral predsednik Zveze slovenskih organizacij v N. S. W. Ivan Koželj s sode-

lavci. Popeljali so nas v poseben živalski vrt, kjer vidiš le avstralske živali. Ogledali smo si ohranjeni rudnik zlata, kjer življenje poteka kot pred skoraj dvesto leti. Bili smo v starem Sydneyu, ki je za turiste zares nekaj posebnega: nekdanje običaje so ohranili z jedmi in strogimi predpisi tedanje angleške vojske vred, zraven pa ponujajo vrsto turističnih spominkov iz tistega časa, (izdelanih, seveda, danes).

Posebna zanimivost so domačini – domorodci. So Aborigini – negroidi, ki so pred 40.000 leti prišli iz Azije. Šele pred leti so dobili volilno pravico, ko so jih priznali za človeška bitja (1976)... Nekdaj jih je bilo okrog 400.000, sedaj pa manj, da jih je le še okrog 160.000. Še vedno se borijo za svoje pravice. Čeprav jim avstralska vlada marsikaj omogoča, njihov položaj spominja na položaj ameriških Indijancev. Mamila in alkohol jih uničujejo. Posvetili so se kulturi. Nastajajo razne plesne skupine, v rezervatu Arnhem Land umetniško obdelujejo les in drevesno skorjo, vsako leto pa prodajo za okrog 5 milijonov dolarjev izdelkov. Seveda smo kupili tudi bumerange – delo domorodcev.

Naši izseljenci

Menijo, da je v Avstraliji okrog 30.000 Slovencev, ki so si tam našli novo domovino. Večina je povezanih v številne klube. Spoznali smo Slovenski klub Triglav in Slovensko društvo Planica, v Melbourneu pa Slovenski primorski socialni klub Jadran. Precej slovenskih organizacij združenega dela ima sedež v omenjenih mestih, ki štejejo od 2,8 do 3,4 milijona prebivalcev. Naši ljudje so se dobro znašli, nimajo težav; mlajše generacije so se že vključile v avstralsko okolje. Žal le manjše število otrok naših izseljencev govori slovensko, vsi pa tudi ne razumejo najbolje materinega jezika. Angleški jezik, družba in okolje bodo očitno požrli slovenščino, ki jo ne gojujejo le starejši, rojeni še v Sloveniji. Zato smo bili vsak večer v družbi. Prepevali smo slovenske pesmi in obujali spomine na Slovenijo in Jugoslavijo. Skoraj ob vsakem koraku, ob vsakem srečanju z rojaki, smo ugotavljali, kako malo vedo o domovini. Podatki so največkrat neresnični, zato smo ure in ure ždeli skupaj in se dopolnjevali v informacijah o Sloveniji in Jugoslaviji ter o Avstraliji.

Svetovna gospodarska kriza se je dotaknila tudi sicer izredno bogate in urejene Avstralije. Zato se povečuje brezposelnost in tudi naši ljudje se bojijo, ali bodo jutri na delovnem mestu še ne seznamu zaposlenih. To jih preganja, marljivi so, številni tudi med našim obiskom niso izkoristili letnega dopusta. Ugotovili smo pa tudi, da je na primer hrana tam cenejša kot pri nas, (da je vsega v izobilju). Seveda pa so tam tudi takšni, ki si ne morejo kupiti vsega, kar si zaželijo... Kapitalizem pozna svoje zakonitosti in je neusmiljen do neuspešnih. Ni pa težko dobiti hišo ali najemniško stanovanje. Zemljo ponujajo po smešnih cenah, država spodbuja razvoj na vseakem koraku. Tudi Slovenci so znani gospodarstveniki, kmetovalci, živinorejci, obrtniki...

Taborniški zlet

»Jamboree« je bil cilj naše ga potovanja. Zeleli smo si ogledati veliki spektakel po hollywoodskem zgledu. Velik rekreacijski center je bil prvi objekt, ki so ga otvorili

na prehodu iz starega v novo 1988. leto v počastitev 200-letnice Avstralije. V njem se je v areni zbralo 25.000 ljudi, od teh najmanj 15.000 skavtov iz 84 dežel sveta, če ne štejemo opazovalcev, kar smo bili tudi slovenski taborniki. Domači skavti so prek 10.000 skavtov sprejeli že pred otvoritvijo zleta in jim razkazali del dežele. Po podatkih svetovnega skavtskega urada šteje ta organizacija prek 250 milijonov skavtov, od katerih je redno aktivnih prek 16 milijonov. V svetu je izredno cenjena, uživa velik ugled in močno gnotno podporo. V številnih državah štejejo skavtsko organizacijo med najboljšo vzgojno organizacijo in ji zato pomagajo na razne načine. Večina udeležencev, (smo izvedeli v centru naselja), ni prispevala ničesar. Ves denar za opremo in bivanje so jim dali sponzorji, oziroma država.

Odveč je omeniti, kako smo občudovali pravi profesionalni pristop ob tej akciji. Vse je delovalo kot taborniško mesto, dan in noč so delovale razne službe: več bank, pošte, trgovine s hrano, pijačo in drobnimi predmeti, posebna skavtska trgovina z enajstimi prodajalci, kioski s pijačami, pečenim mesom, sendviči, mlečnimi napitki, sadnimi sokovi; vsekozi so bili dežurni gasilci, sanitetne službe, taksi, delovala je redna avtobusna zveza do mesta in okolice; iz številnih telefonskih celic smo v nekaj sekundah dobili Ljubljano. Bolnišnica je lahko sprejela 120 pacientov, precej dela so imeli zobozdravniki...

Na vsem zletnem prostoru pa nisi mogel kupiti piva, kaj šele drugih alkoholnih pijač! Tudi nismo opazili skavta s cigareto v ustih. Celotno naselje je bilo postavljeno na opuščenem premogovniku. Če si šel na makadamsko pot, se ti je kar kadilo pod nogami. Taborniki so tekmovali v športnih disciplinah za Guinnessovo knjigo rekordov. Merili so moči v številnih izvirnih taborniških

spretnostih, postavili so velike objekte prav v te namene in podobno.

Velike platnene ponjave so nudile zavetje pred soncem menjalcem značk, našitkov in drugih taborniških predmetov. V zabojnikih si lahko kupil katerokoli skavtsko znamko, razglednico, dopisnico, ovojnico. Taborniška filatelistična društva so sodelovala s svojimi filatelističnimi prispevki ob tem zletu. Turistična društva iz raznih krajev sveta so podarjala propagandna gradiva, posamezne močnejše skavtske države so organizirale svoje dneve in prirejele veličastne sprejeme za vabljenec. Čez štiri leta bo tak jamboree v Koreji, ki je že nastopila z reklamnim gradivom, pa ne skromnim!

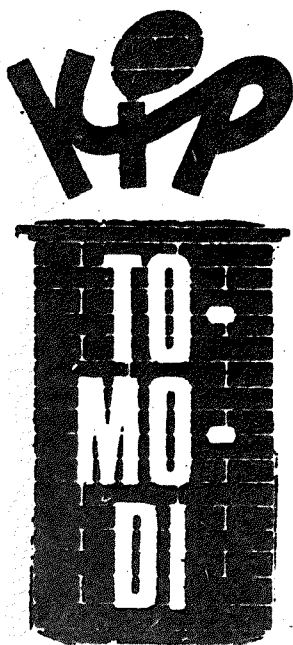
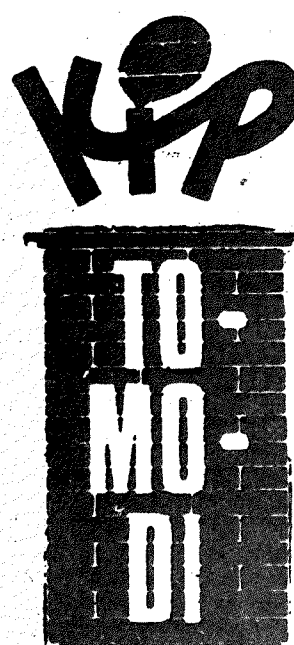
Življenje je potekalo mirno, utečeno, brez živčnosti. Sanitarije smo si posebej ogledali; ločeno za fante in dekleta. V vsakem naselju tuši, dezinfekcijska sredstva, možnost kopanja, umivanja, na posebnem mestu tudi koši za odpadke, vse vedno čisto in urejeno.

Vsaka ura, vsak dan so točno predvideni za določeno aktivnost, h kateri si se lahko prijavil. Če si bil uspešen, te je čakalo ustrezno izvirno priznanje. Na zletnem prostoru je ves dan tekel program – predstavitev življenja pred 150. leti (izpiranje zlata, sodišča, kaznovanje, izvirni stari avstralski plesi...). Tu je bilo vedno polno gledalcev. Igrali so razni zabavni in drugi ansambli, prikazovali so stara glasbila in tudi nastopali z njimi...

Prava paša za oči. Zato ni čudno, da je bilo vsak dan več obiskovalcev kot udeležencev zleta. Do prostora je bil možen dostop z avtomobili, urejen je bil parkirni prostor za več sto vozil, posebni prostori za avtobuse... Skratka, bili smo navdušeni nad organizacijo, pa tudi nad programom.

Navezali smo številne nove stike in obudili nekaj starih. Jugoslovani smo vzbujali posebno pozornost; prve dni smo bili velika zanimivost in so se za naše oznake pulili. Na račun pa so prišli naši zbiralci...

Navezali smo stike tudi s predstavniki svetovne skavtske organizacije. Omenili smo jim, da ne bi bilo slabo, če bi obe organizaciji – svetovna in jugoslovanska – tudi uradno sodelovali, saj otroci so po vsem svetu enaki. Starejši jih ne smemo nasilno ločevati... Očitno so nam, da so nam že večkrat ponudili članstvo v svetovni skavtski organizaciji, pa smo vedno zavrnili njihov poziv. Menili smo, da za sodelovanje verjetno ni obvezno članstvo, saj Jugoslavija sodeluje z vsemi deželami na svetu...
Tone Simončič

MONTAŽNO
INDUSTRIJSKO
PODJETJELjubljana,
Opekarska 13TOPLEJE
IN CENEJEtopli montažni dimnik
z gibljivo kisloodporno
ognjestalno šamotno cevjoTELEFON: centrala 212-011 ● ŠEF KOMERCIJALNI: 218-347 ● TELEGRAM: KIP LJUBLJANA ●
Tekoči račun 50101-601-23238 ● TELEX: 31420 YU KIP

Rodovi in službe v kopenski vojski JLA

Tesna povezanost in prepletenost

V moških družbah je pogosta tema pogovora vojska, služenje vojaškega roka, oborožitev in podobno. Toda če pozorno prisluhneš, kaj kmalu ugotoviš, da poznalci sicer dokaj dobro poznajo oborožitev in opremo, toda o organizaciji naše armade ne vedo prav veliko. Naštejejo tri veje naših oboroženih, morda še kakšen rod in tu se zadeva konča.

V tem zapisu bomo predstavili rodove in službe kopenske vojske, ki je največja veja JLA.

Kopenska vojska je temeljna in najpomembnejša veja jugoslovanske ljudske armade. V njenem okviru poteka tudi usklajevanje in vodenje dejavnosti vojnega letalstva in vojne mornarice. Ker bi kopenska vojska

ter specializirana za izvajanje protipehotnega, protiolepnega in protidesantnega boja. Del enot pehote se še posebej usposablja za varovanje državnih meja, desantne akcije, za boj proti diverzantskim in terorističnim so-

penske in tudi plavajoče cilje. Te enote uporabljajo sodobno klasično orožje, ki ob sodobni merilni, laserski in elektronski tehniki omogoča učinkovito in rušilno obstreljevanje ciljev, ki stojijo ali pa se premikajo na kopnem ali na vodi.

Topniško-raketne enote protiletalske obrambe

Ta rod kopenske vojske je skupaj z lovskim letalstvom našega vojnega letalstva temelj protiletalske obrambe Jugoslavije. V svoji oborožitvi imajo topniško-raketne enote topove najrazličnejših kalibrov, rakete različnih dometov in zmožnosti. Za uspešno opravljanje nalog pa imajo tudi radarsko tehniko, računalnike, opazovalne sisteme in naprave, ki omogočajo pravočasno odkrivanje ciljev v našem zračnem prostoru. Zaradi izrednih hitrosti in manevrskih lastnosti sodobnih letal je pretežni del protiletalskega sistema avtomatiziran, kar zahteva od pripadnikov teh enot veliko strokovnega znanja.

Inženirstvo

Začetki teh enot kopenske vojske segajo v začetke ustaje proti okupatorju. Razvile so se iz minerskih vodov in čet, ki so bili sestavni del

večjih partizanskih enot. Danes so inženirske enote sodobno opremljene in usposobljene za hitro in natančno opravljanje zahtevnih nalog v miru in v najzahtevnejših razmerah sodobnega vojskovanja.

Naloge inženircev so zelo različne, saj postavljajo in izdelujejo različne ovire, premagujejo minske in druge eksplozivne ovire, gradijo ceste, mostove, letališča in pristajališča za helikoptere, pripravljajo in maskirajo položaje, kopljejo zaklonišča in zaklone ter drugo. S svojim delom in tehniko omogočajo inženirske enote hitro napredovanje naših oboroženih sil v ofenzivnih operacijah in zadržujejo hiter prodor sovražnika.

Zveze

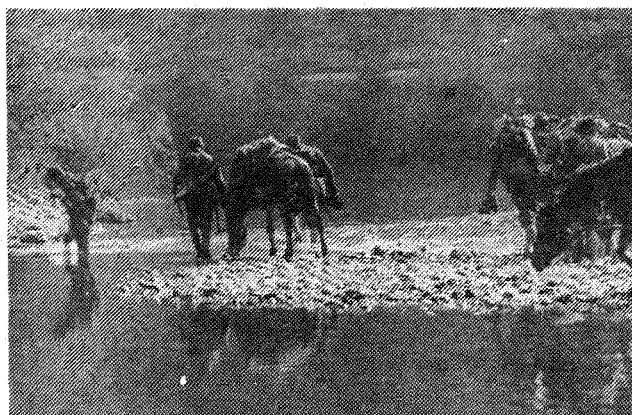
Prav gotovo imajo enote za zveze med rodovi kopenske vojske poseben pomen, in jih ne imenujejo brez razloga živčni sistem naše obrambe. Tudi te enote so nastale v NOB in so veliko prispevale k zmagi nad sovražnikom. V minulih letih so se te enote razvile v enega najodobnejše opremljenih rodov naših oboroženih sil. Brez njih si ne moremo predstavljati uspešnega poveljevanja, sodelovanja, javljanja in obveščanja, usmerjanja in upravljanja z ognjem in opravljanja različnih drugih nalog.

Atomsko-biološko-kemična obramba

To je edini rod naših oboroženih sil, ki je nastal šele

po vojni. Zavedamo se namreč, da morebitni napadalec ne bi izbral sredstva za dosego svojih ciljev. Tako je ABK obramba prerasla v izvajalca protiatomske, protibiološke in protikemične zaščite. Hkrati pa ta rod razvija interdisciplinarno zna-

ničnih sredstev in orožja. **Intendantska služba**, ki skrbi za oskrbovanje oboroženih sil s hrano, oblačili in drugo osnovno vojaško opremo. **Zdravstvena služba** skrbi za preventivo in kurativo v enotah JLA, vojaške zdravstvene ustanove pa zdravijo tudi

nost, ki je širšega pomena za našo družbo. Ta rod je vključen v vse strukture oboroženih sil, kjer s svojo opremljenostjo in strokovno usposobljenostjo omogoča uspešno izvajanje vseh oblik oboroženega boja v razmerah atomskega, biološkega in kemičnega vojskovanja.

Službe v JLA

Visoko usposobljene in vedno bojno pripravljene kopenske vojske in tudi vojnega letalstva in vojne mornarice pa ne more biti brez sistema specializiranih služb.

To so tehnična služba, ki skrbi za najvišjo stopnjo bojne pripravljenosti vseh teh-

civilne. **Veterinarska služba** skrbi za nakup in vzrejo ter razporeditev kopitarjev in psov v enote JLA, poleg tega skrbi še za usposabljanje vodnikov teh živali in zdravstveno stanje konj in psov. Bedi pa tudi nad neoporečnostjo svežega mesa in mesnih izdelkov. Za ekonomično porabo in načrtovanje materialnih in finančnih potreb naše armade skrbi **finančna služba**. **Prometna služba** skrbi za usklajevanje vojaškega prometa s potniškim, plovnim in železniškim. Poleg teh delujejo še **gradbena služba**, **geodetska služba**, **meteorološka služba**, **administrativna služba**, **pravna služba** in **glasbena služba**.

B. K.

sprejela večji del udara morebitnega sovražnika, bi odločilno vplivala na možnost in uspešnost organiziranja življenja in dela naše družbe v vojnih razmerah.

Kopenska vojska je usposobljena, opremljena in oborožena za uspešno opravljanje najrazličnejših bojnih akcij, ob najmanjših pa do zelo zahtevnih in zapletenih združenih taktičnih operacij v vseh znanih razmerah.

S svojo prilagodljivostjo razmeram na bojišču je sposobna opraviti hitro preobrazbo vseh svojih potencialov v učinkovito protipehotno, protioleпно, protidesantno, protiletalsko in drugo delovanje. Vse to lahko opravi v najrazličnejših razmerah na bojišču, najrazličnejšem vremenu, podnevi in ponoči.

Sicer pa kopensko vojsko sestavljajo tile rodovi.

Pehota

To je najstarejši in osnovni rod tudi v naši armadi, ki pa je prilagojen sedanemu načinu bojevanja. Pehota je razvejen in sodobno oborožen in opremljen rod, ki ga srečamo tudi v drugih dveh vejah naših oboroženih sil. Je nosilka množičnega in neprekinjenega oboroženega boja v vseh okoliščinah in razmerah. Pehota je opremljena in oborožena ter usposobljena za delovanje v vseh oblikah oboroženega boja

vražnim skupinam. Temu je prilagojena njena oprema in seveda oborožitev. Ta raznovrstnost nalog, ki jih opravlja pehota samostojno ali pa v sodelovanju z ostalimi vejami in drugimi rodovi, zahteva izjemno usposobljenost in široko znanje starešinskega kadra, ki je največkrat v vlogi neposrednega vzgojitelja in učitelja vojakov v enoti.

Oklepno-mehanizirane enote

V tem rodu kopenske vojske so enote, ki so opremljene s tanki, oklepnimi transporterji in samohodnimi topovi. Tovrstne enote delujejo predvsem v združenih taktičnih sestavah, kar jim omogoča največjo učinkovitost ob podpori pehote in drugih enot. Danes uporabljajo oklepno-mehanizirane enote tehnično in tehnološko izredno izpopolnjena in zapletena tehnična sredstva, sposobna za delovanje v najrazličnejših razmerah. Vojaki in starešine v teh enotah uporabljajo pri svojem delu najodobnejšo elektronsko in lasersko merilno tehniko, sodobna topniška in raketna orožja ter sredstva za zveze.

Topništvo

Topniške enote so močan in sodobno opremljen rod kopenske vojske, ki je usposobljen za delovanje na ko-

TO je opravila pomembno delo

Na seji Medobčinskega sveta ZKS za Podravje so ocenjevali moralno-politično stanje v enotah in štabih teritorialne obrambe vzhodnoštajerske pokrajine. Sekretar MS ZKS za Podravje Matija Gjerkeš je dejal, da so enote teritorialne obrambe v pokrajini opravile pomembno delo in dosegle zelo dobre rezultate na strokovnem vojaškem in idejnopoličnem področju. Tudi razne vojaške vaje, preverjanja v posameznih enotah in druge akcije so pokazale, da se je teritorialna obramba v pokrajini razvila v silo, s katero mora danes računati vsak morebitni napadalec. Doseženo je bilo sodelovanje z JLA, in z drugimi organizacijami in organi, ki se danes ukvarjajo s SLO in DS. O problemih teritorialne obrambe so spregovorili tudi Silvo Bedrač, Marjan Fekonja in drugi

predstavniki TO, ki so s svojimi izvajanjem zaokrožili podobo o stanju v enotah TO. Iz razprave je bilo razvidno, da je v teritorialni obrambi še dosti papirnate vojne in nepotrebne administriranja, kar bi morali poenostaviti in racionalizirati. V teritorialni obrambi so tudi presegli marsikje razširjeno miselnost, da za politično delo ni potrebna strokovna usposobljenost in inventivnost v metodah.

To upoštevajo tudi v kadrovske politiki in pri kadrovanju starešin na odgovorne dolžnosti v teritorialni obrambi. Tudi skrb za krepitev zavestne discipline, odgovornosti in tovariških medsebojnih odnosov je bistveni del vseh prizadevanj znotraj TO v času vzgoje in urjenja vojaških kolektivov kot celote. Še vedno delo pripadnikov in starešin TO ne

uziva potrebne družbene veljave. Še vedno je ostalo družbenopolitično delo bolj cenjeno kot delo v teritorialni obrambi. Dogovorili so se, da bodo republiški štab teritorialne obrambe in CK ZKS opozorili na nepotrebno in pretirano administriranje. Zavzeli so se tudi za celovito rešitev statusnih vprašanj delavcev stalne sestave štabov TO – da bodo – kolikor je to mogoče – izenačeni z delavci v materialni proizvodnji in v družbenih dejavnostih. V razpravi so ocenili, da je moralnopolitično stanje v enotah teritorialne obrambe vzhodnoštajerske pokrajine zelo dobro. Ta ugotovitev velja tudi za sodelovanje TO z družbenopolitičnimi skupnostmi na območju vzhodnoštajerske pokrajine. Razprava je pokazala, da so še vedno razlike pri obravnavanju pripadnikov TO, ko jih pokličejo na vajo. V nekaterih OZD jim za čas odsotnosti priznavajo samo

osnovno plačo, ne pa tudi razne dodatke. Pripadniki teritorialne obrambe preživijo dosti ur, pa tudi dnevov in noči na vajah in opravljajo pri tem pomembno delo, ki ga bo treba ustrezno vrednotiti v družbi. V imenu republiškega štaba teritorialne obrambe je Ciril Šitar opozoril na pomembno vlogo pripadnikov TO v družbenopolitičnem življenju. Poživiti bo treba tudi delo aktivov ZK in ZSMS v enotah teritorialne obrambe. Poleg vojaškega strokovnega in političnega usposabljanja bo treba dati večjo veljavo pedagoškemu, psihološkemu in andragoškim znanjem, saj bo to vplivalo na izboljšanje doseženih rezultatov. Razprava na MS ZKS za Podravje je pokazala, da bodo uspehi še večji, če bodo vse sstatine SLO in DS v pokrajini in posameznih občinah tesno sodelovale in usklajevale svoje aktivnosti.

Marjan Kos

Resnica, imenovana »Dora«

Angleži so sredi avgusta 1943 bombardirali nemško raketno središče Peenemünde. Potrebno je bilo poiskati nove, varne proizvodne prostore. Štiri dni po peenemündski katastrofi je akcija stekla: Himmler, državni vodja SS, je zagotovil Hitlerju in ministru za oborožitev Speeru dovolj delovne sile – jetnike koncentracijskih taborišč. Deset dni po peenemündski katastrofi je odšel iz Buchenwalda prvi transport 107 jetnikov v manjše mesto, po imenu Dora. Tako je nastalo novo koncentracijsko taborišče, v katerem je bilo že po treh mesecih 10 000 jetnikov.

Pod imenom Dora pa se je skrival načrt, ena največjih vojaških skrivnosti rajha. Nekdanje podzemeljsko vojaško skladišče kemikalij blizu Nordhausna naj bi preuredili v preko 100 m² veliko moderno tovarno, v kateri bi na tekočem traku montirali velike rakete. Jetniki na tem gradbišču niso sami delali, temveč tudi živeli. Po osmih mesecih so jih preselili iz podzemeljskega taborišča na prosto. V razmerah, ko se je v podzemlju vrtalo, razstreljevalo in urejalo rove, brez prezračevalnih naprav, brez vode za pitje in umivanje, in ko je deset tisoč jetnikov spalo v štirih na pol izvrtanih prečnih rovih, je po nepopolnih podatkih umrlo v podzemlju 3000 jetnikov, prav toliko pa so jih zaradi popolne izčrpanosti odbrali ter poslali v likvidacijska taborišča Lublin in Bergen Belsen.

V kolesje Dorinega podzemlja je zašlo približno 800 Jugoslovanov, med njimi je bilo največ Slovencev. Že sicer komaj poldrugi odstotek

Dorine »posadke« so bili razdeljeni k različnim komandam in na dve dvanajsturni izmeni; organiziranje v učinkovit kolektiv tako ni bilo možno. Kljub temu pa so drug drugemu ,pomenili močno moralno podporo, kajti politično so bili najtrdnjša in v NOB že preizkušena narodnostna skupina.

Vse življenje v Dori je bilo podrejeno projektu velike rakete V-2. Jetnike so nenehno dolžili, da sabotirajo proizvodnjo in temu primerne so bile tudi kazni. Jetnike so obešali posamezno, večkrat množično, vedno pa ob navzočnosti vseh jetnikov.

Usodo Dore pa so seveda krojili tudi odločilni vojni razlogi. Ti so delo zdaj pospeševali, zdaj zavirali; vse-skozi pa je bila Dora edina tovarna, ki je izdelovala V-2. Jetniki so bili najstrožje nadzorovani kot uradni nosilci izjemne državne skrivnosti. Vse je kazalo, da Dorini jetniki vojne ne bi smeli preživet; o tem so javno govorili nacistični voditelji. Toda

v zadnjem trenutku pred kapitulacijo rajha so leta 1945 Doro evakuirali, jetnike pa ob številnih žrtvah pogнали v neznano.

Tehnični štab, ki je pod vodstvom generala Dornbergerja in glavnega konstruktorja V-2 von Brauna zgradil ter izpolnil veliko raketo za njeno uporabo, je vedel za nečloveške razmere Dorinega podzemlja, vendar se ni nihče resnično zavaljal za jetnike. Prav nasprotno: mojstri, sicer civilisti, so bili v veliki večini podobni podvajanim esesovcem. Pričakovati je bilo, da bodo morali tudi oni odgovarjati za zločine v Dori.

Toda Dora je kmalu izgini-
la s površja zanimanja javno-
sti. Najuglednejše raketne
strokovnjake so zajele ame-
riške vojaške oblasti in jih
kmalu odpeljale v ZDA, ne-
kaj tisoč preostalih strokov-
njakov pa Sovjeti. Vsi so ho-
te obmolknili. Velesili sta
imeli svoje račune, Dorini
strokovnjaki pa so jima po-
magali. Vsi dosežki v proiz-
vodnji zdajšnjih raket na-
mreč temeljijo na veliki ra-
keti V-2.

Američani so šele 1985. leta priznali, da so zamolčali nacistično preteklost uvoženih nemških raketnikov. Tako je prišla na dan tudi resnica o von Braunu.

M. F.

Janez Kramarič

Rdeča Bela krajina

S porazom Prve belokranjske čete 2. novembra 1941. leta na Gornjih Lazah je bil zadan hud udarec osvobodilnemu gibanju v Beli krajini, saj so četo povsem uničili. Vzrokov je bilo več. Četa je bila ustanovljena in poslana v akcijo, ki ji ni bila kos. Vodstvo čete ni imelo nikakršnih izkušenj in ni znalo zagotoviti niti najnujnejšega borbenega zavarovanja. Neslavni konec čete je za nekaj časa odložil načrtovano množično vstajo proti okupatorju. Morali smo na novo in drugače organizirati osvobodilni boj, saj je padla skoraj polovica belokranjskih komunistov.

Centralni komite KPS je vzroke poraza Belokranjske čete analiziral. Sprevidel je da sta množična vstaja ter uspešno delovanje partizanskih enot nemogoča brez vsestranske politične priprave in mobilizacije. Opozoril je na njihovo široko mrežo odborov OF in narodne zaščite. Zato je izrekel vodstvu okrožnega komiteja za Belo krajino ostro kritiko in mu dal hkrati smernice za vsestranske politične priprave na uspešen obrožen boj.

Sredi oktobra 1941. je poslal CK KPS v Metliko Jožeta Borštnarja. Za razvoj osvobodilnega gibanja in revolucije v vzhodni Beli krajini je bil njegov prihod velikega pomena, kajti imel je že dragocene izkušnje pri organiziranju osvobodilnega gibanja v Posavju in v Mirenski dolini. 25. oktobra 1941 so metliški komunisti Borštnarja s položajem v vzhodni Beli krajini, kjer so bili ljudje pripravljeni na upor. V Metliki in vaseh po Goricah so že delovali številni aktivisti in OF, na Radovici in v Dragomlji vasi pa tudi odbori OF. Ta organizacija pa ne bi bila dovolj uspešna in medsebojno povezana za široko politično mobilizacijo prebivalstva, če je ne bi Borštnar organiziral. V Metliki je pri nekaterih ljudeh vladala malomaščanska miselnost čes, bomo do okupatorjem dobri, pa bo tudi nam dobro. Tudi razredni nasprotnik je že začel organizirati četniško-belogradistično gibanje v Metliki, na Radovici in v okolici Suhorja.

Jože Borštnar – član OK

Komunisti smo ugotovili, da morajo prebivalstvo politično organizirati in v ta namen ustanoviti v Metliki center za vodenje OF v vzhodni Beli krajini ter v zahodnem predelu Žumberka. Reorganizirati je bilo treba metliško partijsko in mladinsko organizacijo. Po vseh vaseh pod Gorjanci smo ustanovili odbore OF. Posebej med mladino smo širili geslo »Vse za partizane in vsi v partizane.« Zbirali smo prostovoljne prispevke, orožje in vse drugo, kar so potrebovali partizani. Tudi s pisano besedo smo aktivirali ljudi za boj proti okupatorju ter razkrinkavali organizatorje četniško-belogardiističnega gibanja. Metliški aktivisti in komunisti smo si razdelili delo. Na čelu Centra je bil Jože Borštnar, ki je postal tudi član OK.

Že v novembru je Borštinar z metliškimi komunisti ustanovil odbor OF in mladinski odbor za Metliko, odbor OF železničarjev in rajonski komite KP. Koordinator in usmerjal je tudi vse akcije v Metliki in pod Gorjanci. Bil je zadolžen za pridobivanje izobražencev v organizacije OF v rajonu Suhor. Anica Ivec in Slava Fir sta bili

odgovorni za mladino, SKOJ, žene in propagandno tehniko; Sabina Bregar za sokole; Anton Ivec za vojaška vprašanja; pater Norbert za krščanske socialiste in Franc Kremesec za obrtnike. Jože Slanc in Martin Žugelj sta bila zadolžena za organizacijo vsega osvobodilnega gibanja v vzhodno-metliškem rajonu.

Aktivnost Centra v Metliki
smo kar hitro občutili v vaseh pod Gorjanci. Doktor Lojze Mihelčič je takrat politično organiziral vzhodnoslovenski rajon. V več vaseh je organiziral aktive ali odbore OF. V februarju 1942. je z Nikom Žuničem in Žanom Škrinjarjem ustanovil na Omoti rajonski odbor OF Se-

mič. 25. novembra je dr. Mihelčič z Antonom Kramaričem (starejšim) organiziral v Dragomilji vasi prvi večji zbor sodelavcev in aktivistov OF iz okolice Suhorja in jim dal stvarne zadolžitve za vsesplošno organizacijo prebivalstva pod Gorjanci, posebno pa še pridobivanje prostovoljcev za bodoče partizane. Vaška zaščita, ki je bila ustanovljena pred petnajstim dnevi, je zavarovala zbor.

Oblikovalo se je članstvo in odbori OF

Borštinar je bil še bolj konkreten. Prve dni decembra 1941. je že v Bereči vasi ustanovil rajonski odbor OF Suhor in imenoval Jožeta Tajcmana za sekretarja in blagajnika, Leopolda Jeleniča za gospodarska vršanja, Martina Petrica (Krajača) za vojnega in obveščevalnega referenta in Jožeta Krstiča za propagando. Odboru je dal stvarna navodila za ustanavljanje vaških odborov OF in vaše zaščite, sam pa je 30. decembra ustanovil odbor OF za Gornjo in Dolnjo Lokvico in Trnovec. Organiziral je tudi kanal skozi Metliko za zvezo med CK KPJ, vrhovnim štabom, CK KPH in CK KPS. Po tem kanalu sta prišla marca 1942. iz vrhovnega štaba NOV in POJ v Ljubljano.

no tovariša Edvard Kardelj in Ivan Maček. Od novembra 1941. smo začeli zelo intenzivno politično aktivirati in organizirati NOB po vaseh pod Gorjanci in v zahodnem Žumberku. Ustanovili smo odbore OF po vseh vaseh in vaško zaščito. Ta proces je trajal do konca maja 1942. S tem je do spomladanske vstaje 1942 bila vsa zahodna Bela krajina politično pripravljena in organizirana. To je bila zanesljiva opora in zadnje za uspešen razvoj partijskih enot v Beli krajini.

Večina ljudi je sprejela program OF. V njo so se vključili skoraj vsi pripadniki raznih političnih pripadnosti in pogledov, razen nekaterih posameznikov. Za takšen razvoj so imeli vsekar največje zasluge neutrudni komunisti dr. Lojze Mihelčič, Jože Borštnar, Jože Slanc in Anica Ivec.

Delovati so začeli tudi razredni sovražniki

Odbori OF so od spomladi 1942 predstavljali resnično ljudsko oblast. Organiziranost in struktura odborov

sta se razvijala in dograjevala zato, da so odbori OF uspešno poleg politične opravljali tudi izvršne funkcije – vse do volitev v NOO 1944. Potek politične organizacije prebivalstva in diferenciacije pa se ni razvijal brez zapletov. Organizatorji so uspešno obvladovali tudi te probleme, čeprav je razredni sovražnik hkrati poskušal organizirati četniško-belogardistično gibanje. Organizatorji je imel v Metliki, Radovci, Suhorju in v okolici Jugorja. Njegove akcije smo hitro odkrili in jih politično onemogočili. Pridružili so se mu le posamezniki iz klero-fašističnih in režimskih krogov, ki so svojo prihodnost videli v protirevoluciji in zaščiti okupatorja.

V decembru 1941 je CK KPS poslal v Belo krajino svojega novega delegata Ivana Novaka. V Metliki ga je Borštnar seznanil z razvojem in organizacijo osvobodilnega gibanja v vzhodni Beli krajini, v Suhorju pa na rajonski odbor OF. Bil je zadovoljen z delom OF v Metliki in potekom priprav. Novak je prepustil Borštnarju vodstvo vsega osvobodilnega gibanja v vzhodni Beli krajini, sam pa je odšel na teren, v Črnomelj in Semič, kjer so priprave nekoliko zaostajale.

(se bo nadaljevalo)

Dobri mož z Glažute

Vsak narod mora znati ceniti in spoštovati svoje duhovne velikane, ki so ustvarili in zapustili ljudstvu svoja velika dela. Ustvarjali so svojemu narodu iz ljubezni, iz srca. Eden izmed mož, ki si tako spoštovanje nedvomno zasluži, je bil tudi profesor Franc Minařik. Njegovi rojaki Ruřani so mu ga lani z odkritjem spomin-ske plošče na Glazući na Smolniku tudi izkazali.

Na Glazuti se je namreč tudi rodil: 9. junija 1887 kot sin ravnatelja steklarne. Po šolanju v Mariboru in Mödlingu pri Dunaju ter po študiju farmacije v Gradcu je deloval kot lekarnar na Bledu, 1927 leta pa je prišel v Maribor in tu delal do svoje smrti 1972. leta.

Franc Minafik je bil predvsem človekoljuben mož z izrednim znanjem in predanostjo, obenem pa poln vedrine, optimizma, vljudnosti do vsakogar, znan po skoraj pravljični dobroti, nesebičnosti in skromnosti. Življenjske težave je vedno prenašal s plemenitim molkom in stoično mirnostjo ter požrtvovalnostjo.

To se je pokazalo tudi med drugo svetovno vojno, ko je kljub izrednemu tveganju ves čas podpiral narodnoosvobodilno gibanje. Iz njegove lekarne na Glavnem trgu v Mariboru so romale v partizane precejšnje količine zdravil in sanitetnega materiala po kurirskih zvezah

v Rušah, Hočah in Račah, postojanka v preskrbovalni mreži pa je bila tudi v Minařikovi lekarni. Minařik je bil tudi glavni dobavitelj zdravil za bolnišnico Lackovega odreda na Kozjaku.

Ob temeljni stroki, farmaciji, je bilo Minařikovo glavno življenjsko delo zgodovinarstva, saj je svoj prvi farmaceutski-zgodovinski poskus objavil, ko še ni imel 26 let.

Na tem področju je z enako mladostno vnemo nadaljeval vse do smrti. Minařikova bibliografija je na koncu kar krepko preseгла številko sto. Njegovo bolezen do zgodovinoisija mu je v veliki meri krepilo tudi globoko prijateljstvo z znanim mariborskim zgodovinarjem prof. Francem Bašem. Po njegovi zaslugi se je takoj po prihodu v Maribor leta 1927 včlanil v Zgodovinsko društvo in do smrti ostal njegov aktiven član. V neštetih zaprašenih fasciklih arhivov, samostanov, knjižnic.

uradov in muzejev je desetletja brskal, da bi izluščil nekaj skopih podatkov o lekarnah in lekarnarjih, bolnišnicah in zdravnikih v preteklosti. Tu je opravil neprecenljivo pionirsko delo, ki še danes ni v celoti raziskano in dovolj ovrednoteno. Zgodovinsko gradivo je zbiral po vsej Sloveniji, najbolj pa prav gotovo izstopa njegovo odkritje samostanske lekarne v Olimju pri Podčetrtku, ki spada danes med kulturnozgodovinske bisere Slovenije.

Kot nekakšno oddolžitev spominu na mladost, zlasti pa na očeta, ki je bil upravitelj Glazute na Smolniku, je začel na večer svojega življenja zbirati podatke o zgodovini pohorskega steklarstva in nam kot plod več kot desetletnega, z vso znanstveno natančnostjo zastavljenega raziskovalnega dela podaril monografijo, ki sodi med temeljna dela o zgodovini steklarstva na slovenskem ozemlju. V knjigi je do podrobnosti obdelal zgodovino vseh sedemnajstih pohorskih steklarn.

Delo »Pohorske steklarne« uvršča Minašika med naše pomembne gospodarske zgodovinarje. Minašika si je kot zgodovinar lekarništva in zdravstva s tehtnimi razpravami v domačih in tujih strokovnih revijah, kakor tudi s številnimi referati na mednarodnih kongresih in simpozijih, pridobil evropski sloves. O tem pričajo mnoga mednarodna priznanja, ki jih je prejel, od Schellenzove plakete ob 70-letnici do plakete Ludvika Winklerja in visokega italijanskega priznanja Lauri di Palatino, ki ju je prejel 10 let pozneje. S svojim uspešnim mednarodnim delovanjem pa je Minašika veliko pripomogel tudi k uveljavljanju ugleda naše kulture in znanosti v svetu.

Ivan Bučák

**Hiša, v kateri se je pred dobrimi sto leti rodil sodelavec
NOG – farmacevt Franc Minařik.**

Ne pozabimo in ne odpuščajmo

Že več kot dve leti spremljamo v vseh medijih obveščanja »zadevo Waldheim«.

V tem času sem prebrala v dnevnem časopisu in v revijah vsak članek o medvojni dejavnosti sedanjega avstrijskega predsednika Kurta Waldheima. Prepričana sem, da nobenemu članu Zveze borcev, oziroma starejši generaciji, ki je strahote vojne neposredno preživljala, ni po godu, da Jugoslavija molči in se izogiba povedati resnico o vpletenosti Waldheima v vojne zločine pri nas, v Jugoslaviji.

Sele prve dni februarja 1988 – pet minut pred dvanajsto, se je obzorje začelo jasni- ti. Veliko vprašanje pa je, če se bo docela zjasnilo!

Zaenkrat je prekipelo le starejšemu partizanu – zgodovinarju Dušanu Plenčiču. Verjetno je še veliko ljudi po Jugoslaviji, predvsem borcev in politikov, ki komajda še krote svoje živce. Po vojni so se »kuhali različni politični zvarki«, sedaj je nastopil čas za njihovo obrazložitev. Tudi mladina terja resnico! Čas neusmiljeno teče, politiki in protagonisti polpretekle zgodovine umirajo. Petdeset let je doba, ko se mora- jo odpreti državni arhivi. Ali bomo pri nas v SFRJ še čakali, da nihče od zdaj še živih

borcev ne bo mogel pričati ali pa sprejeti krivde na svoja stara pleča. Glede »zadeve Waldheim« bi še pripomnila, da se Jugoslovani še vedno postavljamo po vsem svetu z njegovim obiskom na Brionih, ko se je s svojo soprogo razgledoval po Titovi Vangi ter tudi tukaj občudoval lepo pokrajino, »ki jo je prvič videl...« Barvna fotografija je na ogled vsem obiskovalcem Brionov, ki dobe v roke prospekt otočja (stran 97, izdavač NIRO PRI- VREDNI VJESNIK, leto 1985.)

In nenazadnje, ali bomo Jugoslovani še dolgo požirali vse žalitve tujega tiska in zlonamerna natolčevanja? Vsaj borci imejmo toliko korajže in ljubezni do domovine, da bomo rekli bobu bob... Spomnimo se otrok s Kozare, kaj so te sirote preživljale v tistih strašnih dneh ofenzive, trpljenja njihovih staršev itd... Ne pozabimo na požgane vasi in na ljudi, ki so v njih umrli, živi vrženi v goreče domove, še prej pa z žico skozi dlani pri- vezani, da niso mogli ubežati grozoviti smrti.

NE POZABIMO IN NE ODPUŠČAJMO!

Ema Bizjak

Nekaj statističnih podatkov za upokojence

Povprečni mesečni stroški upokojenca v družbenem stanovanju, izračunani po metodo- logiji Instituta za ekonomsko raziskovanje v Ljubljani, so znašali v aprilu 1986 70.011 din. Novembra 1986 so se dvignili na 105.242 din, kar je 35.231 din oziroma 50,3% več. V aprilu 1987 so se dvignili na 152.691 din, novembra 1987 pa so dosegli 276.432 din. To je za 123.741 din oziroma 80,8% več v primerjavi z aprilom 1987.

Povprečni minimalni mesečni življenjski stroški upokojenca so znašali aprila 1986 40.607 din, novembra istega leta 59.896, aprila 1987 so se dvignili na 85.249 din, novembra pa so dosegli 163.641 din, kar je 78.392 din oziroma 92,0% več. V povprečnih življenjskih stroških je zajetih 376 dobrin.

Upokojenec, ki prejema povprečno minimalno pokojnino, si na leto lahko privoščiti med drugim: 5,40 kg riža, 12,60 kg pšenične moke, 72 kg kruha iz pšenične moke, 3,40 kg testenin, 24,60 kg govejega mesa brez kosti, 7,20 kg piščanca in 0,90 kg rib. Lahko si kupi, med drugim, na leto pol hlače in eno srajco, na tri leta par čevljev, na pet let eno pokrivalo, na deset let zimski plašč.

V. Bovecn

Zgodilo se je v tem tednu

Glavnina naših olimpijcev odpotovala

Miha Ravnik, predsednik slovenskih sindikatov, je člane republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije seznanil s svojim odhodom na zimske olimpijske igre v Calgary in doživel buren aplavz. Razložil je, da na zimske olimpijske igre ne odhaja kot predsednik sindikatov, ampak kot pred- stavnik Slovenije v zveznem olimpijskem komiteju, ki ga je določil za vodjo naših športnikov. S tem je zavrnil razne govorice, kaj naj bi sindikalni predsednik počel v Kanadi, ko ima doma dovolj težav... in kdo mu bo plačal drag izlet.

(Dnevnik, 6. 2. 88)

Umrl je »papa« Rogoz

Slovenski, hrvaški in češki Hamlet

Na začetku drugega stoletja življenja se je na poti utrudil toliko deset- letij neumorni, najslav- nejši in najstarejši jugo- slovanski Hamlet, med- narodni igravec Zvoni- mir Rogoz, ki so ga lahko v njegovi igralski umet- nosti občudovala naj- manj štiri generacije, Ljubljancani pa se ga najbolj spominjajo iz ča- sa med obema vojnama, ko je bil nepogrešljiv na deskah slovenskega na- rodnega gledališča.

Tra-verzi

Ob prebiranju epigramske poezije v Delovih K.L.

Povejte, uredniki spošto- vani: so epigrami, z vseh vetrov naphani v tej vaši-naši Književni po- ljni, puščice, hlodi ali buzdovani.

Sprašujem se, kam dati vse te verze. Eh, kam. Za plot. Med trame in traverze.

V. K.

Poizvedba

Dr. Otmarja Potrča, zdravnika v mariborski bolniš- nici, je kot jugoslovanskega prostovoljca zajela nemška vojska. Pri transportu jetnikov iz taborišča Flossenbug leta 1942 je bil vlak bombardiran in je bil dr. Potrč smrtno zadet. Radi bi izvedeli nekaj več o dr. Otmarju Potrču: kako je prišel v koncentracijsko taborišče Flossenbug in kdaj je bil trans- port žrtev bombnega napada.

Prosimo, da sporočite podat- ke na naslov: Muzej narodne osvoboditve Maribor, Tomši- čeva ul. 5, 62000 Maribor.

Kaj pa politika neuvrščenosti?

K precejšnjemu številu negativnih točk, ki jih ima Jugoslavija v očeh ostalega sveta, smo jih pred dnevi dodali še nekaj. Zemelj- sko oblo je dokaj hitro obšla novica, da je naš zvezni sekretar za ljudsko obrambo Branko Mamula s sodelavci obiskal Etiopi- jo in tam podpisal sporazum o vojaškem so- delovanju. Seveda to ne bi bilo nič nena- vadnega, če ne bi hkrati to afriško državo pestila lakota, ki ogroža od pet do sedem milijonov ljudi.

Še bolj pa je za nas neprijetno, da so novico o obisku Branka Mamule objavili hkrati z novico, da je Sovjetska zveza, ki je sicer glavni etiopski pokrovitelj in njen glavni dobavitelj orožja, poslala 250 tisoč ton pšenice, Poljska pa pet manjših letal, ki naj bi vozila pomoč v težko dostopne kraje Etiopije.

Številni novinarji, predvsem zahodni, so zastavili ob tem celo vrsto za Jugoslavijo neprijetnih vprašanj. Predvsem poudarja- jo, da naša država ni na seznamu tistih dr- žav, ki so Etiopiji poslale pomoč v hrani. Morda je bila ta premajhna, da bi bila na seznamu, ali pa je sploh nismo poslali.

Naši podatki so nekoliko drugačni. Eti- opija je v minulih letih dobila iz našega sklada za solidarnost z neuvrščenimi dr- žavami in državami v razvoju največ pomoči med afriškimi državami. Tudi blagovna menjava med državama je še kar razvita, vendar je bolj enostranska, saj smo lani

izvozili tja za deset milijonov dolarjev bla- ga, uvozili pa le da dober milijon dolarjev. Naše delovne organizacije sodelujejo pri gradnji nekaterih pomembnih objektov za etiopski razvoj.

Ne bi se spuščali v razmišljanja, ali so tuji novinarji vedeli za te podatke ali ne. Dej- stvo je, da si zvezni sekretar Branko Mamu- la ni izbral najbolj primerne časa za svoj obisk.

V zvezi z obiskom Branka Mamule v Eti- opiji je pomembno še nekaj. Zahodni poro- čevalci namreč ob tem poudarjajo, da del naših vojaških krogov ponuja rešitve za go- spodarsko krizo v povečani proizvodnji in izvozu orožja in vojaške opreme.

Vprašati se moramo, ali je to moralno in človeško, in ne nazadnje, ali je to v skladu s proklamiranimi cilji naše neuvrščene po- litike, ki se zavzema za mir in mirno reševa- nje vseh sporov, tako med državami kot znotraj vsake države.

Da je v pisanju zahodnih novinarjev vsaj konček resnice, priča tudi podatek, da zna- ša prednost izvoza naše vojaške industrije okoli dve milijardi dolarjev, kar nas uvršča v sam vrh izvoznikov orožja. Naši glavni kupci so neuvrščene države in države v raz- voju.

Ali to pomeni, da smo svoje cilje že zdav- naj poteptali in se obnašamo kot najbolj zadržti kapitalisti, ki bi naredili vse za zaslu- žek in profit?

B. K.

Njunih 60 skupnih let

Da, trikrat sta začela vse znova zakonca Frančiška in Alojz Kordež z Gorenje Sa- ve. Prvič, ko sta se poročila, drugič, ko sta začela graditi hišo, in tretjič, ko sta se po vojni vrnila iz gozdov v za- puščen in poškodovan dom.

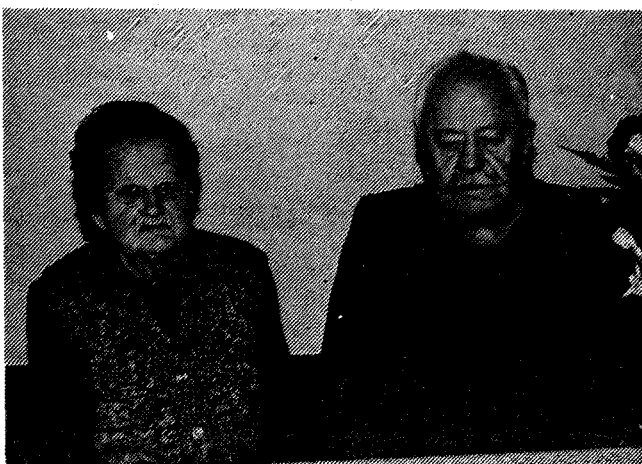
»Hodila« sta le dobre pol leta, 12. februarja 1928 pa sta se poročila. Skromna je bila tedaj njuna »ohcet«. Tudi potem ni bilo dosti boljše. Frančiška je bila sicer zapo- slena v sedanjem Standardu, Alojza pa niso hoteli v nobe- ni tovarni, saj je bil že takrat aktiven borec proti izkoriš- čevalcem države. Tako je de- lal zdaj tu zdaj tam, največ pri raznih gradbenih podjet- nih. Stanovala sta v Rako- vici in Besnici in si z muko 1937. leta zgradila lasten dom. Otroci so bili trije: hčerka Mici in sinova Lojze in Franc, eden pa jima je že kmalu po rojstvu umrl.

Ko je prišla vojna, je on delal na okraju v Kranju in se že med prvimi priključil osvobodilnemu gibanju. Partizane je oskrboval z živi- li. 1941. leta so ga imenovali za prvega sekretarja OF za območje Gorenje Save. 5. ju- nija 1943 je odšel v gozdove, njegovo delo na terenu pa naj bi prevzela žena. Tu pa se začela tragedija Kordeževe družine.

21. junija ob petih zjutraj so potrkali okupatorji na vrata spečega doma. Prei- skali so hišo, Frančiško s tre- mi otroki pa so nameravali odpeljati s seboj. A pogumna

žena se ni dala. Bosi in napol oblečeni so poskakali skozi okno in jo ubrali proti Šmar- jetni gori.

»Bili smo ravno na Planici, ko je nekdo prinesel novico, da v Stražišču in na Gorenji Savi selijo štirideset družin in da je moja žena z otroki pobegnila, se spominja Alojz. »To so bili zame naj- strašnejši trenutki v življe-

nju. Se bodo rešili? Fanta sta bila stara 12 in 14 let, hči pa 10. Takoj sem jih šel iskat.«

Kordeževi so nato ves čas do konca vojne prebili v goz- dovih. Mama je kuhala, fanta sta bila kurirja, oče pa se je boril proti nemškim zavoje- valcem. Prehodili so vso Go- renjsko in Primorsko, največ s Prešernovo brigado, zadnje leto vojne pa so se utaborili na Martinj vrhu, kjer je bila telefonska cona komande 9. korpusa.

Po osvoboditvi se je družina živa in zdrava vrnila do-

mov. Tu pa jih je spet čakalo delo, saj je bila hiša precej poškodovana od miniranja mostu na Savi. Pa vendar so bili srečni.

Alojz je bil prvi komisar milice v Kranju, potem pa je vse do upokojitve 1956. leta delal v Iskri. Tudi Frančiška je doživela upokojitev v tej tovarni.

»Vse bi bilo lepo, a nas je 1959. leta spet zadela huda nesreča. Umrl nama je sin Franc, star komaj 29 let...«

Danes Alojz in Frančiška – on bo letos dopolnil 87, ona pa 83 let – živita sama v hišici na Gorenji Savi. Otroka sta se poročila in odšla od doma. Čila sta še in zdrava tudi. Očetu je največje veselje vrt, sprehodi in čitanje časopi- sov, mati pa skrbi za dom, kot bi ji bilo dvajset let.

Trpko je bilo njuno življe- nje, pa naj jima bo zato toli- ko lepše zdaj, ko praznujeta petdeset let skupnega življe- nja. In še dolgo.

J. N.

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je delovala v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem.

TV-15 je glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, ki sta njegova ustanoviteljici. Izdajatelj je Založba Borec s sedežem v Ljubljani. Naslov uredništva: Ljubljana, Miklošičeva 28/1. Telefon: 327-780. V uredništvu smo: glavni urednik – ZVONE KRŽIŠNIK, odgovorni urednik – VIKTOR KONJAR, novinarji-uredniki – ŽIVA DROLE, BOJAN KUNTARIČ, MILENKO STRAŠEK, BOJANA ŽOKALJ-JESI, redaktorica-ilektorica – MIRANDA MRČELA, tehnični urednik- oblikovalec – DRAGO SETNIČAR, tajnica uredništva – MARA OKORN. Uprava in naročniški oddelki: Ljubljana, Ul. Moše Pljakeja 24. Telefon: 317-049. P. P. 598. Člani časopisnega sveta TV-15: predsednica – MIRA SVETINA, DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAŠKA, MILAN FILIPČIČ, TONE GOŠNIK, FRANCO KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK, BLAŽ LAVRIČ, VLADIMIR DEJAN, MARINKA LEVIČNIK. TV-15 izhaja kot tednik. Cena izdaja: 300 din. Letna naročnina za 1988 (52 števil): 13.000 din. Naročnina za 1. polletje: 7.000 din. Tisk in korektura: ČGP Delo, Ljubljana. TV-15 je oproščen temeljnega prometnega davka po mnenju Sekretariata za Informacije IS SRS (42/1-72 z dne 12. 4. 1974).